

Marjo Laakkonen

”Muutakin tekemistä kuin lainaamista”

tutkimus kahdeksaslukulaisten mielipiteistä Vaasan
kaupunginkirjaston palveluista

Opinnäytetyö

Kevät 2010

Kulttuurialan yksikkö

Kirjasto- ja tietopalvelun koulutusohjelma

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Kulttuurialan yksikkö

Koulutusohjelma: Kirjasto- ja tietopalvelun koulutusohjelma

Tekijä: Marjo Laakkonen

Työn nimi: ”Muutakin tekemistä kuin lainaamista”: tutkimus kahdeksasluokkalaisten mielipiteistä Vaasan kaupunginkirjaston palveluista

Ohjaaja: Ari Haasio

Vuosi: 2010

Sivumäärä: 83

Liitteiden lukumäärä: 5

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää Vaasan kaupungin peruskoulun 8. luokan oppilaiden mielipiteitä Vaasan kaupunginkirjasto - maakuntakirjastosta. Tutkimuksen avulla haluttiin selvittää ovatko nuoret olleet tyytyväisiä tarjottuihin palveluihin, kiinnostusta kirjaston käyttöä kohtaan sekä mitä he odottavat yleiseltä kirjastolta tulevaisuudessa. Työ tuli tilauksena Vaasan kaupunginkirjastolta.

Tutkimus toteutettiin määrällisenä eli kvantitatiivisena survey-tutkimuksena. Tähän käytettiin kyselylomaketta. Kyselylomake sisälsi avoimia ja monivalintakysymyksiä sekä asteikkoihin perustuvia kysymyksiä. Tutkimuksen kohteeksi valittiin kaksi suomenkielistä ja yksi ruotsinkielinen koulu. Tutkimukseen osallistui Merenkurkun koulusta 100 oppilasta, Vöyrinkaupungin koulusta 132 oppilasta ja ruotsinkielisestä Borgaregatans skolasta 72 oppilasta. Tutkimuksessa on hyödynnetty SPSS-ohjelmaa tulosten käsittelyssä.

Tutkimustuloksista käy ilmi, että yleisesti nuoret olivat melko tyytyväisiä nykyisenkaltaisiin kirjastopalveluihin. Eniten tyytyväisyyttä herättivät henkilökunta, palvelu ja ilmapiiri. Kirjastoa myös pidettiin nykyaikaisena. Kriitikkiä saivat kirjaston audioloajat, tiedotus ja nuorille tarkoitettujen tilojen puute. Jonkin verran moitteita sai myös kokoelma. Näiden lisäksi nuoret kaipasivat enemmän toimintaa kirjastoihin. Näin ollen tulevaisuuden haasteina kirjastolla ovat nuorten saavuttaminen, kokoelman kehittäminen nuorten mielenkiinnon mukaisesti sekä heidän viihtymisensä kirjastotiloissa.

Avainsanat: Kirjastot, nuoret, asiakastyytyväisyys, kehittäminen, tulevaisuus

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Culture and Design

Degree programme: Library and Information Services

Author: Marjo Laakkonen

Title of thesis: "More than just lending": a study of 8. graders opinions of the library services in the city of Vaasa

Supervisor: Ari Haasio

Year: 2010

Number of pages: 83

Number of appendices: 5

The aim of the thesis was to examine the 8. graders of comprehensive school in the city of Vaasa and their opinions of Vaasa city library. The goals of the study were to find out how satisfied with the library services the young students were, what were their interests in using the library and their expectations of public library in the future. This thesis was commissioned by the Vaasa city library.

Studying method was quantitative survey -research. The survey was carried out as a questionnaire that consisted of the following themes: open and multiple choice questions and scale based questions. As targets of the survey were chosen two Finnish speaking schools and one Swedish speaking. From the school of Merenkurkku participated 100 pupils, school of Vöyrinkaupunki 132 pupils and from the Swedish speaking Borgaregatans school 72 pupils. The data were processed with SPSS-software.

The research results show that the participants were quite pleased with the existing library services. The most they were pleased with the library staff, services and the atmosphere. They also considered the library as modern. They gave criticism to opening hours, publicity and the lack of youth premises. They also had some complaints about collection. In addition to these the participants also wished more activities into libraries. Being so the library has challenges in the areas of reaching young people, in collection development in to direction that interests the young and making them to stay and enjoying being in the library in the future.

Keywords: Library, adolescent, customer satisfaction, development, future

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
Kuvio- ja taulukkoluetelo.....	5
1 JOHDANTO	6
2 MEDIAA KEN PELKÄISI?	7
2.1 Nuoret kehityksen edelläkävijöitä	7
2.2 Pysyvä muutos.....	11
3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	17
3.1 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimusmenetelmä	17
3.2 Tutkimuksen kohde ja tutkimuksen kulku.....	21
3.3 Kyselyn esittely	22
3.4 Vaasan kaupunginkirjasto - maakuntakirjaston esittely	24
4 TUTKIMUSTULOKSET	26
4.1 Vastaaajien taustatiedot.....	26
4.2 Kirjastossa käynti.....	26
4.3 Kirjaston palvelut.....	29
4.4 Aineiston ja tiedon etsiminen	33
4.5 Nuorten Raati.....	36
4.6 Kokemukset kirjastossa asioinnista	38
4.7 Kirjaston ilmapiiri.....	48
4.8 Aineiston kiinnostavuus	52
4.9 Avoimet kysymykset	63
5 JOHTOPÄÄTÖKSET	76
LÄHTEET	79
LIITTEET	83

Kuvio- ja taulukkoluetelo

KUVIO 1. Kirjastossa käynnin useus	26
KUVIO 2. Innostus osallistua Nuorten Raatiin kouluittain.....	38
TAULUKKO 1. Kirjaston palveluiden käyttötarkoitus.....	28
TAULUKKO 2. Tiedonhaun opetus suhteessa tiedon löytymiseen.....	35
TAULUKKO 3. Osallistuminen Nuorten Raatiin.....	37
TAULUKKO4.Kirjaston aukioloajat.....	44

1 JOHDANTO

Kirjasto on tärkeä laitos, jolla on suuri merkitys suomalaisessa yhteiskunnassa ja suomalaisen kulttuurin kehittämisessä. Ajan myötä kirjasto on pyrkinyt muuttumaan, joskin sen perustehtävä sivistää ja valistaa kansaa on säilynyt. Kirjastojen tehtäväkenttä onkin nykyisin varsin laaja. On pysyttävä ajan hermolla ja pidettävä palvelut ajantasaisina. Tämän jatkuvan uudistuksen myötä tehtäväkenttä laajenee tulevaisuudessa entistä enemmän. Niinpä on tärkeää arvioida ja kehittää kirjastopalveluja asiakkaiden toiveiden mukaisesti. Ei ole aivan uusi ajatus, että tutkimalla lapsia ja nuoria voidaan päästä lähimmäksi kehityksen yleistä suuntaa ja siten tulevaisuutta.

Tämä työ kohdistuu Vaasan kaupungin peruskoulun 8.-luokkalaisiin ja heidän mielipiteisiinsä Vaasan kaupunginkirjasto-maakuntakirjastosta. Tutkimuksen avulla haluttiin selvittää ovatko he olleet tyytyväisiä tarjottuihin palveluihin, kiinnostusta kirjaston käyttöä kohtaan sekä mitä nuoret odottavat yleiseltä kirjastolta tulevaisuudessa. Kyselyyn vastanneet oppilaat käyvät kolmea eri koulua, joista kaksi on suomenkielisiä ja yksi ruotsinkielinen. Vaasan kaupunginkirjasto-maakuntakirjastoon kuuluu pääkirjaston lisäksi viisi lähikirjastoa sekä kirjastoauto. Vastanneisiin oppilaisiin kuului eri toimipisteiden käyttäjiä.

Aihe opinnäytetyöhöni tuli Vaasan kaupungin kirjastolautakunnalta, joka oli tarjonut sitä Vaasan kaupunginkirjastolle selvitettäväksi. Suoritettuani opintoihini liittyvän työharjoittelun Vaasan kaupunginkirjastossa minulle tarjottiin mahdollisuutta tutkia aihetta opinnäytetyönäni.

2 MEDIAA KEN PELKÄISI?

2.1 Nuoret kehityksen edelläkävijöitä

Nykyisin käytetään paljon erilaisia media-alkuisia sanoja. Jopa peruskoulun 1–2-luokkalaisten opetussuunnitelmaan on kirjattu tavoitteeksi oppilaan medialukutaidon kehitys sekä viestintävalmiuksien kehittäminen tietoteknisessä oppimisympäristössä (Perusopetuksen... 2005). Usein medialukutaitoa, mediatajua, mediatietoisuutta, mediatietoa, mediatietämystä ja mediakompetenssia käytetään suunnilleen synonyymeina, joskin medialukutaito lienee yleisimmin käytetty termi. Niillä kaikilla tarkoitetaan kutakuinkin yksilön kykyä käyttää medioita ja tulkita niiden sisältöjä. Suomenkielessä saatettiin aiemmin käyttää myös viestin-sanaa tarkoittamaan mediaa. Filosofian tohtori, yhteiskuntatieteiden lisensiaatti, lasten- ja nuorten mediankäytön tutkija Annikka Suoninen käyttää mieluusti sanaa ”mediakielitaito”, jolla hän tarkoittaa ”sitä erilaisten taitojen ja käytänteiden kokonaisuutta, joka ohjaa henkilön tapaa käyttää medioita ja tulkita mediasisältöjä omassa elämässään” (Suoninen 2004, 26). Tutkiessaan lapsia Suoninen on huomannut, kuinka lasten tavassa oppia luonnollinen kieli (kuten äidinkieli) ja eri medioiden kieli on paljon samaa. Molempien oppimista voidaan edesauttaa ohjauksella ja opetuksella, mutta usein oppiminen tapahtuu aivan luonnostaan arkielämän tilanteissa. (Suoninen 2004, 26–27.) Tätä oppimista pyritään kuitenkin yleensä positiivisesti ohjaamaan nyky-yhteiskunnassa lähes läpi elämän. Vaikka uusien medioiden syntyminen on muuttanut yhteiskuntaamme kiireisempään suuntaan tuoden mukanaan myös ongelmia, on siitä seurannut paljon hyvääkin. Erilaisten mediataitojen omaksuminen varhaislapsuudesta lähtien aina oleellisen tiedon jatkuvasta informaatiotulvasta poimimisesta uusien medioiden käyttötaitoihin, uuden sukupolven nuorille kehittynee tulevaisuudessa paremmat valmiudet työelämäänsikin.

Nuoret ovat yleensä innokkaita omaksumaan uusia asioita, koska he esimerkiksi harvoin pelkäävät muutosta tai tulevaa. Tämä koskee myös uusien medioiden käyttöä. Nuorten innokkuus, muutoksenhalu ja avarakatseisuus ovat varmasti merkittävä osasy syy esimerkiksi internetin yleiseen käyttöön ja suosioon nykyään.

Muutoksenpelon puuttumisen lisäksi nuoret saattavat suorastaan janota uusia kokemuksia. Tästä todistaa myös se, miten nopeasti erilaiset uudet viestimet ovat ottaneet paikkansa suomalaisessakin yhteiskunnassa. Marja Saanilahti (1999, 1) kuvailee Lasten ja nuorten muuttuva mediakulttuuri -teoksessa kuinka edellinen vuosikymmen on ollut Suomessa merkittävää uusien viestimien läpimurtokautta, jolloin mm. satelliitti- ja kaapelikanavat, videot, CD-levyt, CD-ROM-asemat, tietokoneet, tietokone- ja konsolipelit ja internet yleistyivät lähes joka kodin varusteiksi. Tämä tutkimus ilmestyi jo vuonna 1999, mutta vielä kymmenen vuotta myöhemminkin tahti on yhtä huima ja uudemmat teknologiat ovat jo osittain syrjäyttäneet edellä mainitut. Myös Annikka Suoninen teoksessa Mediakielitaidon jäljillä: lapset ja nuoret valikoivina mediankäyttäjinä (2004, 36) toteaa saman, minkä nykyihminen jo tietääkin: ennen 1980-lukua uusia medioita syntyi hitaasti, jolloin ”hitaammillakin” oli aikaa omaksua kaikki uutuudet. Sen jälkeen vauhti on kiihtynyt, eivätkä kaikki pääse automaattisesti hyppäämään samaan tahtiin kehityksen kärryille. Saanilahti jatkaa: lapset ja nuoret tutustuvat ennakkoluulottomasti uuteen teknologiaan ja viestimiin ja ottavat ne omikseen nopeammin kuin vanhemmat ikäluokat. Saanilahden mukaan jo vuonna 1999 on ollut lasten arkipäivää katsella videoita sekä pelata tietokone- ja konsolipelejä ennen kuin he osaavat edes lukea. Tämä suuntaus on vain vahvistunut. Samaa mieltä on tutkimustulosten perusteella myös Tietoyhteiskuntainstituutin professori Antti Kasvio, joka Lapsuus mediamaailmassa: näkökulmia lasten tietoyhteiskuntaan –teoksen alkusanoissa (2005, 5) toteaa lasten ja nuorten olevan nykyään edelläkävijöitä suomalaisen tietoyhteiskunnan rakentumisessa, koska he ovat tekemisissä tietokoneiden ja internetin kanssa pienestä asti niin koulussa kuin vapaa-ajallakin, jolloin he usein jopa hallitsevat tietotekniikan käytön paremmin kuin vanhempansa.

Saanilahti (1999, 138) kertoo tutkimustuloksien perusteella nuorten olleen innokkaita viestinten käyttäjiä jo ennen 2000-luvulle siirtymistä. Kaikista vastaajista (7–15-vuotiaat) käytti esimerkiksi televisiota ja puhelinta ainakin joskus yli 90 % ja tietokonettakin lähes 90 %. Luonnollisesti vanhemmat vastaajat käyttivät viestimiä useammin kuin nuoremmat. Televisio oli suosituin viestin sekä tytöillä että pojilla. Toiseksi eniten viestimistä pojat kaipaivat tietokonetta. Pojat myös toivoisivat syntymäpäivälahjaksi useimmiten tietokonetta. Pitkästymistä kaikki vastaajat tor-

juisivat ensin tv:n avulla ja toiseksi suosituinta oli pelata tietokone- tai konsolipelejä. Pojat olivat tyttöjä kiinnostuneempia tietokoneista, tytöt puolestaan olivat poikia kiinnostuneempia kirjojen ja lehtien lukemisesta. Tutkituista 10–15-vuotiaista pojista lähes viidennes ei ollut lukenut viimeisen puolen vuoden aikana yhtäkään kirjaa, kun taas tytöillä vastaava luku oli 4 %. Noinkin vanhoja tutkimustuloksia lukiessa on kuitenkin koko ajan pidettävä mielessä, etteivät ne ole täysin vertailukelpoisia nykypäivänä, koska tällä alalla kehitys on mennyt eteenpäin suurin harppauksin. Nykyään tietenkin suurin osa nuorista ensinnäkin käyttää sähköisiä medioita ja toiseksi käyttää niitä huomattavasti useammin kuin tutkimuksen aikoihin, jolloin esimerkiksi internetin käyttö ei vielä ollut kovin yleistä. Edellä kuvailtu suuntaus lienee olevan silti suuntaa-antava myös nykyaikana.

Saanilahden teos Lasten ja nuorten muuttuva mediakulttuuri on osa kansainvälistä tutkimushanketta The Changing Media Environment for Children and Young people, johon osallistui hanketta johtavan Iso-Britannian lisäksi yksitoista muuta maata. Hankkeen tarkoituksena oli tutkia lasten ja nuorten muuttuvaa mediakulttuuria ja viestimien käyttöä mahdollisimman kattavasti sekä määrällisin että laadullisin keinoin. Suomen osahankkeen toteuttajat olivat Tampereen yliopiston tiedotusopin laitos, jonka alla Saanilahden teos on ilmestynyt ja Jyväskylän yliopiston nykykulttuurin tutkimusyksikkö. Kansainvälisesti tutkimuskohteena olivat 6–17-vuotiaat, Suomessa 6–7-vuotiaat, 9–10-vuotiaat, 12–13-vuotiaat ja 14–15-vuotiaat. (Saani-lahti 1999, 1, 3). Omaan tarkasteluuni työstä olen ottanut lähinnä nuoria (teini-ikäisiä) koskevat tulokset, koska he sopivat hyvin verrokeiksi omalle kohderyhmäläni, joka koostui 14–15-vuotiaista. Tutkimus on kattavuudessaan onnistunut, sillä sen aineisto on kerätty valtakunnallisesti laajalta alueelta, sen ikäryhmät on huomioitu kokonaisuutena hyvin ja laajan lomakekyselyn avulla saatu aineisto on edelleen täydennetty haastatteluin.

Lapsuus mediamaailmassa: näkökulmia lasten tietoyhteiskuntaan -kirja on toteutettu myös hankkeena, johon osallistui useampia tutkimusryhmiä. Se laitettiin alulle tietoyhteiskuntainstituutissa vuonna 2000 Lapset ja yhteiskunta -projektin alla. (Lapsuus mediamaailmassa: näkökulmia lasten tietoyhteiskuntaan 2005, 6). Lapsuus mediamaailmassa -teos koostuu artikkeleista, jotka käsittelevät etenkin las-

ten mediankäyttöä, hyvinvointia ja perheen arkea. Satu Valkosen, Marjo Pennosen ja Anja Riitta Lahikaisen artikkeli *Televisio pienten lasten elämässä* (2005, 55) muistuttaa, kuinka media luo mahdollisuuksia mutta myös uhkia. Vielä teoksen ilmestymisvuonna (2005) lasten eniten käyttämä media oli televisio. Nykylasten vanhemmat tekevät usein tietotyötä hektisessä yhteiskunnassa, jolloin televisio on kotona lasten kanssa. Pienetkin lapset, jotka eivät vielä osaa lukea, oppivat jo varhain käyttämään televisiota. Tämä avanee myöhemmin helpon väylän muidenkin (sähköisten) medioiden itsenäiseen käyttöön. Valkosen, ym. mukaan on aiheellista huolehtia siitä, pitävätkö lapset television tapahtumia tosina, vai erottavatko lapset television välittämän kuvan arkitodellisuudesta. Kiistämättä nykyiset sukupolvet joutuvat ennennäkemättömän paineen alle, sillä heidän on mukauduttava mediateknologiassa tapahtuviin muutoksiin nopeammin kuin aikaisempien sukupolvi- en koskaan aiemmin. Tämän vuoksi on aiheellista tutkia, millaisen lapsuuden mediaympäristö tarjoaa ja mitä vaikutuksia sillä on lapsen kehitykseen myöhemmin. Lapsista voi joko kasvaa hyvin itseohjautuvia ja taitavia mediankäyttäjiä tai heille voi aiheutua pelkoja ja ahdistusta. (Valkonen, ym. 2005, 54 – 55).

Valvomattoman television liikkuvan kuvan pienestä asti kasvattamien lienee helppo siirtyä myös valvomattomaan pelikonsoleiden, tietokoneen ja internetin käyttöön. Tämäkin voi olla mahdollisuus tai uhka riippuen lapsen luonteesta ja siitä, onko oppinut käsittelemään pienestä pitäen median kautta kohtaamiaan pelottavia asioita. Varhaislapsuuden kokemukset voivat vaikuttaa myöhempään käyttäytymiseen medioiden parissa ja suhtautumiseen erilaisiin medioihin, jopa mediakriittisyyden kehittymiseen. Tähän puolestaan voi vaikuttaa aikuisten läsnä- tai poissaolo lapsen käyttäessä uusia medioita. Tommi Inkisen mukaan (2005, 11) selvää on, että kasvatusympäristöllä on vaikutusta lapsen mediankäyttöön ja -käsittelyyn. Julkisessa keskustelussa väitellään aika ajoin siitä, kuinka paljon ja millä keinoin lasten ja nuorten tietotekniikan käyttöä pitäisi valvoa. Yksi esimerkki tästä oli syksyllä 2009 kaupunkilehti Seinäjoen Sanomissa ilmestynyt juttu (Kannala 2009, 4), jossa Anvian tuotepäällikkö Päivi Kuoppamäki kertoi pohjalaisvanhempien rajoittavan lastensa internetin käyttöä yhä enenevässä määrin lapsilukolla. Hänen mukaansa vanhemmat ovat tulleet yhä tietoisemmiksi internetissä piilevistä vaaroista, kuten hyväksikäyttöyrityksistä. Tuoreessa muistissa ovat myös muunlaiset ikävät

tapaukset, kuten kouluampumiset, joissa internetilläkin on ollut oma osuutensa. Kuoppamäki kertoo vanhempien olevan kiinnostuneita myös tv-kanavien salaamisesta ja arvioi erilaisten lapsilukkojen yleistyvän tulevaisuudessa radikaalisti. Kuoppamäki myös muistuttaa nykyisen sukupolven olevan ensimmäinen, joka on kasvanut täysin tietokoneaikana. Kuten jo edellä kävi ilmi, hallitsevat nykynuoret tekniset laitteet jopa paremmin kuin vanhempansa. Suoninen jakaa tämän mielipiteen myös, sillä hänen mukaansa nuorten ennakkoluulottomuus ja uteliaisuus uutta kohtaan tekee nuorista esimerkiksi juuri ”uusien medioiden” innokkaimpia käyttäjiä. Koska nykylapset ja -nuoret ovat saaneet käyttää medioita, kuten internetiä, melko vapaasti vanhempien ymmärtämättä sen vaaroja, tai mitä nuoret siellä tekevät, eivät vanhemmat ole aiemmin välttämättä osanneet keskustella rakentavasti jälkikasvunsa kanssa mahdollisista vaaroista. Toisaalta osa vanhemmista on voinut Suonisen mukaan suhtautua alusta alkaen epäluuloisesti laitteisiin, joita eivät itse osaa käyttää, mutta joidenka parissa nuoret näyttävät viihtyvän lähes rajattomasti. Kuoppamäki kertoo kiertävänsä Seinäjoen alueen kouluilla vanhempainilloissa valistamassa vanhempia. Kuoppamäki kertoo alakoululaisille sopivan internet-lapsilukon päästävän lapsen vain sivuille, jotka lapsi ja vanhempi ovat yhdessä määritelleet. Yläkoululaisille sopivassa lapsilukossa, ”teiniprofiilissa”, nuoret pääsevät muille sivuille, paitsi erikseen estetyille. Usein tällaisia ovat erilaiset chatit ja aikuisviihdesivustot. Artikkelin lopulla suositellaan alakoululaisille sopivan ajan käyttää internetiä olevan maksimissaan yksi tunti päivässä ja yläkoululaisilla-kin korkeintaan kaksi tuntia. (Kannala 2009, 4; Suoninen 2004, 51.)

2.2 Pysyvä muutos

Suonisen mielestä usein medioista ja niiden käytöstä puhuttaessa unohdetaan niinkin yksinkertaiset asiat kuin että käyttäjällä täytyy ensin olla tieto kyseisen median olemassaolosta voidakseen käyttää sitä. Mediankäytöllä on myös aina jokin tarve, olkoonkin sitten kuinka alkeellinen tahansa. Tavallinen viihdekäyttökin on tarve. Henkilöllä on myös oltava jonkinlaisia taitoja kyseisen median käyttöön ennen kuin hän voi käyttää sitä. Suoninen korostaa myös, että (aiemmin samaa mediaa käyttäneellä) henkilöllä on myös jonkinlainen ennako-odotus kyseiseltä me-

dialta: muotokielestä, sisällöstä, mitä hän voi odottaa tältä medialta. Tällainen medioiden tuntemus, taikka ennakkokäsitykset medioista, ohjaavat käyttäjää medioiden valinnassa. Medioiden saatavuuskin ohjailee käyttöä jonkin verran. Toisaalta medioiden helppo fyysinen saatavuus ei suoraan kerro kuinka paljon sitä käytetään. Nuorella voi olla kirjahylly huoneessaan tai hän voi asua kirjaston vieressä, mutta ei lue, vaikka kirjat olisivatkin aivan ulottuvilla ja niiden olemassaolo tiedotettaisiin. Eivätkä kaikki myöskään vietä aikaansa internetissä tuntikausia päivässä tai pelaa tietokonepelejä, vaikka kotona sellainen mahdollisuus olisikin. Jotkut nuorista voivat sen sijaan olla aktiivisia internetin käyttäjiä, vaikka kotona ei olisi internet-yhteyttä tai sen käyttöä olisi rajoitettu. Tähän kirjasto nimenomaan tarjoaa hyvän mahdollisuuden. Fyysisen saatavuuden lisäksi Suoninen nostaa esiin myös psyykkiseen saatavuuden: vaikka jokin media olisi helposti saatavilla ja se tarjoaisi hyvän mahdollisuuden vastata käyttäjän tarpeeseen, mutta jos tarvitsija ei miellä kyseistä mediaa itselleen käyttökelpoiseksi, ei saatavilla olevalla medially ole tällöin virkaa. Vastaavasti voidaan nähdä paljonkin vaivaa saadakseen käyttöön jokin merkitykselliseksi koettu media. Juuri tässä on ero eri sukupolvien välillä Suonisen mukaan: mitä medioita aikuiset ja nuoret pitävät psyykkisesti saatavina oleviksi mediatarpeiden tyydyttäjiksi. (Suoninen 2004, 32 - 33, 43 - 44).

Helsingin yliopiston viestinnän laitoksen tutkija Päivi Pöntinen on sanonut kaukonäköisesti jo vuonna 1996, ettei nuorten (sähköisen) median käytöstä ole syytä mennä paniikkiin. Hän kertoo Kirjastolehden artikkelissa toimittaja Riitta Myllylän haastattelussa (1996, 324) ”moraalinen paniikki” -käsitteestä, jota käytettiin aikoinaan jo television tullessa markkinoille. Nuoria ja mediaa tutkinut Pöntinen lisää, että jokainen uusi viestintäväline on ensin markkinoille tullessaan saanut aikaan kiihkeää vastusta ja pelkoa tai ainakin runsaasti huomiota, mutta ajan kuluessa paniikki laimenee medioiden kehittyttyä ja uusien tullessa markkinoille. Pöntinen muistuttaa, ettei kaikki ”moraalipanikointi” ole kuitenkaan aina pahasta, sillä sehän kertoo niistä rajoista ja yhteiskunnallisista normeista, joiden edelleen halutaan olevan voimassa. Se on myös toistuva ilmiö, koska edelliset sukupolvet tuntuvat aina olevan huolissaan ”nuorista, jotka menevät turmioon”. Silti Pöntinen näpäyttää moralisoivia aikuisia, jotka haluavat pitää television väkivaltaisuutta helppona syntipukkina: jos aikuiset todella haluaisivat tuntea vastuuta nuorista, tekisivät he asial-

le jotain. Se, että ohjelmia kuitenkin tuotetaan, ilmentää ympäröivää kulttuuria. Vä-kivaltaohjelmat ovat yksinkertaisesti hyvää bisnestä. (Myllylä 1996, 324 - 325). Samasta asiasta kirjoittaa myös erityisasiantuntija Maisa Lovio (2003, 4): jo sanomalehtien yleistyessä 1800-luvulla pelättiin kansan työmoraalin katoavan tiedon tulvan vuoksi. Samaten radion pelättiin tuhoavan ihmisten musiikkimaun ja television puolestaan opettavan nuoret väkivaltaisiksi, internetistä nyt puhumattakaan. Syyttelijät myös pitävät internetiä monesti vain viihteen välineenä, eivätkä näe sen potentiaalia valtavana tietovarantona. Samalla tapaan kuin kirjaa, myös internetiä voidaan käyttää niin huviksi kuin hyödyksi. Lovio muistuttaa, että nuoret ovat oppineet käyttämään sujuvasti ja luontevasti erilaisia viestintävälineitä eikä maailman muuttuessa ole järkeä tukeutua pelkästään yhteen välineeseen tai tietolähteeseen. Sitä paitsi Lovion mukaan mikään media ei pysty yksin välittämään kaikkia nuoren tarvitsemia tietoja ja taitoja. Vaikka kirjastot ovatkin saaneet kilpailijoita, Lovio näkee kirjastoilla edelleen tärkeän roolin lasten ja nuorten lukuharrastuksen edistämässä ja luovuuden ja mielikuvituksen ruokkijoina.

Samoja asioita sivuaa myös Jari Paavonheimo (1996, 320 - 321): vanhemmat usein liioittelevat nuorten medioiden käyttöä. Nuoret itse eivät ensinnäkään suhtaudu näkemäänsä samanlaisella vakavuudella. Toisekseen käytetty aika eri medioiden parissa vaihtelee kausittain. Puhuessaan nuoristaan ja heidän mediankäytöstään vanhemmat myös usein nostavat koko median käytön irti kokonaisuudesta eli nuoren muusta elämästä. Paavonheimo muistuttaa artikkelissaan, että nuorisotutkijat nimenomaan korostavat, miten tärkeää on tutkia nuorten elämää ja arkea kokonaisuudessaan, jotta saadaan paikkansapitäviä tuloksia siitä, miten jonkin median harrastaminen sijoittuu yksilön elämään.

Tutkijana Pöntinen on myös huomannut aikuisten kahtinaisen suhtautumisen nuoriin: toisaalta nuoruus nähdään uudistavana ja sitä suorastaan edellytetäänkin, mutta toisaalta pelätään, että nuoret uudistuvat liikaa. Siksi on niin vaikeaa suhtautua nuoriin, jotka innokkaasti omaksuvat uusia medioita ja uudenlaisia tapoja käyttää niitä. Pöntinen on myös nähnyt mihin kehitys medioiden käytön suhteen on menossa: se yksilöllistyy. Edelleen tulee siis olemaan niitä nuoria, jotka lukevat kirjoja, ei syytä paniikkiin kirjastot! Erilaisille mieltymyksille ja mauille median kulu-

tuksessa ja medioiden parissa vietetylle ajalle ja paikalle on vain yhä enemmän vaihtoehtoja. Paavonheimo kirjoittaa kirjaston näkökulmasta Pöntisen esille tuomasta yksilöllisyyden mieltymyksestä ja korostumisesta: kirjastoilla ei ole yhtä ainoa oikeaa tapaa toimia ja tarjota sisältöjään, koska käyttäjät ovat erilaisia ja haluavat erilaisia palveluita. Tätä mieltä on henkilökohtaisesti myös Länsi-Suomen läänin sivistystoimentarkastaja Anneli Ketonen, joka antamassaan haastattelussa sanomalehti Ilkalle (2008) toteaa, että hänet saa houkuteltua kirjastoon juuri hänelle räätälöidyillä palveluilla. Samassa haastattelussa lääninhallituksen kirjastoasioista vastaava Ketonen kertoo huomanneensa omasta kokemuksestaan myös nuorten olevan vieraantumassa kirjastosta. Siksi Ketonen patistelee kirjastoja aktivoitumaan ja tarjoamaan selkeästi räätälöityjä palveluja, jotta kuntalaiset ottaisivat kirjaston osaksi arkeaan ja vapaa-aikaansa. Ketonenkin siis korostaa yksilöllisyyden merkitystä, eikä kannusta kirjastoja tarjoamaan samaa kaikille. (Myllylä 1996, 324 - 325; Paavonheimo 1996, 320 - 321; Myllymäki 2008, 5.) Paavonheimo kokoaa tämän kaiken yhteen niin, että kirjaston tärkein haaste on miettiä, ellei sitä vielä ole tehty, mitä mediakulttuurin eri osa-alueiden lomittuminen toisiinsa merkitsee kirjastolle ja kuinka tämä otetaan huomioon toimintastrategioissa. (Paavonheimo 1996, 321.) Tähän kannattaa lisätä käytännön työ ja toimenpiteet, sillä turhan usein tärkeät pohdinnat jäävät strategioiden ja visioiden tasolle. Paavonheimon mielestä avainasemassa medioiden käytön tukemiseksi kirjaston arjessa ovat nimenomaan lastenosastot. Hänestä lastenkirjastonhoitajan tulisi tuntea hyvin medioiden eri luonteenpiirteet, käyttötarkoitus, sisältö ja vahvistaa näiden avulla kirjaston asemaa vaikuttajana, eikä jättää sitä virtausten passiiviseksi vastaanottajaksi. (Paavonheimo 1996, 321.)

Vielä yksi asia, joka erottaa helposti nykynuoren vanhemmista sukupolvista, on erilaisiin sähköisiin yhteisöihin luontevasti kuuluminen. Sähköinen yhteisöllisyys: kokemuksia vapaa-ajan, työn ja koulutuksen yhteisöistä verkossa -teoksessa (2008) Ulla Heinonen selvittää sivuilla 93–94 verkostotutkija Jan van Dijkkin ajatuksia verkostoyhteiskunnasta. Van Dijkkin mielestä verkkoyhteiskuntamme koostuu monesta tasosta sosiaalisia rakenteita ja prosesseja ja mikä mielenkiintoisinta, hän ei tee selvärajaista eroa virtuaali- ja reaaliyhteisöjen välillä. On helppoa olla samaa mieltä hänen kanssaan, kun ajattelee, että tietokoneet ja internet auttavat

luomaan syvällisiäkin suhteita sellaisten ihmisten välille, jotka eivät ole koskaan tavanneet ja toisaalta niitä käyttävät samassa fyysisessä tilassa olevat eivät saata olla minkäänlaisessa keskinäisessä vuorovaikutuksessa. Tosin teoksessa muistutetaan, että täydellinen ajasta ja paikasta vapautuminen, edes erittäin mielenkiintoiseen verkkoyhteisöön, on lähes mahdotonta, joten esimerkiksi samassa atk-luokassa tai kirjastossa vierekkäisillä koneilla istuvilla ventovierailta on silti jonkinasteista kommunikaatiota. Heinonen (2008, 95) itse lisää, että yhteisöllisyyden tunteita on totuttu pitämään vain kasvokkain tapahtuviin kohtaamisiin liittyvinä, jolloin virtuaalisia yhteisöjä ei ikään kuin pidetä ”oikeina”. Tämä voi loukata virtuaaliyhteisöihin vahvasti kuuluvia, identiteettiään vielä etsiviä, herkkiä nuoria. Epäilijöiden mielestä on vaikea kuvitella, että joku voisi kiintyä ja sitoutua henkilöihin, joita ei ole koskaan tavannut. Yksilön kokemus yhteisöllisyyden tunne perustuu kuitenkin vapaaehtoisuuteen, yksilön omaan valintaan ja sitoutumiseen, minkä lisäksi siihen liittyy vahvasti luottamus sekä yksilön arvot. Heinonen huomasi tehdessään väitöskirjaansa varten tutkimusta sähköisestä yhteisöllisyydestä, että koska useimmille ajatus verkossa toimimisesta ei kuitenkaan ole enää nykyään vieras ajatus, on asenteissa verkkoyhteisöjä kohtaan tapahtunut pikku hiljaa positiivinen muutos. Toimintaa verkossa pidetään hänen mukaansa jopa luonnollisena osana ihmisen sosiaalisen toiminnan kenttää ja koska verkossa toimiminen on yleistynyt laajasti, on ihmissuhteiden hoito virtuaalisesti melkoisen luontevaa. (Heinonen 2008, 177–178.) Tästä todistavat mm. yhteisöpalvelu Facebookin maailmanlaajuinen korkea käyttöaste ja suosio useissa ikäryhmissä. Nykyään virtuaalisesti alkaneista parisuhteistakin kehdataan jo kertoa todellinen alku muille. Aikuiset saattavat silti oudoksua ja jopa väheksyä virtuaalisia kohtaamispaikkoja, joita eivät itse käytä tai koe kiinnostaviksi, vaikka nuoret käyttäisivät niitä sankoin joukoin. Tällaisia vaikuttaisivat olevan esimerkiksi nuorten suosimat virtuaaliyhteisö Irc-galleria, johon lähinnä lisätään kuvia itsestään ja joita sitten muut voivat kommentoida, tai Habbo hotel, joka on graafinen, chat-tyylinen peli.

Sähköinen media on tullut elämäämme jäädäkseen ja erityisen hyvin sen on omaksunut nykyinen sukupolvi, joka on kasvanut siihen pienestä pitäen. Ilman internetiä ei nykyisin tule toimeen yhteiskunnassamme juuri muutkaan. Tilastokeskuksen mukaan 82 prosenttia 16 - 74-vuotiaista suomalaisista ilmoitti keväällä

2009 käyttäneensä internetiä edellisten kolmen kuukauden aikana. (Internetin käytön yleistymisen... Tilastokeskus 2009). Sähköisyyteen elämässämme on vain sopeuduttava. Koska vuorokautemme tunnit eivät ole lisääntyneet, on enenevä kiinnostus sähköiseen mediaan väistämättä vähentänyt kiinnostusta painettuun mediaan. Samaa todistaa Suoninenkin (2004, 41): vaikka nykypäivän lapset ja nuoret käyttävätkin aikaa medioiden parissa huomattavasti enemmän kuin aiemmin, aika ei voi riittää koko laajan mediakirjon käyttämiseen. Tämä tulisi huomioida yhä paremmin niin koulu- kuin kirjastomaailmassakin esimerkiksi tiedonhaun opastuksessa tai jopa kalustesijoittelussa: lisätäänkö tietokonepöytiä vai kirjahyllyjä? Tulevaisuudessa kirjaston laitteilta saatetaan lukea yhä enemmän sähkökirjoja. Kirjastojen tulisi ottaa tämä enemmän mahdollisuutena kuin uhkana, vaikka Paa-vonheimo (2009, 20–21) ei asiaa näin näekään. Hän pelkää sähkökirjojen ja niiden lukulaitteiden yleistymisen jopa romauttavan perinteisen kirjaston. Kirjastot voisivat kuitenkin tarjota esimerkiksi erilaisia hakuteoksia ja oppikirjoja, jotka muutoin saattavat olla melko arvokkaita kuluttajille. Asioilla on yleensä kaksi puolta, mutta teknistymistä ei pitäisi turhaan pelätä.

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

3.1 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimusmenetelmä

Vaasan kaupunginkirjastosta pyydettiin minua jo keväällä 2008 selvittämään vaasalaisnuorten mielipiteitä Vaasan kaupunginkirjastosta sekä erityisesti mitä nuoret toivovat kirjastolta tulevaisuudessa. Keskustelin asiasta lähemmin pääkirjaston Lapset ja nuoret -osaston johtajan kanssa. Rajasimme yhdessä ”nuoret” koskemaan 8.-luokkalaisia.

Empiirinen eli kokemusperäinen tutkimus kohdistuu tiettyyn reaalimaailman ilmiöön, johon liittyy jokin konkreettista tai abstrakteista yksilöistä muodostuva tutkimuskohteiden joukko. Tätä joukkoa kutsutaan perusjoukoksi eli populaatioksi. Populaation puolestaan katsotaan koostuvan alkioista, joita kutsutaan joko tilastoyksiköiksi, havaintoyksiköiksi tai populaatioyksiköiksi. Näistä yksiköistä tarkastellaan tiettyjä ominaisuuksia, joita sanotaan tilastollisiksi muuttujiksi. (Grönroos 2003, 4.) Tutkijan on ratkaistava aiheensa mukaisesti, kuinka monesta havaintoyksiköstä hän kerää tietoa. Kaikkien havaintoyksiköiden muodostamaa kokonaisuutta kutsutaan siis tutkimuksen perusjoukoksi. (Mattila 2003). Tutkimustyö sisältääkin valintojen ja päätösten tekoa paljon enemmän kuin tutkija ensimmäisellä ajattelukerralla saattaisi ajatella. Jo ennen aineistonkeruuta on tehtävä lukuisia valintoja. Tutkija joutuu pohtimaan mm. aiheen rajausta, aineistovalintaa ja lähestymistapaa. Tutkimuksella on kuitenkin aina oltava jokin tarkoitus tai tehtävä, joka puolestaan vaikuttaa tutkimusstrategian valintaan. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 123.)

Koska yleensä tutkija pyrkii tulosten luotettavuuteen ja määrällisissä tutkimuksissa myös yleistettävyyteen, on varmin tapa saada määrällistä tietoa tutkimuskohteesta mittaamalla halutut ominaisuudet jokaisesta tutkimuksen perusjoukkoon kuuluvasta havaintoyksiköstä. Käytännön syistä tämä on kuitenkin usein mahdotonta, mikä vuoksi tutkimuksessa useimmiten keskitytään perusjoukkoa pienemmän, satunnaisesti valitun havaintoyksikköjoukon eli otoksen tutkimiseen. Tilastollista päättelyä apuna käyttäen otoksesta saatuja tietoja voidaan käyttää hyväksi tehtä-

essä päätelmiä koko perusjoukosta, jolloin tutkimustuloksista saadaan yleistettäviä. Tilastollisten päätelmien pätevyys riippuu kuitenkin muun muassa siitä, kuinka hyvin otoksen valinta eli otanta on suoritettu. Tutkimus voidaan siis suorittaa joko kokonaistutkimuksena tai otantatutkimuksena. Kun populaatio on äärellinen ja ”olemassa oleva”, on siitä mahdollista suorittaa kokonaistutkimus. Kokonaistutkimuksessa tutkitaan populaation jokaista tilastoyksikköä. Kokonaistutkimuksen etuna pidetään sen luotettavuutta, koska sen avulla saadaan aivan tarkat tiedot tarkasteltavista asioista. Sen ongelma on kuitenkin usein menetelmän kalleus. Monesti se vie myös paljon aikaa. Myös kato osoittautuu usein suureksi, eli erinäisistä syistä johtuen kaikista tilastoyksiköistä ei saadakaan tehtyä havaintoja. Edellä mainittujen hankaluuksien takia voi olla paikallaan tarkastella vain perusjoukon osaa kaikkien tilastoyksiköiden sijaan. Otantatutkimus on myös nopeampi ja halvempi toteuttaa kuin kokonaistutkimus. Jos havaintoaineiston hankinnassa eli tilastoyksikköjen valinnassa käytetään jotain satunnaismekanismia, puhutaan otoksesta. Satunnaismekanismin käytöllä on tarkoituksena vakuuttua jo etukäteen siitä, että havaintoaineisto sisältää kaikki ne perusjoukon piirteet, jotka ovat tutkimuksen kannalta oleellisia. Hyvin suoritettu otanta on sen perusta, että havaintoaineisto on edustava. (Grönroos 2003, 8–9; Mattila 2003.)

Yleensä tutkimuksen tarkoitusta luonnehditaan neljän piirteen perusteella, jotka ovat kartoittava, selittävä, kuvaileva ja ennustava. On ymmärrettävä, että tarkka rajan veto näiden tarkoitusten välille on vaikeaa ja tietty tutkimus voi pitää sisällään useita tarkoituksia. (Hirsjärvi, ym. 2009, 137 - 138.) Oma tutkimukseni on luonteeltaan lähinnä kuvaileva, vaikka tunnistan siitä myös selittävän tutkimuksen piirteitä. Kuvailevan tutkimuksen piirteitä ovat tarkkojen kuvauksien esittäminen henkilöistä, tapahtumista ja tilanteista sekä ilmiöiden keskeisien, kiinnostavien piirteiden dokumentointi. Kuvaileva tutkimus voi olla joko kvalitatiivinen tai kvantitatiivinen ja tutkimuksen strategiana voidaan käyttää survey-tutkimusta. Survey-tutkimus on yksi kolmesta traditionaalisesta tutkimusstrategiasta. Muut traditionaaliset tutkimusstrategiat ovat kokeellinen- ja tapaustutkimus. (Hirsjärvi ym. 2009, 134, 139.)

Oman tutkimukseni toteutin määrällisenä eli kvantitatiivisena survey-tutkimuksena. Survey-tutkimus tarkoittaa sitä, että tarvittava informaatio kerätään joukolta ihmisiä standardoidussa muodossa. Tavallisesti tähän käytetään kyselylomaketta, mutta myös strukturoitu haastattelu on mahdollinen (strukturointi = valmiit vastausvaihtoehdot). Standardoituus tarkoittaa sitä, että selvitettävää asiaa kysytään kaikilta vastaajilta täsmälleen samalla tavalla. Survey-tutkimuksen tyypillisiä piirteitä ovat otoksen eli yksilöiden kerääminen tietystä ihmisjoukosta, aineiston keruu jokaiselta yksilöltä strukturoidussa muodossa ja aineiston avulla ilmiön kuvailu, vertailu tai selittäminen. Kysely on survey-tutkimuksen keskeinen menetelmä. Surveyn avulla kerätty aineisto käsitellään yleensä kvantitatiivisesti. (Hirsjärvi ym. 2009, 134, 193 - 194.)

Kyselytutkimuksen etuna pidetään esimerkiksi sitä, että sen vaatima aikataulu ja kustannukset on helppo arvioida etukäteen (Hirsjärvi ym. 2009, 195). Tätä arvostin myös itse. Muita kyselytutkimuksen etuja ovat mm. laajan tutkimusaineiston keruun mahdollisuus melko helposti ja se, että lomakkeella voidaan kysyä monia asioita. Hyvin laadittu lomake säästää tutkijan aikaa ja vaivaa myös siten, että tulokset on helppo kirjata tallennettuun muotoon ja tämän jälkeen käsitellä niitä tietokoneen avulla. Tämän jälkeen tuloksia on melko helppoa myös käsitellä erilaisilla tilasto-ohjelmilla. Tässä tutkimuksessa olen hyödyntänyt SPSS-ohjelmaa tulosten käsittelyssä. Kyselytutkimus ei kuitenkaan ole täydellinen menetelmä, sillä siihen liittyy myös heikkouksia. Usein vastauskato on kyselyissä merkittävä. (Hirsjärvi ym. 2009, 195.) Itse vältin kadon melko hyvin siksi, että vastaajat vastasivat kyselyyn koulussa oppitunnilla opettajan valvonnan alla. Muita kyselyn heikkouksia ovat Hirsjärven ym. (2009, 195) mukaan se, ettei tutkijan ole aina mahdollista varmistua siitä, miten vakavasti vastaajat ovat suhtautuneet tutkimukseen. Tämä korostuu myös omalla kohdallani siksi, etten ollut mukana tunneilla, joilla lomakkeet täytettiin. Oppilaat ovat myös sen ikäisiä, ettei heillä välttämättä riitä keskittymiskyky vastata lomakkeeseen loppuun asti huolella ja asiaa pohdiskellen. Tämän takia pyrin tekemään lomakkeestani mahdollisimman selkeän ja antamaan heille paljon valmiita vastausvaihtoehtoja. Toisaalta valmiiden vastausvaihtoehtojen antaminen on myös yksi kyselyn heikkous, koska tulokset jäävät helposti pinnallisiksi (Hirsjärvi ym. 2009, 195). Etukäteen on myös vaikeaa arvioida sitä, kuinka hyvin

vastaajat ovat selvillä aiheesta, josta kysymyksiä esitetään tai ovatko vastausvaihtoehdot onnistuneita vastaajan näkökulmasta. Jälleen palataan siihen, että lomakkeen huolellinen laatiminen on yksi avainedellytys onnistumisen takaamiseksi. Tämä puolestaan edellyttää huolellista paneutumista ja taustatiedon hankkimista lomakkeen laatijalta. Se yleensä vie aikaa. (Hirsjärvi ym. 2009, 195.)

Valitsin käyttöni kvantitatiivisen menetelmän, koska tarkoituksena oli saada tulokseksi yleistettäviä päätelmiä vaasalaisten nuorten mielipiteistä. Aluksi harkitsin kokonaistutkimuksen tekemistä, jolloin olisin toimittanut kyselylomakkeen kaikille Vaasan kahdeksansille luokille. Tämä olisi periaatteessa ollut mahdollista ajankäytöllisesti, mutta lopulta tulin kirjastohenkilökunnan kanssa keskusteltuani ja tutkimuskirjallisuutta tutkittuani siihen tulokseen, että edustavan otoksen valitseminen on riittävä määrä tähän opinnäytetyötutkimukseen.

Tutkimuksen kohteena olevat perusjoukkoa pienemmät havaintoyksikköjoukot voidaan jakaa otoksiin ja näytteisiin. Näistä otos on sellainen havaintoyksikköjen joukko, johon kaikilla havaintoyksiköillä on tiedossa oleva nollaa suurempi todennäköisyys tulla valituksi. Näytteessä sen sijaan havaintoyksikköjen valinta on usein harkinnanvarainen, eikä havaintoyksikköjen todennäköisyyttä tulla valituksi tiedetä. Yleensä määrällisessä tutkimuksessa suositaan otosaineistoja, koska niiden avulla pystytään tekemään paremmin tilastollisia yleistyksiä perusjoukkoon. (Mattila 2003). Koska tarjosin kaikille kouluille yhtäläiset mahdollisuudet osallistua tutkimukseeni, on tutkimuksessani kyseessä otos. Olisi ollut mahdollista tutkia myös koko ikäluokka tutkimalla kaikki Vaasan 8. luokkalaiset, mutta katsoin aikani olevan sen verran rajallinen, että lopulta tutkittaviksi päätyivät minulle ensiksi vastaaneeet kolme koulua. Tutkimukseni perusjoukko on siis vaasalaiset nuoret, josta olen poiminut edustavan otoksen vastaamaan kyselyyni. Koska koulut ovat melko isoja, ne edustavat jokseenkin hyvin koko ikäluokkaa. Niissä on suunnilleen yhtä paljon tyttöjä ja poikia ja vastaajina on myös äidinkieleltään sekä suomen- että ruotsinkielisiä oppilaita. Tällaisen otosaineistoon perustuvan tutkimuksen avulla on yleensäkin tarkoituksena tehdä päätelmiä koko perusjoukosta, mikä tapahtuu tekemällä yleistyksiä otoksesta. (Hirsjärvi, ym. 2009, 179 - 180.)

Aloitin opintoihini kuuluvan työharjoittelun Vaasan kaupunginkirjastossa syksyllä 2008, jonka aikana selvitin itselleni tarkemmin kirjaston toiveita tutkimukseeni liittyen sekä keräsin lähdemateriaalia. Mahdollisimman kattavan tuloksen saamiseksi mukaan otettiin useampia kouluja kuin yksi, minkä lisäksi mukaan haluttiin sekä suomen- että ruotsinkielisiä oppilaita. Keväällä 2009 suoritin valittujen koulujen oppilaille kyselyn, johon sain yhteensä 304 vastausta. Koska tutkimuksen tilaajan mielenkiinnon pääpaino oli sillä, mitä nuoret haluavat kirjastolta vastaisuudessa, muodostui varsinaiseksi tutkimusongelmaksi kysymys:

Millaista kirjastoa nuoret haluavat käyttää?

Kirjasto halusi tietää ovatko tarjotut palvelut nuorista riittäviä ja missä olisi mahdollisesti parantamisen varaa. Itseäni kiinnosti myös selvittää tämän päivän nuorten ajankäyttötottumuksia suhteessa kirjastonkäyttöön. En ollut ajatellut selvittävää koulun ja kirjaston yhteistyötä, mutta koska osa nuorista oli mielestäni hieman yllättäen nostanut edellä mainitun asian esille tärkeänä, päätin uhrata hieman ajatusta sillekin tässä työssä. Alakysymyksiksi varsinaiselle tutkimusongelmalle muodostuivat myös "Mihin nuoret käyttävät kirjastoa?", "Millaisena nuoret pitävät kirjastoa?" ja "Kuinka nuoret käyttävät medioita?",

3.2 Tutkimuksen kohde ja tutkimuksen kulku

Vaasan Kasvatus- ja opetusviraston laskentapäälliköltä saamani tiedon mukaan kahdeksaluokkalaisten määrä Vaasan kaupungin kouluissa oli lukuvuonna 2008 - 2009 yhteensä 592 oppilasta (Uusikylä). Tutkimuksen kohteena olivat Vaasan kaupungin kolmen eri peruskoulun kahdeksansien luokkien oppilaat. Mukaan valikoituivat suomenkieliset Merenkurkun- ja Vöyrinkaupungin koulut sekä ruotsinkielinen Borgaregatans skola. Lähestyin aluksi kaikkia Vaasan yläkouluja sähköpostitse heidän kirjastovastaavan opettajansa kautta. Nämä yhteystiedot sain Vaasan kaupunginkirjasto–maakuntakirjaston avustuksella. Edellä mainitut koulut osoittivat kiinnostusta tutkimustani kohtaan. Soitin vielä kyseisten koulujen rehtoreille ja sovin tarkemmin tutkimuksestani. Tämän jälkeen pyysin lupaa suorittaa tutkimukseni

Vaasan kaupungin Kasvatus- ja opetusvirastolta. Suomenkielisten koulujen osalta tutkimusluvan myönsi koulutoimenjohtaja vs. Merja Krook ja Borgaregatans skolanin osalta skoldirektör Birgitta Höglund.

Toimitin kyselylomakkeet (liitteet 1 ja 2) valittujen koulujen kansliaan, josta opettajia oli ohjeistettu ottamaan tarvittava määrä lomakkeita ja täyttämään ne esimerkiksi äidinkielen tunnin alussa. Kyselyyn vastausaikaa kouluilla oli hieman vajaa kolme viikkoa. Varmistin lähetettävien lomakkeiden määrän koulujen rehtoreilta. Merenkurkun kouluun lähetin 135 lomaketta, joista minulle palautui täytettynä 100. Vöyrinkaupungin kouluun lähetin 164 lomaketta, joista sain 132 takaisin. Borgaregatans skolaan toimitin 100 lomaketta, joista sain täytettynä takaisin 72 lomaketta. Yhteensä vastauksia tuli siis 304. Suomen- ja ruotsinkielisiin kouluihin oli luonnollisesti omat lomakkeet. Kysymykset oli laadittu täysin samanlaisiksi, niissä vain pyrittiin huomioimaan vastaajan äidinkieli. Ruotsinkielisen kyselylomakkeen tarkistutin ensin kouluni ruotsin opettajalla, jonka jälkeen vielä Vaasan kaupunginkirjaston ruotsinkielisellä kirjastonhoitajalla.

3.3 Kyselyn esittely

Ennen varsinaisten lomakkeiden lähettämistä olin ollut yhteydessä kouluihin, joten henkilökunta tiesi mistä oli kysymys. Liitin lomakkeiden mukaan kuitenkin vielä lähetekirjelmän, jossa kerroin itsestäni sekä tutkimuksen tarkoituksesta ja tärkeydestä. Lisäksi siinä oli kerrattu käytännön asioita, kuten vastausaikataulu. Kysymyslomakkeen alussa oli lyhyt vastaajille (oppilaille) tarkoitettu tiivistelmä kyselyn tarkoituksesta ja kehotus vastata huolellisesti. Annoin myös sähköpostiosoitteeni, jos heillä olisi kysyttävää minulta.

Kyselylomake sisälsi avoimia ja monivalintakysymyksiä sekä asteikkoihin perustuvia kysymyksiä. Pituudeltaan kysely oli kolme A4-arkkia molemmin puolin tulostettuna eli kuusi sivua. Kysymysten muotoilussa on kiinnitetty huomiota siihen, että kysymykset ovat selkeitä ja niissä kysytään vain yhtä asiaa kerrallaan. Kysymys-

ten oheen on lisätty tarpeen mukaan ohjeita siitä, valitaanko yksi vai useampi vastausvaihtoehto.

Lomakkeessa kysyttiin vastaajien taustatietoina sukupuolta ja koulua. Tämän tyyppiset kysymykset olin toteuttanut monivalintakysymyksinä, joissa oli annettu valmiit, numeroidut vastausvaihtoehdot, joista vastaajat rastittivat sopivan vaihtoehdon. En katsonut tarpeelliseksi kysyä vastaajien ikää, koska olin valinnut kyselyn kohteeksi yhden luokka-asteen, eli kahdeksaluokkalaisten. Halusin tutkia myös kuinka suuri osa nuorista on ns. vakioasiakkaita eli kuinka usein he käyvät kirjastossa. Myöhemmin huomasin, että minun olisi kannattanut myös kysyä lainaako joku muu aineistoa vastaajille heidän puolestaan. Lomakkeessa kysyttiin kirjastossa käynnin useuden lisäksi myös kirjaston käyttötarkoitusta sekä pyydettiin antamaan numeroarvio perusteluineen kirjaston palveluille. Edelliseen liittyen pyysin vastaajia arvioimaan kirjastossa käynnin tiheyden tulevaisuudessa, mikäli palvelut pysyvät nykyisellään. Vastaukset saatuaani huomasin, että minun olisi joko kannattanut muotoilla kysymys toisin, tai avata palvelu-käsitettä, koska lähes poikkeuksetta kaikki vastaajat olivat mieltäneet 'palvelun' samaksi asiaksi kuin 'asiakaspalvelu'. Lomakkeessa tiedusteltiin myös kuinka vastaajat etsivät tarvitsemaansa aineistoa tai informaatiota ja ovatko he saaneet tiedonhaun opetusta. Oletuksenani oli, että mikäli ei ole saanut tiedonhaun opetusta, on tyytymättömämpi kirjaston palveluihin, koska ei esimerkiksi löydä tarvitsemaansa tietoa. Kirjaston pyynnöstä kysyin myös vastaajien innokkuutta osallistua Nuorten Raatiin, jonka kautta olisi mahdollisuus vaikuttaa kirjaston toimintaan.

Seuraavassa osiossa kysymyksiin pyydettiin vastaamaan asteikolla 1 - 4 kirjastosta esitettyihin väittämiin. Asteikot ovat useimmiten 5- tai 7-portaisia, mutta jätin tarkoituksella pois "en osaa sanoa" -tyyppisen vastausvaihtoehdon, jotta vastaajat joutuisivat ottamaan kantaa kysymyksiin. Väittämät koskivat kirjastossa asiointia, kirjaston ilmapiiriä sekä aineiston kiinnostavuutta. Näitä kysymyksiä oli lomakkeesta suurin osa. Lopuksi lomake sisälsi avoimia kysymyksiä, joissa vastaajilla oli mahdollisuus vapaasti kommentoida ja esittää mielipiteensä kirjaston aineistosta, henkilökunnasta, kirjaston tapahtumista ja tulevaisuuden kirjastosta. Viimeisessä avoimessa kysymyksessä oli mahdollisuus täysin vapaaseen sanaan. Halusin ot-

taa kyselyyni sekä avoimia että strukturoituja kysymyksiä, koska avoimilla kysymyksillä halusin saavuttaa sellaisia vastauksia, jotka eivät mahdollisesti nouse esiin monivalintakysymyksissä, kun taas strukturoiduilla kysymyksillä on helppo selvittää ns. rutiinikysymyksiä, jotka on helppo koodata tietokoneelle ja joita on tämän jälkeen helppoa ja mielekästä vertailla.

3.4 Vaasan kaupunginkirjasto – maakuntakirjaston esittely

Vuoden 2008 lopussa (31.12.2008) Pohjanmaan maakunnassa oli yhteensä 175.947 asukasta. Kun tästä määrästä vähennetään Vaasan väkiluku 58.581, saadaan muun Pohjanmaan väkiluvuksi 117.366. Vaasan kaupunginkirjasto on maakuntakirjasto, jonka toiminta-alueella on yhteensä 16 kuntaa Vaasan lisäksi, ja jonka enemmistökieli on ruotsi. Alueeseen kuuluvat Isokyrö, Kaskinen, Korsnäs, Kristiinankaupunki, Kruunupyö, Laihia, Luoto, Maalahti, Mustasaari, Närpiö, Oravainen, Pedersöre, Pietarsaari, Uusikaarlepyy, Vaasa, Vähäkyrö ja Vöyri-Maksamaa. Tältä alueelta kerätään myös Vasaensis-kotiseutukokoelmaa, jota säilytetään Vaasan pääkirjastossa. Kielellisesti alue jakaantuu lähes täysin suomenkielisiin Kyrönmaan kuntiin (Laihia, Isokyrö, Vähäkyrö), enemmistöltään vahvasti ruotsinkielisiin rannikon kuntiin sekä selvästi kaksikielisiin Vaasaan ja Mustasaareen. Kotiseutukokoelmaan kerätään Vaasaa ja maakuntakirjastoaluetta koskevaa aineistoa sekä alueen kirjailijoiden teoksia. Kokoelma on hyvin monimuotoinen sisältäen n.12 200 nidettä sekä pienpainatteita, vuosikertomuksia, lehtileikkeitä, musiikkia ja videonauhoja. (Boij 2009b; Hietikko 2008, 27–29, 39; Toimintakertomus 2008, 8 - 9.)

Kirjaston viralliseksi nimeksi tuli Vaasan kaupunginkirjasto - maakuntakirjasto vuonna 1968, jolloin kirjasto sai valtioneuvostolta maakuntakirjasto-oikeudet. Vaasan kaupunginkirjasto on ollut Suomen ensimmäinen yleinen lainakirjasto perustamisvuotenaan 1794. Kirjasto on toiminut vuosien saatossa useissa eri tiloissa, mutta vuonna 2001 valmistui nykyinen, uusi kirjastorakennus. Samaan aikaan uudisrakennuksen kanssa valmistui vanhan kirjastorakennuksen saneeraus. Vanha rakennus valmistui vuonna 1935 kirjastoksi ja maakunta-arkistoksi. Kirjasto

muutti taloon vuonna 1936. Vanha rakennus on olennainen osa nykyistä kirjastorakennusta. Uudisrakennuksen käyttöönoton myötä otettiin käyttöön myös pääkirjaston aihepiirijako. Osastot ovat yhteiskunta ja talous, luonnontieteet ja tekniikka, musiikki ja taide, kaunokirjallisuus ja kielitiede, maat ja kulttuurit, lapset ja nuoret sekä uutisalue ja lehdet. Erikseen ovat myös vastaanotto, kotiseutukokoelma Vaasensis ja maakuntaosasto. Kolmannessa kerroksessa sijaitsevat vielä hallinnon tilat sekä kirjastomuseo. (Boij 2008; 2009c).

Vaasan kaupungin lähikirjastot sijaitsevat Huutoniemellä, Ristinummella, Palosaarella, Sundomissa ja Suvilahdessa. Palosaarta lukuun ottamatta ne ovat kombikirjastoja, eli koulun yhteyteen rakennettuja. Kirjaston piiriin Vaasassa kuuluvat myös laitoskirjastot, joita ovat VKS psykiatrian yksikön potilaskirjasto, Tammikartanon/Vaasan kaupunginsairaalan potilaskirjasto ja Vanhan Vaasan sairaalan potilaskirjasto. Kirjastolla on myös kotipalvelutoimintaa. Kirjaston palveluiden olennainen osa on kirjastoauto. Nykyinen Rölli-auto on järjestyksessään viides ja se otettiin käyttöön kesällä 2008. Laitoskirjastot, kotipalvelu ja kirjasto-auto ovat nykyisin kokonaisuus nimeltä hakeutuva kirjastotoiminta. (Boij 2009a; Söderlund 2008).

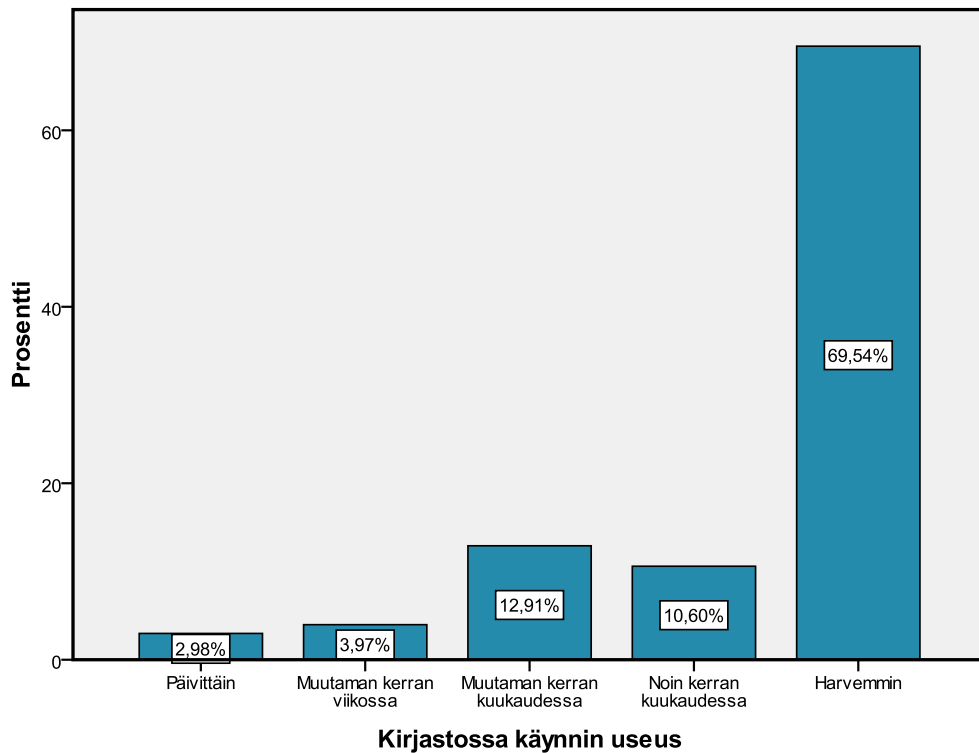
4 TUTKIMUSTULOKSET

4.1 Vastaajien taustatiedot

Kyselyyn vastanneista 304 kahdeksaslukkalaisesta tyttöjä on 50 % vastanneista ja vastaavasti poikia 50 % vastanneista. Neljä vastaajaa ei ilmoittanut sukupuoltaan. Vastaajista 32,9 % on Merenkurkun koulusta, 43,4 % Vöyrinkaupungin koulusta ja 23,7 % ruotsinkielisestä Borgaregatans skolasta.

4.2 Kirjastossa käynti

Kysymyksissä selvitettiin kuinka usein nuoret käyvät fyysisesti kirjastossa sekä mitä he siellä käydessään tekevät. Tulokset käyvät ilmi alta (kuvio 1 ja taulukko 1).

KUVIO 1. Kuinka usein kirjastossa käydään?

Tuloksista käy ilmi, että suurin osa nuorista (69,54 %) käy kirjastossa harvemmin kuin kerran kuukaudessa. Ahkeria kirjastossa kävijöitä (eli päivittäin tai muutaman kerran viikossa käyviä) nuorista on ainoastaan 6,95 %. Muutaman kerran kuukaudessa käy jo hieman useampi. Vastausvaihtoehdoissa ei ollut sijaa ei-kävijöille, koska virheellisesti oletin, että kirjastossa käytäisiin vähintään koulun kanssa. Näin ei kuitenkaan välttämättä ole. Oletan, että sellaiset nuoret, jotka eivät käy kirjastossa, ovat valinneet kohdan ”harvemmin”. Osa olikin valinnut tämän vaihtoehdon ja lisäksi itse kirjoittanut kyseiseen kohtaan, ettei käy kirjastossa.

Päivittäin kirjastossa käyvistä tyttöjä on 2 % ja poikia 4 %. Tämän vastausvaihtoehdon osuus oli kuitenkin hyvin pieni, kuten edellä totesimme. Muutaman kerran viikossa käyvistä 6,8 % on tyttöjä ja 1,3 % poikia. Harvemmin kuin kerran kuukaudessa käy 58,1 % tytöistä ja 80,7 % pojista. Tämä oli siis ylivoimaisesti suosituin vastausvaihtoehto, eli valtaosa nuorista vaikuttaisi käyvän melko harvoin kirjastossa, tytöt kuitenkin hieman poikia useammin (liite 3). Myös koulujen suhteen kirjastossa käynnissä oli hieman eroja. Borgaregatans skolasta kukaan ei ilmoittanut käyvänsä kirjastossa päivittäin. Päivittäin käyvistä nuorista useimmat olivat Vöyrinkaupungin koulusta, kuten myös muutaman kerran viikossa, muutaman kerran kuukaudessa ja noin kerran kuukaudessa käyvistä. Täytyy kuitenkin ottaa huomioon, että tutkimistani kouluista määrällisesti eniten vastauksia tuli juuri Vöyrinkaupungin koulusta. Se on myös kaikista lähimpänä kirjastoa, joka tässä tapauksessa on pääkirjasto, joskin myös Merenkurkun koulu on keskustan alueella. Tutkimuksestani ei käy ilmi, mitä kirjastoa nuoret eniten käyttävät, sillä olen pyytänyt heitä huomioimaan esimerkiksi kirjastossa käynnin useus -kysymyksessä myös lähikirjastot enkä ole erikseen kysynyt mikä on heidän useimmiten käyttämänsä kirjasto. Kysymyksissä ei myöskään huomioida sitä, käydäänkö kirjastossa koulupäivän aikana vai vapaa-ajalla koulun jälkeen. Koulujen välisessä vertailussa näyttäisi kuitenkin siltä, että Borgaregatans skolan oppilaat käyvät harvimmin kirjastossa (liite 4).

Kun nuoret tulevat kirjastoon, he useimmiten lainaavat kirjoja (taulukko 1). Kysymyksessä oli mahdollista valita useita vaihtoehtoja.

Taulukko 1. Kirjaston palveluiden käyttötarkoitus.

		Vastaukset		% vastaajista
		Lkm	% vastauksista	
Kirjaston palveluiden käyttö	Käytän Vaasan kaupunginkirjaston nykyisiä palveluita lainatakseni kirjoja	237	33,9%	79,0%
	Käytän Vkk:n nyk. palveluita lainatakseni lehtiä	66	9,4%	22,0%
	Käytän Vkk:n nyk. palveluita lainatakseni elokuvia	63	9,0%	21,0%
	Käytän Vkk:n nyk. palveluita lainatakseni musiikkia	49	7,0%	16,3%
	Käytän Vkk:n nyk. palveluita kuunnellakseni musiikkia	12	1,7%	4,0%
	Käytän Vkk:n nyk. palveluita lukeakseni lehtiä	59	8,4%	19,7%
	Käytän Vkk:n nyk. palveluita opiskellakseni	21	3,0%	7,0%
	Käytän Vkk:n nyk. palveluita etsiäkseni tietoa tietystä aiheesta	44	6,3%	14,7%
	Käytän Vkk:n nyk. palveluita surffaillakseni internetissä	79	11,3%	26,3%
	Käytän Vkk:n nyk. palveluita pelatakseni	18	2,6%	6,0%
	Käytän Vkk:n nyk. palveluita tavatakseni kavereita	28	4,0%	9,3%
	Käytän Vkk:n nyk. palveluita muuhun	24	3,4%	8,0%
Yhteensä		700	100,0%	233,3%

Taulukosta näkyy, että 79,0 % vastaajista lainaa kirjoja, joka oli suosituin kirjastossa suoritettava aktiviteetti. Seuraavaksi suosituinta on surffailla internetissä (26,3

% vastaajista) ja kolmanneksi suosituinta lainata lehtiä (22,0 % vastaajista). Vähiten suosituinta oli kuunnella musiikkia (4,0 %), pelata (6,0 %) ja opiskella (7,0 %). Ainakaan Vaasan pääkirjaston nuortenosastolla, jonka parhaiten tunnen oltuani siellä kesätöissä, ei varsinaisesti olekaan järjestetty erillistä pistettä musiikinkuunteluun eikä osastolle ole sijoitettu nuorten musiikkia. Musiikkiosasto, jossa on paremmat musiikinkuuntelumahdollisuudet, sijaitsee kuitenkin aivan nuortenosaston vieressä. Pääkirjaston nuortenosastolla on kuitenkin toimiva cd-soitin, jota voi pyytettäessä käyttää sille varatussa kohtaa. Nuortenosaston työntekijät perustelivat sitä, ettei osastolle ole otettu omaa musiikkihyllyä, kuten esimerkiksi elokuville ja äänikirjoille on, että olisi hyvin vaikea vetää raja mikä on nuorten musiikkia. Niinpä osastolle hankitaan ainoastaan selvä lastenmusiikki ja muu musiikki varsinaiselle musiikkiosastolle. Nuortenosastolla on muutamia kappaleita kuulokkeita, joita on mahdollista lainata ja käyttää esimerkiksi tietokoneilla. Tämä vaikutti oman kokemukseni perusteella suositulta menetelmältä.

4.3 Kirjaston palvelut

Seuraavaksi kysyttiin nuorilta kouluarvosanaa kirjaston tämän hetkisille palveluille perusteluineen (kysymys 5) sekä pyydettiin arvioimaan kirjastossa käynnin useutta, mikäli palvelut pysyvät ennallaan (kysymys 6). Jouduin hylkäämään jopa 28 oppilaan vastauksen arvosana-kysymykseen. Suurin osa näistä oli jättänyt tyystin vastaamatta kysymykseen, mutta osaa en voinut hyväksyä eri syistä, koska ei ollut vastattu riittävän yksiselitteisesti (oli annettu arvosanaksi esimerkiksi 7 - 9). Jotkut myös perustelivat, mikseivät koe olevansa päteviä arvioimaan numeerisesti kirjaston palveluita, mutta saattoivat antaa kuitenkin sanallisen arvion. Useat myös vastasivat pelkällä numerolla ilman perusteluja. Tällaiset vastaukset pystyin kuitenkin ottamaan mukaan keskiarvoon, vaikka ne olivatkin muuten puutteellisia. Alla esimerkkejä:

Olen käynyt siellä vasta niin vähän, etten ole valmis vastaamaan tähän kysymykseen. Liian rauhallista.

”En arvioi, koska en käy, joten ei ole mitään väliä palveluilla.”

9, koska kirjaston palvelu on hyvää ja nopeaa, sekä kirjastossa on useimmiten niitä kirjoja ja lehtiä, joita etsii.

8, kirjastossa on laaja ja hyvä valikoima, jotain tiettyä kirjaa on tosin välillä vaikea löytää. Kirjaston nettisivujen hakua on joskus hankalaa käyttää.

9, työntekijät ovat mukavia ja avuliaita, kirjasto on rauhallinen. Varatut kirjat tulevat aika hitaasti, siitä miinus, esim. uutuudet tulevat hitaasti.

10, koska siellä on hyvät palvelut ja kaikki asiat otetaan huomioon.

6, sen takia että en tykkää kirjastosta koska siellä on niin hiljaista ja en käy kirjastossa useasti tosi harvoin.

6, kirjavalikoimat on hyviä, mutta musiikkia ja elokuvia saisi olla enemmän. Kirjasto saisi olla enemmän auki.

Vitsord 7, servicen är ganska ok. Samma med böckerna, men då jag bytte lösenord på internet, fungerade det först, men inte sedan. Personale trodde det var fel på mig (att jag gjort fel) men detta var inte jag. Samma sak upprepade sig igen fast personalen bytte lösenord.

9, jag tycker att biblioteket har allt som behövs. Jag skulle ge en tia om de hade bättre hemsida med mera möjligheter.

Oppilailta tuntui olevan hieman eriäviä käsityksiä siitä, mikä on hyvä arvosana, vaikka olettaisi heidän jo olevan tottuneita saamaan arvioita itsekin. Esimerkiksi seuraavat vastaajat antavat palveluille mielestäni melko positiiviset numeeriset arviot, vaikka pelkästään perustelut lukemalla voisi ajatella numeron olevan huomompikin:

7, koska kirjat ovat vanhoja, tietokoneet ovat hitaita, istumapaikkoja on liian vähän.

8, siellä on tymeet ihmiset töissä.

8, koska koneelle pääsee enää vaan kortilla. Ja muutenkin koneet jää aina jumiin.

8, aika suppea valikoima ainakin musiikkia ja elokuvia.

Muutammat vastaajat eivät jaksaneet perehtyä vastauksiin tai aihe ei kiinnostanut heitä.

5, kirjasto on ihan turha, harvoja nuoria kiinnostaa joku kirjasto.

Keskiarvoksi kirjastonpalvelut saivat 7,97, joka on mielestäni varsin hyvä. Tuloksen mediaani ja moodi olivat molemmat 8. Grönroos selittää Johdatus tilastotieteeseen -teoksessa (2003, 39), että moodi eli tyyppiarvo on siis yleisimmin annettu vastaus ja mediaani on suuruusjärjestyksessä keskimmäinen. Toisin sanoen mediaania pienempiä havaintoja on korkeintaan puolet ja vastaavasti suurempia havaintoja korkeintaan puolet. Kaikki tunnusluvut olivat hyvin samansuuntaisia, joten tulosta voidaan pitää sängen luotettavana.

Edellisen kysymyksen vastausten perusteluja lukiessani havaitsin sen, että nuoret liittivät käsitteen (kirjaston)palvelu lähes poikkeuksetta pelkästään asiakaspalveluun.

9, koska mielestäni henkilökunta on ystävällinen ja muutenki saa hyvää palvelua siellä.

9, ne on mukavii ja neuvoo jos ei löydä vaikka jotain kirjaa.

6, palvelua ei ole lainkaan.

9, jag är inte där så ofta men alltid när jag är där är de helt trevliga.

7, lånar inte ofta men servicen är bra för att man får ganska snabbt hjälp.

Tämä kysymys olisi siis kannattanut joko muotoilla toisin tai avata käsitettä 'palvelu' paremmin.

Useimmat vastaajat (74,9 %) aikovat käydä kirjastossa tulevaisuudessa yhtä usein mitä nykyään. Suurin osa nuorista käy nykyisin kirjastossa melko harvoin, mikä todettiin jo aiemmin, joten kehitys on hieman huolestuttava. Seuraavaksi yleisin vastaus (16,7 %) on käydä nykyistä harvemmin kirjastossa. Ainoastaan 8,4 % vas-

taajista suunnittelee käyvänsä tulevaisuudessa useammin kirjastossa, mikäli palvelut säilyvät nykyisellään. Viisi vastaajaa ei vastannut kysymykseen. Tulosten perusteella kirjaston kannattaisi todella panostaa palveluidensa kehittämiseen tai ainakin houkuttelevuuden maksimoimiseen jatkossa, jotta siellä riittäisi kävijöitä. Tarvitaan uusia palveluja ja niiden markkinointia. Toisaalta kirjasto on onnistunut pitämään paikkansa nuorten elämässä nykymaailmassakin. Tästä kertoo Etelä- ja Keski-Pohjanmaan suomenkielisille 9.luokkalaisille nuorille vuonna 2007 tehty kulttuuriharrastuksia koskeva tutkimus, jonka mukaan 90 % nuorista on käyttänyt kirjastoa. Toisaalta vastanneista pojista 70 % ja tytöistä 30 % eivät harrasta lukemista. Sen sijaan tietokoneita käyttää päivittäin 82 % pojista ja 68 % tytöistä. Pojista nimenomaan pelasi 45 % päivittäin. (Verho 2007, 15.) Tällaisten tulosten valossa kirjaston tulee miettiä sitäkin, millaisia palveluita se tulevaisuudessa tarjoaa ja miten. Nuorille kannattaisi varmaankin lisätä sähköisiä palveluita? Kirjastojen tulee miettiä vakavasti asiakasryhmien kohdentamista kuten liikevoittoa tekevä yritys ja tarjota eri ryhmille erilaisuutta, kuten jo aiemmin on todettu (mm. Ketonen). Tiedossa on, että nuoret käyttävät viestimiä pitkästymisen torjuntaan, jännityksen hakemiseksi tai tiedonhankintaa varten. (Saanilahti 1999, 28, 30–31.) Kirjasto tarjoaa eväät jo kaikkiin näihin, mutta se voisi myös luoda selkeästi erilaisia ”paketteja” näihin erilaisiin tarpeisiin ja tuoda niitä esille paremmin.

Tilastokeskuksen sivuilla todetaan tutkimustulosten valossa, kuinka vapaa-aika on suomalaisille entistä tärkeämpää. Tärkeitä ajanviettopoja ovat mm. musiikin kuuntelu, liikuntaharrastukset ja lukeminen. Yli 90 % suomalaisista kuuntelee musiikkia vähintään kerran viikossa, kaksi kolmasosaa päivittäin. (Vapaa-ajan merkitys... Tilastokeskus 2005). Musiikinkuuntelun muodot ovat ajan myötä muuttuneet, mutta suosio ei. Nykyään musiikin kuuntelu tietokoneelta on tullut suosituksi erityisesti nuorten parissa. Nuoret myös lataavat musiikkia kannettaviin soittimiinsa, kuten iPodeihin, joihin ei kuitenkaan voi lainata musiikkia kirjastoista. Kirjastojen täytyisi vastata tähän haasteeseen, sillä pian musiikkiosastoja ei tarvita, jos nyky- nuoret oppivat, ettei kirjastosta musiikkia saa. Toisaalta hätä musiikkiosastojen häviämiseksi ei vielä vaikuta hirveän suurelta, sillä vastanneet nuoret vaikuttaisivat vastausten perusteella olevan hyvinkin innokkaita musiikinlainaajia, jos vain koko-

elmaa kehitetään heidän toivomaansa suuntaan. Tätä käsittelen myöhemmin materiaalin kiinnostavuudesta puhuttaessa.

Musiikin tärkeyden lisäksi 70 prosenttia 10 vuotta täyttäneistä suomalaisista oli lukenut vähintään yhden kirjan tutkimusta edeltäneen puolen vuoden aikana. Määrä on jonkin verran laskenut 10 vuoden ajanjaksolla. Eniten kirjoja lukevat lapset ja nuoret. (Vapaa-ajan merkitys... Tilastokeskus 2005). Edellä opittiin kuitenkin, etteivät nykyiset pohjalaisnuoret ole kovin innokkaita lukijoita. Koska kirjastot kuitenkin ovat säilyttäneet asemansa nuorten mielessä ja koska vapaa-aikaa arvostetaan yhä enemmän, painottaisin edelleen miten tärkeää kirjastojen on uudistua ja tarjota muutakin kuin pelkkää kirjojen lainaamista. Koska kirjasto on ilmainen ja avoin kaikille, nuoret varmasti tulevat sinne, jos vain ”tarjoukset” ovat tarpeeksi houkuttelevia. Tutkimukseeni vastanneista nuorista suurin osa nosti esiin tietokoneet, internetin tai pelikonsolit jollain tapaa. Tämä selittyy osaksi aiheita sivuavilla kysymyksillä, kuten monivalintakysymyksissä ”Haluaisin pelata konsolipelejä kirjastossa” tai ”Haluaisin lainata konsolipelejä kirjastosta”, mutta niistä kirjoitettiin myös jokaisessa avoin kysymys -tyypissä, mikä kertoo aiheen tärkeydestä nuorten elämässä. Vapaa-aikaa siis arvostetaan ja nuoret näyttävät viettävän sen yhä enemmän erilaisten medioiden ympäröimänä, mikä on todettu jo aiemminkin. Mitä kirjastot keksivät hyötyäkseen tästä?

4.4 Aineiston ja tiedon etsiminen

Seuraavassa monivalintakysymyksessä vastaajat saivat valita useita vaihtoehtoja (kysymys 7) kuinka etsivät kiinnostavaa materiaalia ja tarvitsemaansa tietoa. Sitä seuraavassa kysymyksessä (8) selvitettiin onko vastaajalle opetettu tiedonhakua. Oletin näiden kahden kysymyksen olevan yhteydessä toisiinsa siten, että ne joille ei ole opetettu tiedonhakua, etsivät tarvitsemaansa enemmän summamutikassa. Tämän puolestaan arvelin vaikuttavan niin, ettei haluttua aineistoa löytynyt, mikä saattaisi mahdollisesti suuntautua myös tyytymättömyytenä kirjastoon ja sen tarjoamiin palveluihin.

Yleisimmät menetelmät, joilla tietoa haettiin (sai siis vastata useamman vaihtoehdon), olivat ”etsin haluamaani aineistoa itse suoraan hyllystä” (72,7 %), ”etsin haluamaani aineistoa kysymällä henkilökunnalta tarvittaessa” (50,8 %) ja ”etsin haluamaani aineistoa käyttämällä internetin hakupalveluja, esim. Google” (41,8 %). Vähiten käytettiin vaihtoehtoja ”etsin haluamaani aineistoa seuraamalla palautushyllyä” (4,0 %) ja ”etsin haluamaani aineistoa kysymällä henkilökunnalta heti” (7,7 %). 4,7 % vastaajista oli myös vastannut etsivänsä haluamaansa aineistoa, mutta ei löytänyt sitä. Kaikki vaihtoehdot on esitetty liitteessä 5. Lomakkeen tekovaiheessa olisin voinut tarkentaa kysymystä 7, koska vastaajilla ei näyttänyt olevan selvää käsitystä siitä, mitä tarkoitin tietokannoilla. Tästä huolimatta luulen tulosten kuitenkin osoittavan selvästi suuntiman kuinka nuoret tietoa lähtevät hakemaan.

Arvioisin, että jos nuorilta kysyttäisiin heidän ensisijaisista tiedonhakukanavoistaan muussa kuin kirjastoyhteydessä, saisi internet vieläkin suuremman osan vastauksista. Tämä ei välttämättä ole huono asia, koska internet tarjoaa paljon myös luotettavaa informaatiota, kuten viranomaisten tarjoamia tietovarantoja, korkeakoulujen tietokantoja, kirjastojen tietokantoja, muita paikallisia tietokantoja, jne. Internetistä kuitenkin löytää myös amatöörien keskusteluja aiheesta kuin aiheesta, joten nuorten olisi hyvä saada opastusta internetin käyttämisestä tiedonhakukanavana, kuten media ja informaatiotutkimuksen opiskelija Ulrika Sjöberg Lundin yliopistosta listaa. Hänen artikkelinsa *To Live in Cyberspace - A study of how young Swedish teenagers use and perceive Internet* on osa kansainvälistä hanketta, jonka Suomen osakoordinaattorina toimi Marja Saanilahti Tampereen yliopistosta.

Tiedonhaun opetus -kysymyksessä jouduin hylkäämään 9 vastausta. Osa näistä oli tyhjiä vastauksia. Näistä yhdeksästä hylätystä vastauksesta yhdessä oli rastitettu kaikki kohdat (”kyllä, koulussa”, ”kyllä, kirjastossa, ”ei”), joten jouduin hylkäämään sen minkä lisäksi vastauksista kolme olivat sellaisia, joissa oli valittu joko jompikumpi ”kyllä” -kohta ja sen lisäksi ”ei”.

53,6 % vastaajista oli saanut koulussa tiedonhaun opetusta. Vain 4,7 % ilmoitti saaneensa tiedonhaun opetusta kirjastossa. Kysymys oli ongelmallinen sikäli, että oppilaat eivät ole välttämättä ajatelleet kysymystä samalla tavalla. Onko esimer-

kiksi koulun toimesta mutta kirjastossa järjestetty tiedonhaun opetus mielletty koulun toiminnaksi? Toisaalta olisin luullut, että tämäntyyppisiin ongelmallisiin kohtiin olisi helpommin vastattu ”kirjastossa”, koska opetus on tapahtunut fyysisesti siellä. Joka tapauksessa kysymys ei ole aivan yksiselitteinen. Vastauksen ”ei” valitsi 41,7 % vastaajista.

Taulukosta 2 (alla) käy ilmi, että 14 oppilasta on valinnut vaihtoehdon ”Etsin haluamaani aineistoa, mutta en löydä sitä”. Näistä vastaajista enemmistö (10 kappaletta) ei ole saanut tiedonhaun opetusta. Edellä mainitun vaihtoehdon valinneista vastaajista neljä ilmoittaa saaneensa koulussa tiedonhaun opetusta. Kukaan kirjastossa tiedonhaun opetusta saaneista ei valinnut vaihtoehtoa ”Etsin haluamaani aineistoa, mutta en löydä sitä”.

Taulukko 2. Tiedonhaun opetus suhteessa tiedon löytymiseen.

			Etsin haluamaani aineistoa mutta en löydä sitä	Total
Tiedonhaun opetus	Kyllä, koulussa	Lukumäärä	4	4
		Prosenttimäärä	28,6%	28,6%
	Ei	Lukumäärä	10	10
		Prosenttimäärä	71,4%	71,4%
Yhteensä		Lukumäärä	14	14
		Prosenttimäärä	100,0%	100,0%

Suurimmalta osalta halutun informaation ja materiaalin löytyminen vaikutti kuitenkin onnistuvan. Tosin tulos on ristiriitainen, koska nuoret antoivat usein sanallisissa vastauksissa palautetta materiaalin olevan vaikeasti löydettävissä ja kirjaston verkkohaun olevan monimutkainen tai vaikea käyttää.

4.5 Nuorten Raati

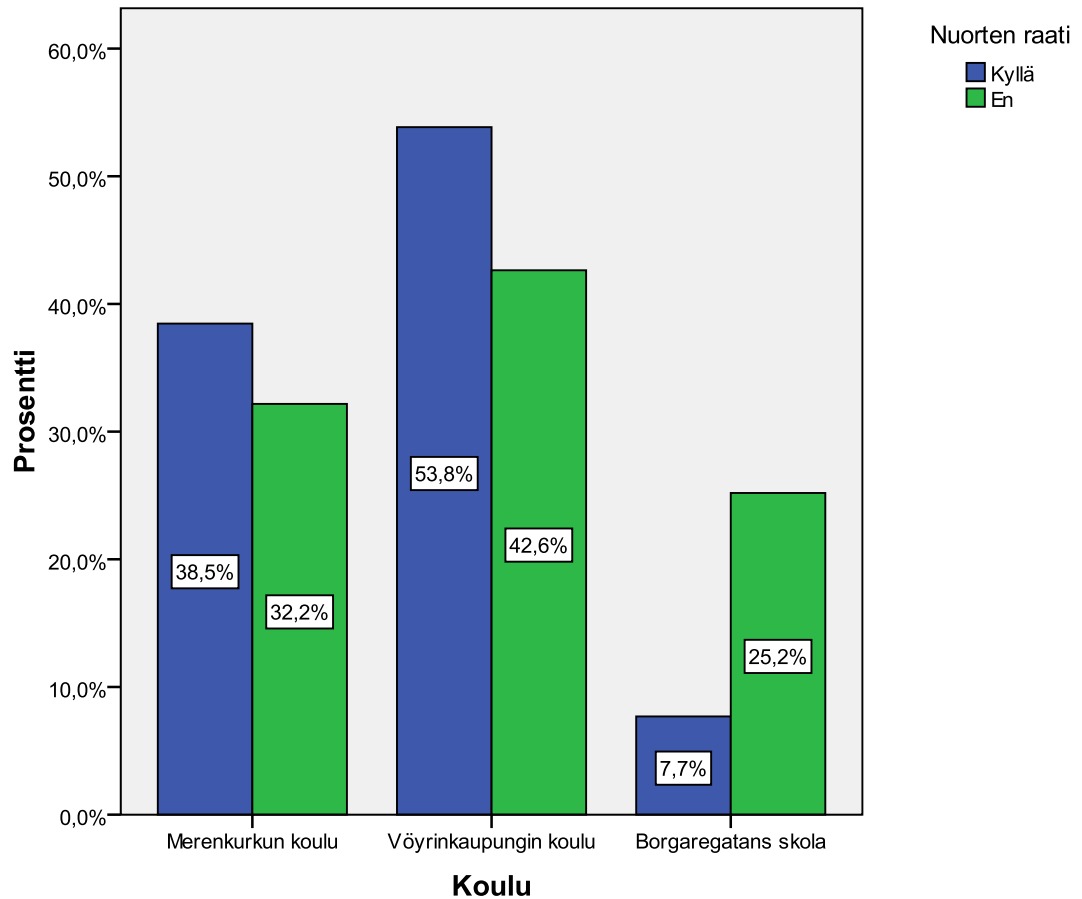
Seuraava kysymys oli tavallaan muusta kokonaisuudesta irrallinen, mutta otin sen mukaan, koska kirjasto halusi sitä kysyä. Pääkirjaston lasten- ja nuortenosaston osastonjohtaja oli osallistunut alkuvuodesta 2009 Espoon Hanasaassa järjestettyyn seminaariin Building Bridges over Tomorrow - Focus on Teen Users!, johon oli kokoontunut lasten- ja nuorten kirjastopalveluiden parissa työskenteleviä kirjastoammattilaisia ympäri Pohjoismaita ja Baltiaa. Seminaarissa kuultiin yhtenä ohjelmana nuorten käymä paneelikeskustelu. Menetelmä oli todettu hyväksi keinoksi nuorille päästä vaikuttamaan omiin asioihinsa ja Vaasan kaupunginkirjaston henkilökunta oli innokas kokeilemaan samaa täällä. Valitettavasti nuoret itse eivät olleet yhtä innostuneita.

Vaikuttaminen itseään koskeviin asioihin kirjastossa ei näyttänyt kiinnostavan vaa-salaisia nuoria, sillä ainoastaan 13,1 % vastaajista (taulukko 3) ilmoitti haluavansa osallistua Nuorten Raatiin, mikäli sellainen järjestettäisiin. Seitsemän nuorta jätti vastaamatta kysymykseen. Taulukon 3 ensimmäisessä sarakkeessa on muuttujan arvojen nimet. Seuraava, eli Frequency-sarake kertoo kunkin vastausvaihtoehdon lukumäärän, siis muuttujan arvojen esiintymiskerrat. Kun verrataan Percent- ja Valid Percent -sarakkeiden informaatiota, täytyy muistaa, että Percent-sarakkeessa on esiintymiskertojen suhteellinen osuus *koko otoksesta*. Tässä otoskoko on 304. Valid percent -sarakkeessa on esiintymiskertojen suhteellinen osuus *kysymykseen vastanneista*. Tämä tarkoittaa sitä, että Percent-sarakkeesta voi tarkastella koko aineistoa, johon on otettu mukaan myös puuttuvat vastaajat, kun taas Valid percent -sarake kertoo vastanneista, eli se ei ota huomioon puuttuvia vastauksia. Cumulative Percent (kertymäprosentti) kertoo, kuinka monta havaintoa kyseisessä ja sitä edeltävissä luokissa on yhteensä.

Taulukko 3: Osallistuminen Nuorten Raatiin

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Kyllä	39	12,8	13,1	13,1
En	258	84,9	86,9	100,0
Yhteensä	297	97,7	100,0	
Puuttuvia vastauksia	7	2,3		
Yhteensä	304	100,0		

Innokkaimpia osallistujia Nuorten Raatiin olivat tytöt. Myös koulujen välillä oli hie-
man eroja osallistumisinnokkuuteen (kuvio 2). Eniten kiinnostusta osallistua Nuor-
ten Raatiin oli Vöyrinkaupungin koulussa, sillä kyllä-vastanneista jopa 53,8 % oli
Vöyrinkaupungin koulun oppilaita. Vähiten innostuneita osallistumiseen oli Borga-
regatans skolassa, sillä kyllä-vastaaajista vain 7,7 % oli Borgaregatanin oppilaita.
Ehkä kirjasto voisi kohdentaa Raatia vain tietyille kouluille? Toisaalta voi olla, ett-
eivät nuoret ymmärtäneet Raadin tarkoitusta täysin, tai eivät mieltäneet Raatia
vaikutusmahdollisuutena tarpeeksi selkeästi, vaan heille olisi pitänyt antaa siitä
enemmän tietoa ennen vastauksen pyytämistä. Innokkuutta osallistua Nuorten
Raatiin kysyttiin seuraavasti: ”Jos kirjastossa järjestettäisiin Nuorten Raati, jossa
sinulla olisi mahdollisuus ottaa kantaa kirjaston toimintaan ja pyrkiä kehittämään
sitä, olisitko kiinnostunut osallistumaan?” Vastaaaja rastitti joko vaihtoehdon kyllä
tai ei. Mikäli kuitenkin nuoret mielsivät kysymyksen oikein, mutta eivät silti olleet
kiinnostuneita asiasta, kertoo se selkeästi välinpitämättömästä asenteesta. Se on
surullista, koska nuorten palveluja halutaan kehittää ja niihin ollaan valmiita sat-
saamaan, mutta jolleivät nuoret itse ole kiinnostuneita auttamaan palveluiden ke-
hittämisessä heitä miellyttävään suuntaan, tullevat palvelut jatkossa karsiutumaan
vähäisen kysynnän vuoksi tai kohdentumaan väärin.

Kuvio 2. Innostus osallistua Nuorten Raatiin kouluittain.

4.6 Kokemukset kirjastossa asioinnista

Lomakkeeni seuraava osio sisälsi väittämiksi muotoiltuja kysymyksiä, jotka käsittelevät kirjastossa asiointia. Niiden tarkoituksena oli selvittää nuorten mielipiteitä. Vastausvaihtoehdot olivat 1 = täysin samaa mieltä, 2 = jokseenkin samaa mieltä, 3 = jokseenkin eri mieltä, 4 = täysin eri mieltä. Vastauksista sai valita vain yhden, lähinnä omaa mielipidettä olevan vaihtoehdon.

Nuorista reilusti suurin osa piti kirjastossa asiointia yleisesti ottaen miellyttävänä (täysin samaa mieltä + jokseenkin samaa mieltä = 74,2 %). Kirjastossa myös koettiin saatavan hyvää palvelua (79,5 %). Tähän varmasti vaikuttaa se, että henkilökuntaa pidettiin kohteliaana (80,8 %). Ehkä tyytyväisyyttä asiointiin sujuvuuteen hieman laski se, että kirjastossa asiointinopeutta pidettiin hitaana. Jopa 30,5 %

vastaajista oli jokseenkin tai täysin eri mieltä väittämän ”Kirjastossa asiointi on yleensä nopeaa” kanssa. Suurin osa oli kuitenkin tyytyväinen myös tähän kohtaan. Merkittävää olisi myös tietää, ovatko kaikki vastaajat ajatelleet kysymyksen samalla tavalla. Joku on voinut ajatella keskimääräistä aikaa, jonka kirjastossa viipyy. Tähän voi sisältyä tuttavien kanssa kuulumisten vaihtoon käytetty aika ja tietokoneella surffailu. Joku toinen taas on voinut ajatella kuinka nopeasti saa vastauksen tiskillä esittämäänsä kysymykseen tai varaamansa kirjan, jne. Muutamat tosin nostivat esille myös sen, että lainaus- ja palautusautomaatit olivat tarpeellisia, mutta harmillisesti usein rikki tai toimivat muuten huonosti. Toimiessaan automaatit kuitenkin nopeuttavat huomattavasti asiointia luoden näin positiivista mielikuvaa kirjastossa asiointiin sujuvuudesta ja nopeudesta.

Kielikysymyksen tuloksia odotin innolla, koska olin itsekin suomenkielisenä työntekijänä pohtinut osaanko riittävän hyvin palvella ruotsinkielisiä asiakkaita. Kysymykseen ”Kirjastossa saan palvelua haluamallani kielellä (suomi tai ruotsi)” vastanneista 16,2 % ei ollut kokenut saavansa palvelua haluamallaan kielellä. Osa vastaajista toi tätä esille myös muiden kysymysten kohdalla, kuten kohdassa 18, joka oli viimeinen kysymys ja samalla ns. vapaa sana. Poimintoja kielikysymyksiä koskevista kommentteista (suluissa kysymyksen numero):

7, helt bra, men vissa borde lära sig svenska bättre. (K. 6).

9, jag ger biblioteket, stadsbiblioteket en 9, angående servicen p.g.a att alla borde kunna betjäna på svenska. Men servicen är ändå väldigt bra. (K. 6).

8, alla kan inte svenska på biblioteket. (K. 6).

Personalen borde tala mera svenska. (K. 14).

Helt bra, men borde tala mera svenska till svenska kunder. (K. 14).

Bättre språkkunskaper. (K. 17).

Lär er SVENSKA i alla bibliotek!! (K. 18).

Täysin tyytyväisiksi nuoria ei siis voi sanoa, vaikka tyytymättömien määrä ei järin suuri ollutkaan. Pitäisikö kirjaston kurssittaa työntekijöitään tai järjestää silloin tällöin kielten tasokokeita ja mitata näin työntekijöidensä kielten osaamista? Vai ovatko asiakkaat nykyään entistä vaativampia? Kaikkia ei voi aina miellyttää, mutta parhaansa on aina yritettävä, eikä kirjastolla ole varaa menettää asiakkaitaan ainakaan sen takia, etteivät asiakas ja asiakaspalvelija ymmärrä toistensa puhetta.

Kirjastoa tilana pidettiin yleisesti viihtyisänä. Vastaaajista 76,4 % oli joko täysin tai lähes samaa mieltä väittämän ”Kirjaston tilat ovat viihtyisät” kanssa. Vaasassa on sekä uudempia että vanhempia kirjastorakennuksia. Vanhimmasta päästä on Palosaaren lähikirjasto 1900-luvun alusta. Vaasan kaupunginkirjaston tiedottajalta sain tiedon, että Palosaaren kirjasto toimi itsenäisenä kirjastona (Palosaaren kaupunginkirjasto) elokuusta 1901. Tilat sijaitsivat nykyisessä rakennuksessa. Vaasan kaupunginkirjaston sivukirjasto siitä tuli vuonna 1929. Huutoniemen lähikirjasto avattiin 2.1.1958. Suvilahden kirjasto on vuodelta 1979, mutta sekin siirtyi uusiin tiloihin vuonna 2007. Nykyinen kirjasto palvelee samassa rakennuksessa mm. englanninkielisen Playschoolin kanssa. Pääkirjaston nykyinen nuortenosasto on perua vuodelta 2001, jolloin vanha kirjastorakennus saneerattiin ja uudisosa rakennettiin. Uusin sivukirjasto on Variskan kirjasto Ristinummella. Se on rakennettu 1990. Uusin kirjastorakennus puolestaan on Sundomissa, tosin Sundomissa on ollut kirjasto aiemminkin. Sundomin kirjasto siirtyi Mustasaarelta Vaasalle alueliitoksissa 1973. Uusi kirjastorakennus otettiin käyttöön syksyllä 2008. Sundomin kirjasto on nyt sijoitettu Lärcenterin yhteyteen ollen ns. kombikirjasto. Tarkoituksena on palvella sekä lähikirjastona alueen asukkaita että koulukirjastona. Muita koulun yhteyteen sijoitettuja kirjastoja Vaasassa on Suvilahdessa, Huutoniemellä ja Variskan kirjasto Ristinummella. (Boij 2009d). Kirjastotoimenjohtaja Birgitta Aurén on esitellyt uutuustermiä *kombikirjasto* Pohjalaisen haastattelussa 4.9.2006, mutta termin ollessa uuden myös itse kirjastoväelle, siitä kirjoitettiin myös Kirjastolehteen (Mäkinen 2007, 35). Sanan alkuperä on Tanskassa ja Norjassa, joita suomalaiset nykyään usein pitävät edelläkävijöinä kirjastomaailmassa. Sanalla tarkoitetaan ”kirjastoyksikköä, jossa on pyritty yhdistämään ja järkipäristämään koulujen ja yleisten kirjastojen pyrkimyksiä ja resursseja”. Muissa pohjoismaissa asia ei ole uusi, sillä esimerkiksi Ruotsissa 40 % kirjastoista on Mäkisen mukaan kombikirjas-

toja. Koulun yhteyteen rakennettu kirjasto on siellä siis arkipäivää. Toki Suomesakin on perinteisesti harjoitettu koulun ja kirjaston yhteistyötä. Kuitenkin vasta lähiaikoina on täälläkin ymmärretty, miten tietoyhteiskuntaa voidaan tukea helposti ja järkevästi tätä kautta. Aiemmin pedagogiikkaa ei ole juuri opetettu kirjastokoulutuksessa eikä kasvatustieteiden opetuksessa ole huomioitu riittävästi tiedonhaun merkitystä. Aurén kertoo, että Vaasassa on seurattu tiiviisti muiden pohjoismaiden mallia, joiden kautta saadun informaation avulla tärkeänä pyrkimyksenä on tukea uusia oppimiskäsityksiä saamalla tieto, tiedonhaku ja pedagogiikka kohtaamaan. Vaasan kombikirjastoista Suvilahdella ja Sundomilla on uudet tilat. Näistä Sundom myös aloitti aivan uudelta pohjalta toimintansa.

Tyytyväisyydestään huolimatta, löysivät nuoret myös kritisoitavaa kirjastotiloista:

Sätta färg på stället (K. 16).

Oma hylly J-rockille<3 Ja selkeämmin lajitellut hyllyt. Viihtyisämpää (sisustus, seinät, ym.) (K. 17).

Kirjastossa voisi olla enemmän ikkunoita, on hauskaa lukea, kun pihalta tulee valoa. (K.17).

Kyllä kaupunginkirjastossa on nytkin lukusohvia ym., mutta olisi kivaa, jos olisi joku Sali täynnä muhkeita isoja tuoleja, joihin voisi mennä lukemaan. Ja joku huone, jossa olisi esim. pieni kioski ja siellä voitaisiin tavata ja jutella. (K.17).

Lainaussysteemi pitäisi olla parempi. Kirjaston seinille olisi hyvä laittaa jotain ilmettä, mm. julisteita. Kirjastoon sellainen lukupolku, jossa esiteltäisiin uudempia kirjoja ja ylipäänsä kerrottaisiin missä eri kirjat sijaitsevat. Kirjoilla ei olisi varausmaksua! Kirjaston alakertaankin akvaario. (K. 17).

Kunnon kahvila, jossa saisi keskustella kirjoista. Myös isot olotilat joissa saisi lukea. Olisi myös kiva, jos soitintensoittajille olisi harjoitteluhuone jota voisi varata ja enemmän nuotteja. (K. 17).

Vaihtaa kirjaston tyyliä hieman nykyaikaisemmaksi. Enemmän väriä, vaikka akvaarioita monta rentouttamaan. (K. 16).

8, talossa/kirjastossa on huono ilman laatu. (K. 5).

Myös muutamassa muussa kommentissa nostettiin erikseen esille huono ilman laatu, vaikkei olisi muutoin kritisoitu kirjaston tiloja. Vastauksissa ongelmallista oli se, ettei niistä pystynyt arvioimaan mitä kirjastoa vastaaja tarkoitti.

Vaasan kirjastojen tilat saivat jonkin verran myös positiivista palautetta erikseen mainittuna:

8, kirjasto on parantunut paljon, kun se siirrettiin uusiin tiloihin. (K. 5).

10, isot tilat. (K. 5).

9, on oma arvioni. On hienot tilat ja hyvää palvelua. (K. 5).

8, det är ett stort och trivsamt bibliotek. (K. 5).

10, modernt och behaglig miljö. (K. 5).

Useissa vastauksissa kirjastoa kommentoitiin myös sanoilla ”hyvät tilat” tai ”viihtyisiä”.

Vastauksissa toistui hyvin useasti myös nuorten kaipaus omiin tiloihin. Kirjastoissa ei välttämättä ole tarjottu selkeää omaa tilaa nuorille, vaikka nuorten kirjat olisivatkin sijoitettu omiin hyllyihinsä. Monet nuoret saattavatkin viihtyä tämän takia juuri musiikkiosastolla tai jopa vähentää kirjastossa käyntiä, koska eivät halua oleilla lastenosastolla tai olla liiaksi valvovan aikuisen silmän alla. Vastauksissa toivottiin myös kahviloita, mikä myös osittain kertoo kaipuusta omaan oleilutilaan.

Tekemällä erillisen nuorisotilan. (K. 16).

Jos siellä olisi vaikka joku oleskelutila nuorille, missä nuoret voisivat olla, jne... (K. 16).

Siten, että olisi huone, jossa kuunneltaisiin musiikkia ja saisi hengailaa. (K. 16).

Jos siellä olisi nuortenhuone ja pelikoneita. (K. 16).

Kirjastos saisi hengata ja jutella vapaasti ynnä muuta. (K. 17).

Oleskelutilaa enemmän. Esim. musiikkipuoli, joka on eristetty ja opiskelupuoli joka on kans eristetty. (K. 17).

Nuorilla olisi oma kirjasto, jossa olisi ikäraja esim. 13–18-vuotiaille. Siellä ei tarvitsisi olla koko ajan hiljaa ja olisi elokuva-iltoja, yms. (K. 17).

Nuorten kirjat/musiikki olisi toisessa paikassa kuin vanhempien kirjat/musiikki. (K. 17).

Jotain pientä syötävää ja enemmän tiloja esim. ku kirjastossa ei saa pitää mitään ääntä, niin semmonen huone, jossa saa pitää hauskaa ja jutella. (K. 17).

Voisi olla kahvila, saisi kavereiden kanssa seurustella/jutella pidempään ja lukea lehtiä tai kuunnella musiikkia. (K. 17).

Tanskalaisessa Randersin kirjastossa nuorille on oma alue, ”the corner” (= nurkka), joka on sisustettu ja suunniteltu sen perusteella, mitä nuoret sinne halusivat. Kirjastonhoitajat Mads Mejer Frederiksen ja Rasmus Riishøj Jensen kertovat huoneen syntyneen tarpeesta tavoittaa nuoret. He kuvailevat sitä ilmapiiriltään kahvilamaiseksi, siellä on paljon tuoleja, miellyttävä sohva, opiskelupaikkoja ja ikkunan läheisyydessä pelipaikka, jossa voi testata Play station 2 - ja tietokonepelejä. Yhdellä seinällä on suuri tv-ruutu, joka näyttää mm. mitä the cornerissa on tarjolla. Sisustukseen käytetyt materiaalit ovat uudenlaisia ja pöydillä on laavalamppuja tuomassa väriä. Tarjolla on myös kuuntelupiste aivan uudelle musiikille, joka ei ole vielä saatavilla lainaksi, lainattavaksi on tietokone- ja konsolipelejä ja uutuuksena entistä laajempi valikoima englanninkielistä materiaalia, koska nuoret ovat siitä kiinnostuneita. Suositusta materiaalista on hankittu lisäkappaleita kierron nopeuttamiseksi. Kirjasto on panostanut huoneeseen saadakseen nuoret viihtymään tiloissaan ja tutustuttaakseen nuoret toisiinsa. (Frederiksen & Jensen 2007, 18.) Sanomattakin on kai selvää, että the corner on ollut menestys. Edellä kuvattu kuulostaa myös täsmälleen samalta, mitä vaasalaiset nuoret tahtoisivat vastaustensa perusteella. Tanskan esimerkki näyttää, että nuorten ideat ovat toteuttamiskelpoisia ja toteuttamalla niitä saadaan nuoret viihtymään kirjastossa.

Suurimman osan vastaajien mielestä kirjasto on myös tarvittaessa auki, mutta tämä kysymys aiheutti kuitenkin hieman enemmän hajontaa moniin muihin kysymyksiin nähden. Täysin tai lähes samaa mieltä väittämän ”Kirjasto on avoinna silloin, kun tarvitsen sitä” (taulukko 4) kanssa oli hieman yli puolet vastaajista (59,6 prosenttia).

Taulukko 4. Kirjasto on avoinna silloin, kun tarvitsen sitä.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Täysin samaa mieltä	69	22,7	23,1	23,1
Jokseenkin samaa mieltä	109	35,9	36,5	59,5
Jokseenkin eri mieltä	87	28,6	29,1	88,6
Täysin eri mieltä	34	11,2	11,4	100,0
Yhteensä	299	98,4	100,0	
Puuttuvia vastauksia	5	1,6		
Yhteensä	304	100,0		

Vastaajat toivat esille myös muiden kysymysten kohdalla tyytymättömyyttään Vaasan kaupunginkirjaston aukioloaikoihin:

6, kirjavalikoimat on hyviä, mutta musiikkia ja elokuvia saisi olla enemmän. Kirjasto saisi olla enemmän auki. (K. 5).

9, (10 jos kirjasto olisi enemmän auki). (K. 5).

9, mielestäni kirjaston palvelut ovat muuten todella hyvät, mutta aukioloajat hieman suppeat. (K. 5).

9, ei ole minkäänlaista puutetta tarjonnassa. Aukioloajat saisivat olla pidemmät ja suosittuja kirjoja pari kappaletta enemmän. (K. 5).

7, kirjasto voisi olla viikonloppuisin paremmin auki, koska kaikki koulu-
laiset eivät välttämättä kerkeä koulun ja harrastusten välissä käymään
siellä. (K. 5).

Pitäisi kirjastoa useammin auki ja sellaisina aikoina, että ehtii koulun
jälkeenkin kirjastoon. (K. 16).

Pitämällä ne auki viikonloppuisin. (K. 16).

Ehkä jotain pelejä lainattavana. Pidempään auki. (K. 17).

Aukioloaikoja voisi pidentää etenkin viikonloppuna. (K.17).

Ha öppet lägre på kvällarna!! Öppna fast lite senare i stället om det
behövs. (K. 18).

Medioissakin on keskusteltu viime aikoina sunnuntain aukiolosta. Keskustelu on koskenut lähinnä kauppojen aukioloa, mutta myös kirjaston mahdollinen lisäaukiolo viikonloppuisin on herättänyt mielenkiintoa. Aukiolokeskustelu sai jälleen uutta pontta eduskunnan hyväksyessä syksyllä 2009 hallituksen esityksen kauppojen uusista sunnuntaiaukioloista, jota Palvelualojen ammattiliitto (PAM) puolsi. Laki astui voimaan jo vuoden 2009 joulukuun alusta. (Iso muutos kauppojen aukioloon – katso taulukko! 2009). Suomen kirjastoista ainakin Turussa on kokeiltu sunnuntain aukioloa (Turun kirjastojen aukioloajat 2009). Tämä aiheuttanee paineita muillekin kirjastoille laajentaa aukioloaikojaan. Ihmiset ovat nykyään tottuneet asioimaan ja liikkumaan päivään katsomatta. Kulttuurimme on pikku hiljaa muuttunut suuntaan, jossa sunnuntai ei ole enää ehdoton lepopäivä. Tämä heijastuu myös vapaa-ajan käyttöön. Kirjastojen sunnuntain aukiolon puolesta on puhunut myös opetusministeriön kulttuuriasiainneuvos Hannu Sulin (Kirjastot auki myös sunnuntaisin? 2008). Uuden Suomen verkkolehtiartikkelissa kerrotaan Sulinin kannattaneen aukioloa mm. juuri siksi, että Suomessa on hieno kirjastolaitos, jota kansalaisilla olisi viikonloppuisin aikaa käyttää. Tuo tieto perustuu aiemmin samalla viikolla

Keskisuomalaisessa olleeseen Sulinin haastatteluun. Saman artikkelin kertomiin mielipiteisiin otti tuoreeltaan kantaa Tampereen kaupunginkirjasto - maakuntakirjaston kokoelmapäällikkö ja Kuntien asiantuntijat KUMULA ry:n puheenjohtaja Maarit Helén kirjastot.fi -sivustolla (Helén 2008). Helén vastusti Sulinin näkemystä, koska pelkäsi sen huonontavan kirjastojen työntekijöiden etuja. Samassa viestiketjussa esitettiin lukuisia mielipiteitä niin puolesta kuin vastaanakin viikonlopun aukiololle. Tämän viestiketjun kommentoijat ovat suurelta osin kirjastossa työskenteleviä. Lähinnä vastustusta kirjastoammattilaisissa herätti huoli siitä, saako työstä asianmukaisen korvauksen ja kuka hoitaa perheellisten työntekijöiden lapset. Internetistä voi seurata useilta muilta keskustelupalstoilta niin ammattilaisten kuin tavallisten käyttäjienkin mielipiteitä kirjastojen aukioloajoista. Ottamatta kantaa parhaaseen ratkaisuun asian suhteen, haluan kuitenkin muistuttaa asian tärkeydestä. Kirjastot ovat olleet huolissaan laskeneista kävijämääristä ja lainausluvuisista. Ehkä aukioloaikojen toteuttaminen asiakkaiden toiveiden mukaisesti olisi yksi harkitsemisen arvoinen keino laskevan trendin pysäyttämiseksi?

Yksi suuri haaste, jossa kirjastolla vastausten perusteella olisi parantamisen aihetta, koskee nuorille tiedottamista heitä koskevissa asioissa. Niukasti yli puolet vastaajista (50,3 % vastanneista) oli joko täysin tai samaa mieltä väittämän ”Kirjasto tiedottaa nuorille tarkoitetuista palveluista riittävästi” kanssa. Näistäkin vastaajista vain 9,0 % oli täysin samaa mieltä. Haaste lieneekin siinä, kuinka nuoret käytännössä tavoitetaan. Kirjaston tiloissa olevat mainokset kirjaston tapahtumista tavoittavat vain ne, jotka käyvät siellä muutenkin. Muualla mainostaminen tulee kirjastoille melko kalliiksi. Koulun kautta nuoret voidaan tavoittaa melko hyvin. Tämä edellyttää hyviä suhteita kirjaston ja koulun välillä. Kirjaston omilla internet-sivuilla mainostaminen on helppoa ja näin usein tehdäänkin, mutta ongelmana on se, ettei nuorille ole kunnollista omaa osiota kirjaston sivuilla. Näin ollen nuorten tapahtumien mainokset saattavat helposti hukkuu muuhun tapahtumamassaan. Seuraava kysymykseni olikin, kaipaavatko nuoret omaa osiota nuorille kirjaston internet-sivuille. Kuitenkin vain 52,0 % vastanneista (täysin ja jokseenkin samaa mieltä olevat) kannatti nuorten osiota kirjaston internet-sivuille. Mitähän kautta nuoret itse sitten haluaisivat tulla tavoitetuiksi? Kyselyni puute oli se, etten kysynyt suoraan mitä kautta nuoret haluavat, että heidät tavoitetaan tai haluaisivatko nuoret esi-

merkiksi osallistua kirjaston toimintaan jonkin sosiaalisen median, kuten vaikkapa Facebookin kautta. Tässä voisi olla jatkoselvityksen paikka.

Olisi mielenkiintoista tietää, kiinnostaisiko Vaasan nuoria osallistua vastaavanlaiseen kokeiluun mitä Kuopiossa on tehty. Siellä Kuopion kaupunginkirjasto ja kaupungin viestintäpalvelu alkoivat julkaista kaupungin internet-sivuilla nuorille suunnattua top 10 -listaa musiikista ja kirjoista. Sitten nuoret ovat ryhtyneet itse toimittamaan kuukausittain vaihtuvaa listaa. Hankkeessa yhdistyivät kouluopetus sekä kulttuuri- ja opetustoimi. Oppilaat itse olivat erittäin innostuneita hankkeesta ja halusivat vastaavanlaista toimintaa lisää. (Kovanen 2007, 12 - 13.) Tämänkaltaisten erilaisten ideoiden vieminen nuorille hoituisi helposti juuri Nuorten Raadin kautta, jolloin Raati voisi toimia yhteistyöelimenä ja tiedottajana kirjaston ja nuorten välillä. Vaikka kyselyyn vastanneet nuoret eivät olleetkaan hirveän innostuneita Nuorten Raadista, voisi kirjasto lähteä esittelemään sitä vaikkapa koulun kanssa yhteistyössä ja kokeilla käytännössä saisiko se nuoret innostumaan omiin asioihinsa vaikuttamisesta. Luulen, etteivät kyselyyn vastanneet nuoret täysin hahmotaneet Raadin tarjoamaa potentiaalia.

Viimeisenä kohtana osiossa ”Kokemukset kirjastossa asioinnista” oli väittämä ”Kirjaston toiminta kokonaisuutena on onnistunutta”. Tätä mieltä oli 77,0 % nuorista. Muutamassa vastauksessa nuoret kommentoivat, että periaatteessa kaikki tarpeellinen oli hyvin järjestetty, mutta silti kirjasto ei tarjoa ihan kaikkea kaivattua:

6, koska siellä on kaikki mitä tarvitsee, mutta heti kun astu sisään niin ilmapiiri on heikko. (K. 5).

9, palvelut ovat ihan hyvät, mutta jotain jää puuttumaan? (K. 5).

Kuntatasolla suurten kaupunkien (yli 20 000 asukasta) nuoret vaikuttavat olevan tyytyväisiä kirjaston palveluihin, aivan kuten tämänkin tutkimuksen nuorista suurin osa. Kuntalehdessä (2003, 34 - 35) julkaistun Nuorten Suomi -tutkimuksen mukaan kirjasto on nuorten mielestä kunnan paras palvelu. Näin vastasi noin 80 % nuorista. Kuntaliiton erityisasiantuntija Päivi Kurikka kertoo, että kirjastot ovat toki useimmiten ennenkin olleet tyytyväisyyden kärkipäässä, sekä nuorilla että van-

hemmalla väestöllä. (Ylönen 2003, 34.)Tulos on kirjastojen kannalta mairitteleva, koska sen palveluita käytetään erittäin paljon, jolloin mitattu tyytyväisyys ei voi olla vain satunnainen mielipide, vaan se todella kertoo tyytyväisyydestä. Kirjastot eivät saisi kuitenkaan pitää tätä kehitystä itsestäänselvyytenä, sillä suosio voi tunnetusti romahtaa nopeasti. Vaasan nuoret osasivat olla kriittisiäkin vastauksissaan. Heidän antamilleen mielipiteille tulee antaa ajatusta ja vastata haasteisiin mahdollisuuksien mukaan nopealla aikataululla.

4.7 Kirjaston ilmapiiri

Seuraava osio kysymyslomakkeessani oli toteutettu samalla periaatteella kuin edellinen, mutta se kulki otsikolla ”Kirjaston ilmapiiri”. Siinä oli siis joukko väittämiä, joista valittiin yksi vastausvaihto. Vaihtoehdot olivat 1 = täysin samaa mieltä, 2 = jokseenkin samaa mieltä, 3 = jokseenkin eri mieltä, 4 = täysin eri mieltä.

Huojentavaa oli huomata, että reilusti suurin osa nuorista tuntee itsensä tervetulleeksi kirjastoon (81,9 %). Toisaalta 22,7 % tuntee olonsa ulkopuoliseksi kirjastossa. Henkilökunta luo varmasti suurelta osin ilmapiirin kirjastoon. Sanallisissa kommentteissa henkilökunnalle annettiin sekä ruusuja että risuja. Jos nuori kokee, että henkilökunta on epäystävällistä tai suorastaan vihamielistä nuoria kohtaan, ei nuori varmasti tunne oloaan kovin tervetulleeksi kirjastoon. Toisaalta nuori voi pitää henkilökunnasta ja tuntea itsensä tervetulleeksi kirjastoon, mutta voi esimerkiksi kärsiä yksinäisyydestä ja nähdessään ympärillään kaveriporukoita kokea helposti olonsa ulkopuoliseksi. Tällainen nuori ei välttämättä löydä helposti paikkaansa yhteisöstä, vaikka sinällään pitäisi kirjastosta. Toisaalta kirjastojen tarjoama verkkoon pääsy voi auttaa juuri ujoja tai muutoin yksinäisiä nuoria, koska he voivat verkon välityksellä kuulua useisiin verkkoyhteisöihin. Herkälle nuorelle tällainen useisiin verkkoyhteisöihin kuuluminen, varsinkin jos ei koe kuuluvansa hyväksytyinä osaksi normaalia sosiaalista reaaliyhteisöä, voi olla tärkeä henkireikä, mitä Ulla Heinonen valotti jo aiemmin Sähköinen yhteisöllisyys -teoksessa.

Tasan puolet (50,0 %) nuorista piti oloaan kotoisena kirjastossa. Monia nuoria häiritse, ettei kirjastossa ollut riittävästi oleskelutilaa nuorille, mikä ilmeni jo aiemminkin. Yhtä useita tuntui sanallisten vastausten perusteella ahdistavan kirjaston hiljaisuus, mikä tuli myös osittain ilmi jo edellisten kysymysten kohdalla. Ehkä tämä oli jopa suurin osasy, ettei oloaan tuntenut kotoisaksi useampi, koska nuoret pitivät kirjastoa kuitenkin turvallisena paikkana (80,2 %). Ritva Hokka-Ahdin Kirjasto-lehden (2003, 6 - 7) haastattelema 19-vuotias Anna Lounaja on ollut ikänsä aktiivinen kirjastonkäyttäjä, mutta kritisoi kirjastoissa samoja asioita kuin vaasalaisetkin nuoret: liian hiljaista eikä omaa tilaa nuorille! Artikkelissa todetaan, että nuoret kaipaavat toistensa seuraa ja samalla vapautta olla sellaisia kuin ovat. Tämä on unohdettu tilasuunnittelussa: lapsille on omat tilat, samoin aikuisille, mutta Lounajan sanoin: kuka 16 - 17-vuotias haluaa istua pikkuisilla tuoleilla lastenosastolla tenavien seassa tai aikuisten kanssa tuomitsevien katseiden alla pienimmästäkin äännähdyksestä? Lounaja jatkaa, että löhöilysohvat olisivat kivoja ja jokin hieman yksityisempi soppi. Koska kirjastoista löytyy satuhuoneita lapsille, luulisi vastaavan tilan löytyvän nuorillekin. Heille on muutenkin hyvin vähän kokoontumispaikkoja. Lounaja on huomannut, että aikuisten lisäksi henkilökunta suhtautuu nuoriin pensästi, koska ilmeisesti melu yhdistetään nuoriin. Lounajan mielestä ratkaisu tähänkin olisi tila, jossa ääntä saisi olla. Lukusali voisi olla rauhoitettu hiljaisuudelle. Vaasan nuoret olivat hyvin samanlaisilla linjoilla tamperelaisen nuoren kanssa.

Samanlaisen näkökulman nuorten ja kirjaston henkilökunnan välisten mahdollisesti tulehtuneiden suhteiden selittämiseen tarjoaa Jani Nieminen Nuorten kirjastotyön käsikirja -teoksessa (2007, 48–49). Hän ajatuksensa kulkee niin, että nuorista lähtee ääntä. Henkilökuntaa häiritsee, jos nuorista lähtee ääntä väärässä paikassa. Miksi nuoret sitten metelöivät väärissä paikoissa? Koska nuorille ei ole järjestetty omaa tilaa, jossa saisi vain olla, vaikka sellaisia kipeästi kaivattaisiin. Tätä mieltä olivat siis myös tutkimani vaasalaiset nuoret. Nieminen jatkaa nuorten huonosti järjestetyistä tiloista edelleen: monesti ”nuorten osasto” on aivan lastenosaston vieressä, sisustettu lastenosaston pienikokoisilla huonekaluilla ja ehkä yhdellä nuortenlehdestä otetulla julisteella. Pahimmillaan nuortenosastoa ei ole käytännössä lainkaan. Eivät nuoret tyydy tällaiseen, vaan he ottavat käyttöönsä sen tilan, joka on mahdollista saada. Tämä saattaa olla muiden asiakkaiden tai henkilö-

kunnan mielestä väärä paikka. Nuorten kirjastotyön käsikirjan toimittanut Raisa Alameri-Sajama (2007, 12, 14 - 15) on selittänyt kirjoituksessaan Tervetuloa sitten aikuisina! Nuoret kirjaston käyttäjinä, kuinka teini-ikäiset asiakasryhmänä usein helposti sivuutetaan. Aikuisia palvellaan mielellään, jopa lapsia palvellaan ja järjestetään ikäkauteen soveltuvaa ohjelmaa, mutta nuoret nähdään hieman ongelmallisina – ainakin, jos he tulevat kirjastoon vapaa-ajallaan, eivätkä koulun kautta. Alameri-Sajama aiheellisesti muistuttaa, että kirjaston tehtävä on palvella kuntalaisia, joita teini-ikäisetkin ovat. Oleellista nuoren ja häntä palvelevan kirjastoammatilaisen välillä on se, millä asenteella työntekijä hänet kohtaa: oikeana asiakkaana, vai kiusana ja massan edustajana?

Alameri-Sajama kirjoittaa toimittamassaan teoksessa Nuorten kirjastotyön käsikirja (2007, 14), että useille nuorille kirjasto edustaa ajantappopaikkaa. Lähes yhtä useille se voi merkitä myös ns. turvasatamaa. Kirjasto on valvottu tila, siellä ei tarvitse olla yksin, henkilökunta on tuttu ja tutulle nuorelle ystävällinen. Kirjastoon saattua kuka tahansa, sieltä ei ajeta pois eikä siellä ole pakko kohdata kylmää todellisuutta, mikä joitain nuoria saattaa kotona odottaa. Kaikki kirjastot eivät silti ole tunnelmaltaan samanlaisia. Joissain Vaasankin lähikirjastoissa on välillä esiintynyt ongelmia nuorten häiriökäyttäytymisen kanssa. Huomattavaa kuitenkin on, ettei useampi kyselyyn vastannut nuori kokenut oloaan uhatuksi tai turvattomaksi. Ainoastaan yhdessä sanallisessa vastauksessa toivottiin enemmän henkilökuntaa häiriköiden taltuttamiseksi. Niin sanottujen ongelma-alueiden nuoret voivat kohdistaa häiriköivän käyttäytymisen kirjastoon osittain siksi, että alueella ei saata olla muita nuorille avoimia tiloja tai riittäviä harrastusmahdollisuuksia. Tällainen tilanne oli 1990-luvun alussa Vantaan Koivukylässä, jonka lähiössä ei ollut muuta kuin lähinnä kapakka ja kirjasto. Nuorisojengi purki pahaan oloaan kirjastoon sotkemalla hyllyt ja pöydät, sytytellen tulipaloja ja puukoin tapellen. Kirjaston henkilökunta oli kuitenkin neuvokas ja sen sijaan, että olisi palkannut lisää vahtimestareita tai varti-joita rajoittamaan nuoria, he laajensivat aukioloaikojaan myöhäisemmäksi. ”Yökirjasto” rauhoitti nuorison, joka otti kirjaston kokoontumispaikakseen. Yökirjaston isä, Tikkurilan lasten- ja nuortenosaston johtaja, Jorma Kauppinen oli syystäkin tyytyväinen uuteen tilanteeseen, joka rauhoitti nuorison, mutta samalla lisäsi muiden asiakkaiden turvallisuuden tunnetta. Kauppinen iloitsi myös siitä, että uuden,

rauhottuneen, tilanteen myötä heillä työskenneltiin aidon ja alkuperäisen kirjasto-
aatteen mukaan, jossa korostetaan asiakkaiden tasavertaisuutta. Aiemmin tilanne
oli muuttunut sen kaltaiseksi, että kirjastoilla tuntui olevan naamakerroin-politiikka
asiakkaaksi pääsemiseksi. Kauppinen muistuttaa, että kirjastojen on kuitenkin
kohdattava kaikki asiakkaansa, eli kaikki, jotka sinne tulevat. Myös kirjastonjohtaja
Jukka Salminen oli syystäkin tyytyväinen tilanteeseen ja kertoi olevansa innokas
henkilökuntansa kanssa kokeilemaan vastaavia tempauksia jatkossakin. (Kuusava
1990, 99 - 101.) Kaikkialla ei luonnollisesti ole näin hyvä tilanne. Naisvaltaisella
alalla myös auktoriteetin puute on usein ongelma. Teini-iässä aiemmin hyvin käyt-
täytyneetkin nuoret saattavat helpommin kokeilla rajoja. Tällaiset nuoret eivät vält-
tämättä tiedosta millaisia vaikutuksia heidän käyttäytymisellään on muihin asiak-
kasiin ja jopa toisiin nuoriin, sillä pelottavan ilmapiirin luomiseen ei välttämättä
tarvita paljoa. Muutamat hankalat nuoret myös saattavat omalla käytöksellään vai-
kuttaa jopa kirjaston työntekijöiden mielipiteisiin nuorista, mikä puolestaan voi nä-
kyä varautuneempana käytöksenä muitakin nuoria kohtaan. Vaikka kirjastossa
työskenteleekin ammattitaitoinen henkilökunta, alitajuntaa on vaikea säädellä ja
sinne iskostunutta ajatusta nuorista häirikköinä on vaikea kitkeä pois.

Äskeisestä huolimatta, nuorista 73,0 % oli sitä mieltä, että Vaasassa henkilökun-
taa on helppo lähestyä. Osa vastaajista koki, ettei ollut koskaan tarvinnut henkilö-
kunnalta apua, eikä heillä ollut ollut muutakaan syytä lähestyä henkilökuntaa, joten
kysymykseen oli vaikea vastata. Muutamat myös kritisoivat henkilökuntaa happa-
maksi ja nimenomaan nuorille epäystävällisiksi, mutta reilusti suurin osa antoi po-
sitiivista palautetta henkilökunnalle. Lisäksi 80,1 % vastasi, että apua tarvitessa
henkilökunta auttaa mielellään.

Kirjastolaitosta koskevat kysymykset eivät pahemmin yllättäneet, sillä ne tuntuivat
myötäilevän vallalla olevia stereotyyppioita kirjastoista tylsinä ja pölyisinä paikkoina.
Ainakin minulle on opiskeluaikanani muodostunut kuva, että ihmiset kyllä pitävät
kirjastolaitosta sinänsä tärkeänä ja arvokkaana, mutta itse kirjastoa pidetään tyl-
sänä eikä osata ajatella sen pystyvän muuttumaan. Monille kirjasto saattaa edus-
taa sitä paitsi vain kirjoja ja niiden lainaamista. Tämän kyselyn vastaajat ehkä oli-
vat nähneet kirjastosta toisenkin puolen, sillä vastaukset eivät kuitenkaan olleet

aivan pohjaluokkaa. Nykyaikaisena kirjastoa piti vastaajista 76,2 %, tärkeänä 66,0 prosenttia ja tylsänä 46,6 %. Monissa sanallisissa vastauksissa kuitenkin korostettiin, että kirjaston ilme on tylsä, sitä pitäisi mainostaa enemmän, sen palveluita ei tunneta ja sen tarjoama materiaali on vanhentunutta. Nuoret parjasivat runsaasti myös sitä, että kirjastoissa on ”pakkohiljaisuus”, vaikka itse asiassa työntekijöillä Vaasan kaupunginkirjastossa nimenomaan on se asenne, että kirjastoon mahtuu ääntä (etenkin lastenosastolle), eikä turhista mennä hyssyttelemään. Vanhat käsitykset istuvat tiukassa. Toisaalta nuorille on järjestetty huonosti omia tiloja, mistä ehkä johtuu edellä kuvatun kaltaiset tilanteet, joissa nuoret eivät koe saavansa jutella rauhassa, vaan aikuiset ”katsovat pahalla silmällä”.

4.8 Aineiston kiinnostavuus

Nuorille annettiin mahdollisuus analysoida tarkemmin myös kirjaston tarjoamaa materiaalia. Tämä oli viimeinen osio, jossa vastausvaihtoehdot valittiin rastittamalla paikkansapitävin vaihtoehto.

Vain 29,2 % vastaajista ilmoitti olevansa kiinnostuneita tietokirjallisuudesta. Joko nuoret eivät muistaneet ajatella vastaushetkellä erilaisia tiedontarpeita, kuten esitelmää, tai sitten vastaus kertoo siitä, että nykynuoret eivät kerta kaikkiaan enää hae tarvitsemaansa informaatiota kirjoista. Olettaisin, että termi ’tietokirjallisuus’ oli kuitenkin vastaajille tuttu eikä kysymyksen ymmärtämisessä esiintynyt ongelmia. Romaanit kiinnostivat 51,4 % vastaajista. Erikseen kysyttiin myös dekkareiden (53,0 %), kauhun (62,6 %), fantasian (57,3 %) ja scifin (24,7 %) kiinnostavuus. Runoja lukisi mielellään 13,4 %. Nimenomaan nuorille suunnattua runoutta on tarjolla hyvin vähän, mikä voi osaltaan selittää alhaista kiinnostusta. Toisaalta ei ole pitkä aika siitä, kun jopa nuortenkirjallisuutta on ollut tarjolla hyvin vähän tai sen tarvetta on jopa kyseenalaistettu. Tätä mieltä on ainakin nuortenkirjailija Tuija Lehtinen (1997, 386 - 387), jonka mukaan lastenkirjallisuuden tarpeen ymmärtää jokainen, mutta juuri nuorille kirjoittamista pitää perustella jatkuvasti. Nuortenkirjoja on saattanut aiemmin olla niin vähän myös siksi, että nuorille kirjoittamista pidetään vaikeana: keitä tai mitä nuoret ovat? Kuinka heidät tavoittaa? Nuoret nipute-

taan Lehtisen mielestä liian helposti yhdeksi kasvottomaksi massaksi, eikä muisteta sen koostuvan yksilöistä. Vaikka nykyään nuortenkirjoja ilmestyykin pilvin pimein, on edellisen ongelman lisäksi (kuinka kirjoittaa hyvä nuortenkirja?) tullut myös uusi haaste: sähköisen media imu. Tämän päivän nuoriso on ainakin osittain erilaisten ongelmien edessä kuin vanhempansa olivat, mutta tähänkin saumaan nuortenkirjailijan täytyisi osata iskeä sukupolvien välisestä kuilusta huolimatta. Lehtisen mukaan nuoret ovat kyllä edelleen kiinnostuneita kirjoista, erilaisista sähköisistä viestimistä huolimatta, mutta nuoret ovat lahjomattomia, eivätkä lue mitä tahansa. Kolme tavallista teini-ikäistä tyttöä valottaa Seppo Verhon artikkelissa miksi eivät lue (1998, 10). Heidän mukaansa kirjat eivät ole tärkeitä, vaan ”oikea elämä” ja tapahtumat ovat. Heistä kirjojen luku on yksinäistä puuhaa. Heidän iänsään on mielenkiintoisempaa tavata kavereita ja tehdä asioita kuin lukea niistä. Lukeminen on tytöistä myös hidasta, elokuvan katsoo monta kertaa nopeammin. Tytöt myös sattuvat kuulumaan kaveriporukkaan, jossa lukemista ei harrasteta. Ei se heidän mielestään silti ole huono harrastus, se ei vain satu kiinnostamaan heitä. Juuri tällaiset asiakkaat ovat kirjastoille haastava ryhmä, koska heille pitäisi löytää jotain toimintaa kirjastossa, jos he eivät tule sinne lueskelemaan tai lainaamaan kirjoja. Toisaalta näidenkin tyttöjen kohdalla saattaa päteä sama, mitä toiseen Kirjastolehden numeroon haastateltu Anna Lounala (2003, 6 - 7) totesi: teini-ikässä kirjastot usein jäävät muiden kiinnostuksenkohteiden jalkoihin, mutta opiskelijan myötä kirjaston käyttäjiksi usein palataan. Hänestä ei ole vaarallista, jos nuorille tulee välillä parin vuoden ns. käyttökato kirjastoihin.

Sarjakuvia piti kiinnostavina 63,5 %. Sarjakuvien suuri kiinnostusprosentti ei yllättänyt. Sarjakuvat ovat kuitenkin menettäneet suosiotaan verrattuna takavuosiin. Saanilahden tutkimuksen mukaan (1999, 112) 7–15-vuotiaista 92 % luki sarjakuvia. Nimenomaan 14–15-vuotiaista Saanilahden tutkimukseen osallistuneista nuorista sarjakuvia luki vieläkin useampi.

Sanomalehdet kiinnostivat jopa 43,3 % vaasalaisista nuorista, mutta aikakauslehdet hieman yllättäen vain 45,3 %. Saanilahden n. kymmenen vuotta sitten tutkimista 15-vuotiaista nuorista sanomalehtiä lukivat edes joskus lähes kaikki, eli 99 %, samoin kuin aikakauslehtiä. Saanilahti tosin selvittää tutkimuksessaan, että osa

vastaajista, jotka ilmoittivat lukevansa sanomalehtiä, saattoivat vain silmäillä sen nopeasti läpi tai etsiä sieltä vain jonkin tietyn osion tarkasteltavaksi (1999, 113). Toisaalta en voi verrata tätä suoraan oman kyselyni nuoriin, koska en ole tarkemmin selvittänyt kuinka kauan he esimerkiksi käyttävät aikaa lehden lukemiseen. Myös vuosituhannen vaihteen Kirjastolehdestä (2000, 10 - 11) pohditaan syitä nuorten vähentyneeseen sanomalehtien lukemiseen. Kirjoittaja Erkki Hujanen ei anna nuorten lukemisesta 1990-luvulla yhtä positiivista mielikuvaa kuin Saanilahti, sillä Hujanen sanoo 1990-luvun laman koetelleen sanomalehtien lukemista reilusti. Kun 1980-luvulla lähes jokaiseen suomalaiseen kotitalouteen tilattiin sanomalehti, seuraavalla vuosikymmenellä se tuli enää n. 70 prosentille. Kun lama koetteli kotitalouksia, se koetteli myös kirjastoja, jotka myös vähensivät lehtien tilaamista. Kun lehtien lukumahdollisuutta ei enää ole, eikä lukemisen mallia saa kotoa, ei ole ihmekään, etteivät nuoret lue lehtiä. Hujanen kertoo, että tästä todistavat jo 1990-luvulla Sanomalehtien Liiton Taloustutkimus Oy:llä teettämät valtakunnalliset nuorison mediankäyttötutkimukset, jotka kertovat nuorten sanomalehtien lukemisen vähentyneen jatkuvasti 1980- ja 1990-luvuilla. 1999 ilmestyneen tutkimuksen mukaan 24 % kotitalouksista, joissa oli 12 - 20-vuotiaita, ei tilannut sanomalehteä. Uskoisin nyt 2000-luvun lopulla alkaneen laman koetelleen lehtien lukemisprosentteja edelleen. Toisaalta nykyään uutiset on helppo lukea verkon kautta. Selvältä kuitenkin näyttää, ettei nykynuoria kiinnosta lehtien - ainakaan paperisten - lukeminen yhtä paljon kuin ennen. Toisaalta vaasalaisten nuorten kolmanneksi yleisin aktiviteetti, joka kirjastossa suoritettiin, oli lainata lehtiä (22,0 %). Voisi siis päätellä, etteivät sanomalehdet kiinnosta nuoria, mutta nuortenlehdet kylläkin.

Vieraskielisestä kirjallisuudesta (muu kuin suomen- tai ruotsinkielinen) ilmoitti olevansa kiinnostunut noin neljännes, eli 23,5 %. Oman kokemukseni mukaan ainakin pääkirjastossa englanninkieliset nuortenkirjat liikkuvat hyvin. Sieltä löytyy tarjontaa myös useilla muilla kielillä, joskin valikoima on hieman suppeahko. Siinä on kuitenkin pyritty huomioimaan alueen runsas maahanmuuttajaväestö. Luulisin, että myös Suvilahdessa, jossa toimii englanninkielinen Playschool, juuri englanninkielinen nuortenkirjallisuuskin voisi kiinnostaa. Äänikirjat kiinnosti melko harvaa, vain 12,4 % oli kiinnostunut niistä. Niissäkin juuri nuorille tarjonta on ollut hieman vähäisempää, vaikka lastenkirjoja kustantajat tuntevatkin pyrkivän tarjoamaan kiitet-

tävästi. Toisaalta on ymmärrettävää, että lapset, jotka eivät vielä osaa lukea, kuluttavat äänikirjoja eri tavalla kuin nuoret. Muusta av-materiaalista kielikurssit kiinnostivat 24,0 %, tietokonepelit 42,9 %, elokuvat 79,7 % ja musiikki 79,5 %. Monet nuoret valitsevatkin kuunneltavakseen mieluummin musiikkia kuin äänikirjoja, koska musiikkia voi ensinnäkin helpommin kuunnella taustalla tarvitsematta keskittyä siihen niin paljon ja toisaalta teini-ikäisille musiikki voi tarjota erilaisia kokemuksia kuin aikuisille, kuten keinon purkaa myllertäviä tunteita. Sekään ei ollut yllätys, että elokuvat kiinnostivat useimpia nuoria. Tätä tukivat myös lukuisat sanalliset vastaukset.

Kyselylomakkeen loppu oli varattu avoimille kysymyksille, joihin vastaajat saivat kertoa vapaasti mielipiteistään. Ensimmäinen avoimista kysymyksistä koski kirjaston aineistoa, joten käsittelen sen loogisesti tässä muiden aineistoa koskevien huomioiden kanssa. Kysymykseen ”Kaipaako jotain aineistoa lisää kirjastoon? Mitä?” nuoret vastasivat hyvin monipuolisesti. Jotkut olivat nähneet vaivaa vastauksissaan ja selvästi paneutuneet miettimään asiaa. Erotin vastauksissa usein toistuvia teemoja. Yksi selkeästi erottuva teema oli eri genrejen (esimerkiksi kauhu) sekä eri aineistolajien toivominen (esimerkiksi DVD-elokuvat).

Musiikkia ja elokuvia. Ne ei viihdytä pelkästään nuoria vaan myös aikuisia.

Erikielisiä kirjoja, vielä monipuolisempaa kirja- ja CD-levyvalikoimaa.

Draama o hyvää. Se ei oo ainakaa kauheesti esil.

Fantasiaa, nuotteja, musiikkia ja manga-pokkareita voi aina lisätä, mutta äänikirjoja on todella vähän, joten niitä toivoisin enemmän.

Kirjastossa voisi olla enemmän fantasia- ja kauhukirjoja.

Suomalaista/suomenkielistä ja englanninkielistä mangaa. J-rockia. ← (Japani Rock). (←oma hylly sille ☺)

Lisää vampyyrikirjoja.

Romantiikka & dekkari.

Historiallista.

Karaoke-DVD:itä, elokuvia (DVD).

Mera ungdomsböcker, unga vuxna. Mera psykologiska thrillers och skräckböcker.

Musiikki kirvoitti nuoret antamaan mielipiteitään muutenkin kuin vain toivomalla uudempia tai määrällisesti enemmän CD-levyjä:

Jotain hyvää hiljasta taustamusaa.

Uusien bändien demoja.

Enemmän nuottikirjoja.

Musiikkilehtiä.

Musiikkia eli räppiä.

Raskasta musiikkia esim. Death /trash metallia!!!!!!!!!!!!

Musiikkia nuorille, ettei vaan Jari Sillanpäättä ja Jukka Kuoppamäkeä. Myös elokuvia lisää, mieluiten vähän uudempiakin.

Haluaisin enemmän musiikki ja rumpu_DVD:tä. Rumpu DVD osiosta tahtoisin mielusti Jojo Mayerin Secret weapons for a modern drummer ja George Kolliaksen Intense metal drumming DVD:t.

Kirjoista toivottiin sekä nimeltä mainittuna tiettyjä kirjoja että eri kirjallisuudenlajeja (kuten edellä totesin) sekä toivottiin lisäkappaleita nykyisiin kirjoihin.

Enemmän H. P. Lovecraftin kirjoja.

Monty Robertsin kirjoja suomeksi!

En oikeastaan kaipaa mitään, mutta joskus hevoskirjoja vois olla enemmän.

Esim. rakkausromaaneja ja fantasiaa. Lisää nykyaikaisia kirjoja.

Erikielisiä kirjoja, uudempaa aineistoa.

En kaipaa. Paitsi Kreikka-kirjoja!

Uusia kirjoja, koska aina kun yritän lainata jotain uudempaa kaikki ovat varattu.

ehkä lisää kirjoja (ettei aina ole kuukauden varausjono).

Houkutus, Uusikuu ja Epäily (Twilight) tosi hyviä kirjoja mutta ei pysty lainaamaan on niin pitkä jono.

Musik, nya CD:n, kanske fler exemplar av nya böcker så att det inte skulle vara så långa köer.

Mera tecknic böcker. Hur man kan bygga olika saker (elektriska saker).

Nuoret myös antoivat ohjeita sekä hyvin tarkkoja kuvauksia haluamastaan:

xbox360 pelejä.

Enemmän tarvittavia kirjoja koulutöihin ja uusimmat lehtinumerot saisi lainata.

Uusia elokuvia voisi lisätä (: Tai enemmän aineistoa nykyaikaisista järjestelmäkameroista miten otetaan sellaisia kuvia mistäki tai ohjeita käyttää (=

Billigare mat och mer ljus!

Kafeteria. Mera stolar, sköna stolar.

Useissa papereissa toistuva selkeä teema oli lisätä tarjontaa kirjastossa vähemmän perinteikkään huvittelun saralla:

Huvipuisto, minibaari.

Kuntosali + erotiikkaa.

En... Mopoja saa lainata.

Videovuokraamo.

Pelikoneita.

Monet vastaajat vaikuttivat olevan tyytyväisiä tarjontaan muuten, mutta kirjaston tietokoneet herättivät närää. Niitä myös toivottiin lisää:

Vanhaa nettisysteemiä.

Paremmat koneet.

En kaipaa, muuta kuin oman tietokoneen nettiin saaminen ilmaiseksi.

Datorer & ungdomsböcker.

”Vanhaa nettisysteemiä” kaivattiin takaisin muidenkin kysymysten kohdalla. Kaikkissa kirjastoissa siirryttiin asteittain vuoden 2009 aikana systeemiin, jossa tietokoneille pääsee kirjautumaan vain kirjastokortin numerolla ja pin-koodilla eikä niin sanottuja pistäytymiskoneita olisi enää. Tämä oli nuorille vastaushetkellä melko uusi asia, eivätkä he olleet vielä tottuneet systeemiin.

Edellisten lisäksi tarjottiin erilaisia sekalaisia vastauksia, jotka eivät kuuluneet muihin selkeästi erottuviin teemoihin:

Nuorista kertovaa, jotain joka selittäisi raivon, kivipäisyyden ja henkiset kasvukivut.

En mutta vois olla paremmin opastettuna mitä kirjoja on missäkin esim. käsityökirjat jne.

Olisi hyvä, jos sieltä löytyisi kaikki kirjat mitä etsitään.

Kirjastossa on jo hyviä juttuja.

Musiikinkuuntelulaitteita, nuortenhuoneita, missä voi viettää vapaa-aikaa.

En kaipaa säästetään rahaa skeittiparkille.

Jag tycker biblioteker har allt jag behöver. T.ex. dator/-konsolspel föredrar jag att köpa själv eftersom man oftast inte hinner klara ut spelet innan lånetiden tar slut.

Edellisten lisäksi lukuisissa vastauksissa kerrottiin kirjastossa jo olevan kaikki tarvittava. Luulisin, että suurin osa pelkistä perustelemattomista ei-vastauksistakin kertoo tyytyväisyydestä kokoelmaan, koska selkeitä puutteita ei ollut tullut mieleen. Toki osa ei-vastauksista varmasti ovat myös ”ei väliä” tai ”ei kiinnosta” –tyyppisiä vastauksia. Kuitenkin yleislinjaus näytti olevan, että nuoret toivoivat suosittuun materiaaliin lisää kappaleita, jotta kierto nopeutuisi. Tähän voisi auttaa myös nuorten osaston kirjoille vastaavanlainen pikalainahylly kuin aikuisten puolellakin jo on. Tämän lisäksi toinen keskeinen viesti oli uudemman audiovisuaalisen materiaalin hankinta. Myös selkeämpi opastus jo olemassa olevan materiaalin löytämiseksi keräsi kannatusta. Myös muiden kysymysten kohdalla toivottiin useasti parempaa opastusta materiaalin löytämiseksi, taikka kommentoitiin, että haluttua aineistoa oli joskus vaikea löytää. Erilaisten opastuskylttien sijoitteluun vaikuttaa kuitenkin esimerkiksi uudisosan suunnitelleen arkkitehdin näkemykset, joten asian korjaaminen ei ole niin yksioikoista. Nuoret voisivat myös itse rohkeasti pyytää henkilökunnalta opastusta tiedonhakuun ja hyllyluokituksen selventämistä. Nuorten voi kuitenkin olla vaikea lähestyä henkilökuntaa, mikäli se ei ole ennestään tuttu. Vaasassakin voitaisiin kokeilla samaa kuin Helsingin Etelä-Haagan kirjastossa, jossa kirjaston työntekijä tarjoaa lapsille tietopalvelua Läksy-Help -nimellä. Kirjaston työntekijät päivystävät vuorotellen lasten joukossa joka iltapäivä parin tunnin ajan. Työntekijät eivät tuppaudu vaan lapset pyytävät apua itse. Palvelulla on ollut paljon käyttäjiä ja työntekijätkin ovat tyytyväisiä: lähes jokainen oppilas tunnetaan nimeltä ja aiemmin vaikeasti lähestyttävä asiakasryhmä on tavoitettu mielekkäästi. Tämä madaltaa kynnystä nuorillekin tulla myöhemmin kysymään apua tutulta henkilökunnalta, kun on tottunut siihen alakoululaisesta asti, eivätkä työntekijät ole enää tiukkailmeisiä tätejä tiskin takana. Lapset myös kokevat, että turvalliset aikuiset välittävät heidän elämästään. (Läksy-Help 2007, 10.) Keskinäinen tuttuus vähentänee myös nuori-

son ilkeältä kirjastoa kohtaan. Tällainen järjestely vaatii luonnollisesti kirjastolta henkilökuntaresursseja. Jos joku toimii ”läksyhelpparina”, on jonkun kuitenkin palveltava myös muita osaston asiakkaita ja päälle tulevat muut kirjaston työt, kuten kokoelman kehittäminen. Etelä-Haagan henkilökunnan esimerkki kuitenkin on hyvin rohkaiseva eikä liian hankalasti toteutettava.

Tämän osion viimeiset kysymykset ennen avoimiin kysymyksiin siirtymistä käsitteivät konsolipelien lainaamista ja pelaamista kirjastossa. Mielestäni hieman yllättäen melko harvat haluaisivat pelata konsolipelejä kirjastossa (38,3 %) tai edes lainata niitä kotiin (44,7 %). Vaihtoehto näytti toki kiinnostavan nuoria, mutta olisin luullut sen kiinnostavan vieläkin useampia, varsinkin, kun seuraavassa avoimessa kysymyksessä (mitä materiaalia haluat lisää kirjastoon?) niin monet olivat toivoneet pelejä lainaksi. Toisaalta näihin tuloksiin on kuitenkin syytä kiinnittää kirjastoissa huomiota, jos lähes puolet vastanneista haluaisi lainata konsolipelejä kotiinsa. Pääkirjaston lasten- ja nuortenosastolla onkin pohdittu kovasti suhtautumista peleihin, koska niiden perään kysellään paljon ja muutenkin on tiedossa niiden suosio erityisesti nuorten keskuudessa. Pelit olisivat myös yksi keino tavoittaa pojat, jotka usein vähentävät murrosiän kynnyksellä kirjastonkäyttöään radikaalisti. Tällä hetkellä konsolipelejä ei ole kirjastoon hankittu ja PC-peleistäkin lähinnä pienille lapsille suunnattu valikoima. Hankaluutena konsolipeleissä nähdään mm. rajanveto siihen, mille alustoille (esimerkiksi Playstation, Nintendo) pelit hankintaan, koska kaikille se tuskin on mahdollista lukuisien vaihtoehtojen ja vähäisten määrärahojen takia. Täytyisi löytää riittävät perustelut miksi juuri se jokin konsolipelialusta on valittu. Tämän lisäksi henkilökunta saattaa kokea riittämättömyyden tunteita pelejä valitessa, jos itsellä ei juurikaan ole kokemusta pelaamisesta tai peleistä. Kirjastoissa on usein nähty ongelmallisena myös pelien ikärajat ja soveltuvuus: silmitöntä väkivaltaa ei lapsille haluttaisi tarjota, koska siihen törmää muutenkin jatkuvasti.

Kirjastolehdessä (2007, 20) kerrotaan Leppävaaran kirjastosta, jossa edellä kuvattun kaltaisiin ongelmiin on haettu ratkaisu nuoriso-osastolla sijaitsevasta Game Pointista. Siellä on aina kirjaston työntekijä päivystämässä sen avoinna ollessa. Päivystäjänä toimii sellainen, joka tuntee pelit ja joka itsekin saattaa välillä pelata

nuorten kanssa. Idea Game Pointiin saatiin Tukholman Nackan kirjastossa toimivasta vastaavanlaisesta pelipisteestä. Yhtenä Leppävaaran Game Pointin päivystäjänä toimiva erikoiskirjastonhoitaja Marko Forsten kertoo olleensa kova pelaamaan nuorempana, mutta lukeneensa myös kirjoja. Koska hän uskoo tuntevansa erityisesti poikien sielun maailmaa, hänestä Game Point toimii loistavana tapana houkutella nuoret (pojat) kirjastoon ja sitä kautta tutustumaan pelaamisen ohella myös kirjaston muuhun tarjontaan. Leppävaaran Game Pointia ympäröi pelejä koskeva kirjallisuus, mutta sijainti nuoriso-osastolla houkuttaa myös muun ikäluokkaa kiinnostavan tarjonnan pariin. Pelikoneita on kaksi ja ainakin artikkelin ilmestymisaikaan Game Point oli auki neljänä päivänä viikossa vain kaksi tuntia kerrallaan. Koska kaikki halukkaat eivät voi pelata kerralla, todennäköisyys siihen, että kirjastosta etsitään muuta mielekästä tekemistä kasvaa. Järjestyshäiriöitäkään ei Forstenin mukaan ole ollut, vaan pelivuorot vaihtuvat sulassa sovussa. Game Point on myös tuonut kirjaston asiakkaiksi täysin uusia kasvoja. Forsten on myös sitä mieltä, että jos pojat saadaan koukkuun kerran, he pysyvät siellä. Tällä hän tarkoittaa sitä, että pelaaja-pojista kasvaa tulevaisuuden kirjastoasiakkaita. Monesti kirjastonväki pohtii huolestuneena sitä, että pojat saattavat lopettaa kirjastonkäytön juuri murrosiän kynnyksellä. Tästä on kirjoitettu myös samaisessa Kirjastolehden numerossa toisaalla: monet kymmenvuotiaat lukevat vielä ahmivalla, mutta pian etenkin pojat katoavat kirjastoista kuin tuhka tuuleen (Nuoret koukkuun 2007, 12.) Selitykseksi tarjotaan muita kiinnostuksen kohteita. Game Point on alusta lähtien suunniteltu nuorten kanssa aina pelivalikoimasta sisustukseen ja se onkin nuorten, siis myös tyttöjen, keskuudessa erittäin suosittu. Tytöt ovat ottaneet omakseen esimerkiksi tennis- ja tanssipelit. Vaikka nuoret olivatkin kertomassa suosituista peleistä ja kiinnostuksen kohteista, on aikuisen harkintaa käytetty siinä, ettei k-18 -pelejä ja ”räiskintää” hankita. Nuorten houkuttelemisen lisäksi Leppävaaran kirjastossa haluttiin myös luoda pelimyönteinen ilmapiiri, koska siellä katsotaan pelaamisen kehittävän sosiaalisia taitoja, tietoteknisiä valmiuksia ja opettavan englantiakin. Samalla nuoria halutaan valistaa myös siitä, että toimintapelien lisäksi on olemassa myös muunlaisia pelejä. Kaiken takana on kuitenkin toive pitää kirjaston asiakasmäärät ja saada asiakkaita myös uusilla keinoilla. Toistaiseksi tavoite on onnistunut. (Dahl 2007, 20.)

Leppävaaran hyvästä esimerkistä huolimatta melko harvat kirjastot Suomessa ovat lähteneet kehittämään omiin tarpeisiinsa sopivia ”game pointeja”. Suurin syy lienee henkilökunnan pelien huonon tuntemuksen ohella asenne, josta Lastenkirjastoista pelihelvettejä -artikkeli (2007, 16 - 17) kertoo. Siinä Raija Heikkinen ja Irmeli Leeve-Taani Vuosaaren kirjastosta valaisevat oman työpaikkansa kokemuksia nuorten pelaamisesta. Vuosaarella asuu paljon lapsia ja nuoria ja lähes puolet kirjaston lainoista tulee juuri lasten- ja nuortenosastolta. Kirjasto avattiin vuonna 2001 ja siellä oli tuolloin viisi internet-konetta. Kirjoittajat kertovat, että nuoret ”valtasivat” koneet heti. Kirjoittajien mielestä nuoret eivät käytä tietokoneita mihinkään hyödylliseen, vaan he ainoastaan pelaavat, eli tekniset apuvälineet ovat muuttuneet peliksi pelikoneiksi. Kirjaston työntekijät ovat kirjoittajien mielestä muuttuneetkin peliemänniksi, koska muulle kirjastotyölle ei enää jää aikaa kaikelta ”konerumban” pyörittämiseltä. Kirjaston työntekijät ovat ryhtyneet pikku hiljaa ei niinkään mainostamaan kirjaston tarjoamia tietokoneita, vaan varoittamaan tietokoneiden varjopuolista. Kirjoittajat ovat varmasti osittain kärjistäneet hurjia väitteitään, joiden pääsanomana näyttäisivät olevan nuoret + tietokoneet = vaarallinen yhdistelmä, mutta piilee sanomassa totuuden siemenkin. Vaikka nykynuoret ovatkin tottuneet pienestä pitäen käyttämään tekniikkaa arkipäivässään, ovat he kuitenkin ensimmäinen ikäluokka joka näin tekee. Ei heilläkään ole valmiuksia käsitellä ja ymmärtää vielä kaikkea, mitä internet tarjoaa. Ei siis ole oikein, että nuorille tarjotaan laitteet ja internet-yhteys, jos kukaan ei opasta heitä niiden turvallisessa ja asianmukaisessa käytössä.

Osion viimeinen kysymys käsitteli kiinnostusta osallistua lukupiiriin. Kysymys oli tavallaan vastapainona konsolipeleille. Vaikka en odottanutkaan sen saavan huippuosuosiota, oli kiinnostuksen taso silti mielestäni yllättävän alhainen (8,4 %). Muutammat olivat sanallisissa vastauksissa maininneet sen olevan hyvä idea ja vaikuttivat hyvinkin kiinnostuneilta, mutta yleisen kiinnostuksen puuttuessa ei sellaista toimintaa todennäköisesti kannata järjestää. Ainakin lukupiiriin pitäisi keksiä jotain uutta ja mullistavaa saadakseen parempaa kannatusta. Eräässä vastauksessa oli toivottu kahvilaa, jossa voisi puhua kirjoista ja toivottiinpa myös tunnettuja kirjailijoita vierailemaan kirjastoon, joten ehkä jonkin teemapäivän yhteydessä voisi jär-

jestääkin kirjakahvilan ja kirjailijan vetämään lukupiiriä. Muuten näiden tulosten perusteella näyttäisi siltä, ettei nuoria saa kirjastoon keskustelemaan kirjoista.

4.9 Avoimet kysymykset

Käsittelen tässä avoimet kysymykset 14 - 18. Kysymyksen 13, joka koski aineistoa, olen käsitellyt jo aiemmin.

Kysymyksessä 14 tiedusteltiin kirjaston henkilökunnan suhtautumista nuoriin. Jo edellisten kysymysten vastauksissa nuoret antoivat kommentteja henkilökunnasta. Niistä sai sen käsityksen, että suurimman osan mielestä henkilökunta oli mukava tai siihen suhtauduttiin vähintäänkin neutraalisti. Vastaukset kysymykseen 14 vaihtelivat silti jyrkästi:

Hyvin ja ystävällisesti.

Hyvin, auttavat mielellään ja kohtelevat niin kuin aikuisiakin.

Henkilökunta palvelee aina nuoria kun on tarvetta. Saa aina lähteä hyvällä mielellä kotiin.

Tarpeeksi hyvin. Lähikirjastossani (Palosaari) on mukavia työntekijöitä =>

Ihan ok. Onhan kirjastossa paljon nuorille tarkoitettua aineistoa.

Snällt. Men de håller ett öga på en.

Ihan hyvin, jos sääntöjä noudattaa.

Yleensä auttavaisesti. Joskus henkilökunta kuitenkin tuntuu olevan liian kiireinen.

Riippuu henkilöstä, jotkut näyttävät kyllästyneeltä, kun tulen kysymään. Jotkut ovat ystävällisiä.

Ihan hyvin, mutta joskus he ovat aika tympeitä nuoria kohtaan, eivätkä joskus vaikuta siltä, että haluaisivat auttaa, jos kysyy vaikka jostain kirjasta.

Ganska bra! Vissa kan vara sura och vill inte riktigt hjälpa, men vissa vill gärna.

Helt okej men ändå inte likadant som till vuxna.

Huonommin kuin vanhempiin ihmisiin.

No kai ne hyvin. Ei ehkä tykkää ku nuoret ei oikei osaa olla hiljaa nii sit ne kattoo sillee "hiljaa siellä!" –tyyliin. Mut muuten hyvin.

Hieman tylästi ja ennakkoluuloisesti. Olen usein kokenut sen kun vanhempi ihminen edessäni lainaa runokirjaa, häntä teititellään ja palvelaan hymy huulilla. Mutta kun itse laitan tiskille DVD:n ja nuortenlehdet, työntekijän ilme vaihtuu nyrpeäksi ja hän vilkuilee nenänvarttaan pitkin.

Vastahakoisesti. Aina valittamassa. Sellasii vanhoja fabuja ja mummeleita, jotka on himo kireitä.

Kamalasti, hyljeksivästi, ym. Aivan niin kuin nuoret olisivat kaikki rikollisia!!! ☹

Terroristeina.

Luulee, että varastaa kaiken...

Nuoria pidetään mielestäni ns. "enemmän silmällä", kuin vanhempia henkilöitä. Ennakkoluuloja nuoria kohtaan ei mielestäni tarvitsisi olla, sillä kukaan tuskin varastaa aineistoa, kun lainaaminen on ilmaista.

NIITÄ ÄRSYTTÄÄ

Ne luulee heti kun nuori astuu sisään että se on joku kriminaali.

Ihan hyvin, mutta välillä tuntuu, että he tuomitsevat nuoria, koska jotkut meluavat niin kaikki muka.

Lite tråkiga. Inte som i en affär med försäljare utan slöa och inte brydda. Nedstämda.

De bryr sig inte så mycket om dem. Inte riktigt så artiga heller.

Nuoret olivat ymmärtäneet, että meluavia ja häiritsevästi käyttäytyviä nuoria pidetään silmällä, mutta henkilökunta ei tarkoita sitä pahalla. Toki asiallisempia nuoria varmasti harmittaa, jos he kokevat olevansa silmätikkuja vain ikänsä takia. Suurempia ongelmia henkilökunnan ja nuorten välillä ei kuitenkaan tuntunut olevan. Useimmat nuoret korostivat, että suhtautuminen on ollut hyvää (ystävällistä), tai että he olivat ainakin itse saaneet hyvää palvelua. Vaikka osa nuorista kommentoikin, että nuoriin suhtaudutaan hieman eri tavalla kuin vanhempiin asiakkaisiin, oli useimmissa tällaisissakin vastauksissa positiivinen sävy. Nuoret, ainakaan harvemmin käyvät, eivät todennäköisesti osaa erottaa vakituista henkilökuntaa erilaisista harjoittelijoista ja työllistetyistä, joista kaikki eivät välttämättä aina ole parhaiten alalle soveltuvia. On ikävää, jos nopeasti vaihtuvan henkilökunnan kanssa saatu huono kokemus leimaa kirjastossa saadun palvelun huonoksi. Nuoret kuitenkin tiedostivat henkilökunnan jäsenten eroavaisuuden ja yksilölliset ominaisuudet: toiset tulevat nuorten kanssa paremmin toimeen kuin toiset. Henkilökunnan tulisi silti aina yrittää muistaa olevansa palveluammattissa, jossa ei sovi turhaan väheksyä nuoria asiakkaita eikä muu työkiire saisi heijastua palvelun tasoon. Oman kokemukseni mukaan Vaasaan on kuitenkin valikoitunut tämänkin suhteen ammattimainen joukko.

Kysymyksessä 15 pyysin nuoria kertomaan millaisia tapahtumia he toivoisivat kirjastossa järjestettävän. Olisi kannattanut muotoilla kysymys hieman toisin, sillä nyt oletin automaattisesti kysymyksestä välittyvän ”millaisia *nuorten* tapahtumia toivoisit kirjastossa järjestettävän”, mutta vastaajat olivat ymmärtäneet sen toisin. Osa oli vastannut laveasti ”nuoria kiinnostavia tapahtumia” ja osa oli onnistuneesti pohtinut koko kirjastossa käyvää asiakaskuntaa ja pyrkinyt kehittämään kaikkia miellyttävää ohjelmaa. Osa vastaajista ei kiinnostanut (”ihan sama, en mä siellä kuitenkaan käy”) kun taas osa oli tosissaan pohtinut mielenkiintoisia tapahtumia. Jonkin verran toistuivat myös vastaukset, joissa väheksyttiin tapahtumia ja toivottiin kirjastojen olevan ”tavallisia” ja ”perinteisiä”, kirjojen lainaamista varten:

En mitään erityistä, kirjasto on hyvä, rauhallinen paikka.

Ei tarvitse olla mitään tapahtumia.

Ei mitään, koska eihän sieltä tarvitse muuta kuin käydä lainaamassa ja ehkä vähän surffata netissä.

Ei mitään. Kunhan sieltä kirjoja saa.

En oikeastaan mitään, kirjasto on minulle kirjoja, CD:itä ja DVD:itä varten.

Det behövs inga evenemang.

Siellä on jo riittävästi.

Jag tycker bara att de kan fortsätta på samma sätt.

Kilpailut ja arpajaiset vaikuttivat suosituilta. Erilaiset näyttelyt, lukupiirit, peli-illat ja elokuvaillat saivat joitain mainintoja. Myös musiikkitapahtumat kiinnostivat. Eri teemojen varaan rakentuvia näyttelyitä ja kirjavinkkausta toivottiin. Useimmiten esiinnoussut teema vaikutti olevan fantasia. Ruoka mainittiin monenlaisissa variaatioissa: kahviloina, kojuina, jopa McDonald'sia toivottiin kirjastoon. Kirjailija- ja muut julkkisvieraat voisivat nuorten mielestä myös olla mielenkiintoisia. Omaperäisempiäkin ideoita keksittiin:

Con. (samantapainen kuin Animecon, Kikucon, Desucon ym. mutta pienempi?) Tapaamisia/ seurailtoja/tms. samanhenkisille ihmisille.

Graffitin maalaamiskilpailuja.

Jotain kivaa nuorille tytöille.

En tiedä, en käy siellä. Vaikka poreallas, kuntosali, sauna, moporata, baari, makkarakoju.

Muotinäytöksiä.

Skeittiparkki.

Saappaan heittoa.

Luentoja koirista, kissoista & hevosista (joku hyvä kouluttaja).

Taide- ja käsityötapahtumia.

Kielikursseja, tanssiryhmiä.

Palautuspäiviä, jolloin ei tarvitse maksaa sakkoa.

Osa ehdotuksista vaikutti aivan käyttökelpoisilta. Tietääkseni Lainan päivänä usein onkin järjestetty ns. sakoton päivä. Myös erilaisia tanssiryhmiä on esiintynyt ainakin Taiteiden yönä kirjastossa. Ehkä kirjastoissa täytyisi olla jonkinlainen ”tapahtumavastaava”, joka voisi päätyökseen ideoida käyttökelpoisia tapahtumia esimerkiksi yhdessä nuorten kanssa? Selväksi kuitenkin tuli viimeistään tämän vastauksen kohdalla, että nuoret kaipaavat kirjastoon toimintaa, muutakin kuin lainaamista.

Seuraava kysymys (16) liittyi jonkin verran edelliseen kysymykseen. ”Miten mielestäsi nuoria voisi innostaa tulemaan kirjastoon?” sai osakseen useita vastauksia, joissa ehdotettiin nuorten tapahtumia. Osa vastauksista oli myös siinä mielessä yhteydessä edellisen kysymyksen vastauksiin, että useat kommentoivat ”ylimääräisen houkuttelun” olevan turhaa: ”No ei kai mitenkään et siellä käydään jos käydään. Turha sitä on rueta tyrkyttää.” Osa vastauksista keskittyi luettelemaan materiaalia, jota pitäisi lisätä. Osa halusi parantaa kirjaston ilmapiiriä. Kirjaston ehdotettiin myös mainostavan itseään ja toimintojaan enemmän. Lisäksi koulun ja kirjaston yhteistyötä tuotiin esille. Edelleen toivottiin nuorille omia tiloja. Joitain mainintoja saivat myös pidemmät aukioloajat. Osa vetoaisi myös toisten nuorten yhteisöllisyyteen: ”Sanoo, että siellä on muitakin nuoria.” Huumorivastauksia tarjottiin tähänkin kysymykseen: ”Jos saisi 10 € per käynti.” Muita tarjottuja ehdotuksia:

Pyytää heitä kerran käymään kirjastossa.

Paremmalla valikoimalla.

Ei mitään pakkohiljaisuutta.

Erilaisiin paikkoihin, kuten kaappoihin ja koulujen auloihin voisi laittaa houkuttelevan näköisiä isoja julisteita, joissa olisi kirjaston kuva ja muuta.

En tiedä... Koulusta voisi käydä useammin kirjastossa.

Katsoa sen hetken 'muoti' musan, lehdet, ym. Levyosastoa voisi parantaa? Esim. enemmän kuuntelumahdollisuuksia.

Olisi parempi mahdollisuus päästä koneelle. Ja kirjaston tiloissa voisi olla joskus esiintyä jotain bändejä tai muuta jotain ohjelmaa enemmän.

Esittelemällä sitä vaikka koulussa. Näyttää eri "alan" kirjoja (romaanit, elämäkerrat, musa, ym).

Kun olisi limsakone ja pelikoneita.

Jos siellä olisi vaikka tietokonenurkkaus että saan istua pimeässä nojatuolissa ja koneen saisi eteeni, enemmän myös hiljaisia lukunurkkia.

Paremmat koneet + flash player 7.0, halvempi kahvila + Led-tv:itä.

Jos olisi rento ilmapiiri eikä sellainen hys, hys kirjastotäti linjaa.

Kertomalla heille mitä kaikkea nuorille on kirjastossa.

Ilmaiset keksit ja mehua.

Jos siellä olisi nuortenuone ja pelikoneita.

Järjestämällä jotain teatterikerhoa tai jotain muuta...

Lisää Mauri Kessunmaan näyttelyitä.

Lisäämällä pelejä hyllyihin tai tekemällä pelihyllyt. Uudet tietokoneet.

Tuomalla kirjastoon aina välillä julkisuuden henkilöitä ja järjestämällä kilpailuja.

Pelikonsoleilla ja mopojen käyttöohjekirjoilla.

Tekemällä erillisen nuorisotilan.

Kirjastoon voisi tulla enemmän nuorille suunnattuja lehtiä ja kirjoja ja siitä voisi ilmoittaa jotenkin.

Genom att få mer fakta om deras böcker per e-mail.

Mera intressantare saker. Ha något annat där än böcker (en kiosk, kaffe, bilar, robotar).

Kanske mera filmer? Bra backgrundsmusik i backgrunden.

Man kan ha ett tävling med ett pris och så kan man göra reklam om de nyaste böckerna biblioteket fått in.

Ha längre lännetider på filmer.

Mielestäni yllättävän usein nuoret toivoivat itse koulun ja kirjaston välille tiiviimpää yhteistyötä. Tämä nousi esille erityisesti juuri kohdassa 16. Kirjaston ja koulun yhteistyö on toki melko vakiintunut muoto suomalaisten yleisten kirjastojen palveluja. Kirjasto tavoittaa koulujen kautta kohtuullisen helposti ja tehokkaasti koko ikäluokan. Lapset ja nuoret ovat suuri ja tärkeä asiakasryhmä, joka koulun kanssa yhteistyötä tehden saadaan nuoresta asti kirjaston piiriin ja näin voidaan luoda pohja elinikäiselle kirjastoasiakkuudelle. Kirjastoissa tulisikin panostaa tähän yhteistyömuotoon ja nähdä sen mahdollisuudet. Yhteistyö vaatii aktiivisuutta ja sitoutumista sekä koulun että kirjaston taholta. Koulujen opetussuunnitelmat niin valtakunnallisesti kuin paikallisestikin korostavat koulun ja yleisen kirjaston yhteistyötä. Tämä on vauhdittanut kirjasto- ja opetustoimen yhteisten kombikirjastojen syntyä Vaasan kaupunkiin, joista tuoreimpana Sundomin lähikirjasto avattiin lokakuussa 2008 osana uutta oppimiskeskusta Sundom Lärcenteriä. Siellä toimii mm. ruotsinkielinen alakoulu. (Toimintakertomus 2008, s. 18).

Pääkirjaston Lapset ja nuoret -osaston johtaja kertoi sähköpostihaastattelussa, ettei heillä ole olemassa sopimusta opetusviraston tai yksittäisten koulujen kanssa koulun ja kirjaston yhteistyöstä, eikä tarkoituksena ole lähteä tekemäänkään sopimuksia yksittäisten koulujen kanssa, vaan sitten koko opetustoimen. Kuitenkin Keskuskoulun (luokat 1 - 6) kanssa Vaasan kaupunginkirjastolla on erikseen

suunniteltu ohjelma, jossa on tarkoin määritelty kullekin luokka-asteelle sovellettavat tavoitteet, joita harjoitellaan kirjastossa käydessä. Jokainen erikseen määritelty osatavoite tähtää sekä kyseisten harjoiteltavien taitojen hallitsemiseen että yleisempien tavoitteiden saavuttamiseen. Nämä suuremmat kokonaisuudet ovat:

- että oppilaat tutustuvat kirjastoon

- että kirjastoon on helppo ja mukava tulla

- että kirjastosta löytyy paljon mielenkiintoista, hauskaa ja hyödyllistä aineistoa

- että oppilaat oppivat myös itsenäisesti hakemaan mieleistään lukevista ja tarvitsemaansa tietoa

- että oppilaat oppivat lainaamisen säännöt ja huolehtimaan omista lainoistaan

- lukuinnostuksen herättäminen.

Keskuskoulun jokainen luokka käy vähintään kerran vuodessa kirjastossa. Tätä samaa ohjelmaa on sovellettu käytännössä muillekin kouluille mahdollisuuksien mukaan, mutta muista kouluista tulevien luokkien kohdalla ohjelmaa on sovellettava tapauskohtaisesti, koska ihan sellaisenaan ohjelmaa ei voi soveltaa, jos luokat eivät käy kirjastossa vuosittain. Ohjelma räätälöidään siten jokaista käyntiä varten erikseen ottaen huomioon käytettävissä oleva aika, mikä luokka on kyseessä, opettajan toiveet jne. Tällainen erikseen räätälöinti on melko työlästä ja siksi osastonjohtajan toiveena on saada koottua erilaisia paketteja, joista opettajat voisivat valita käynnin sisällön. (Rinta-Valkama 2009.) Vaasassa tilanne on se, että kirjastolla tuntuu olevan enemmän kiinnostusta yhteistyön kehittämiseen kuin kouluilla, sillä Keskuskoulunkin kanssa alkanut ohjelma käynnistyi alun perin kirjaston aloitteesta. Kirjaston edustaja on myös mukana Vaasan Kultiva-projektissa, jossa pyritään määrittelemään mitkä luokat vierailevat museossa, teatterissa jne. Siihen olisi tarkoituksena saada mukaan myös kirjastokäynnit, eli jonkinlaiset raamit millä luokilla ainakin käydään kirjastossa, yms. Kirjasto on myös ollut vuosien saatossa

yhteydessä opettajiin ja opetustoimeen yhteistyömuodoista, mutta asiat eivät ole edenneet mainittavasti. Rinta-Valkama oli tästä pahoillaan, mutta aikoi vielä viedä asiaa eteenpäin: ”ehkä meidän on täällä kirjastossa vain laadittava jokin sopimusehdotus koulun ja kirjaston yhteistyöhön ja lähdettävä sitten esittelemään sitä opetusvirastolle ja opettajille?” (Rinta-Valkama 2009).

Nuoret näyttävät kansainvälisesti hyvin samanlaisilta, kun vertaa Vaasan nuoria ja Tanskan Roskilden nuoria. Tina Pihl kirjoittaa Scandinavian Public Library Quarterlyssa (2007, 10 - 11) Roskilden kirjaston ja tanskalaisen nuorisotutkimuskeskuksen tutkimustuloksista nuorten unelmakirjastosta. Tanskalaiset nuoret eivät välttämättä vaatineet mitään ”de luxe -kirjastoa”, vaan he halusivat kirjaston, joka hyväksyy nuoret sellaisena kuin he ovat, josta on helppo löytää tarvitsemansa ja joka on avoinna silloin, kun sitä tarvitsee. Kirjastonhoitajien tulisi hyväksyä nuoret ja heidän käytöksensä ja olla lähettyvillä nuorten tarvitessa apua. Nuorten unelmakirjastossa olisi kuitenkin erilaisia medioita ja riittävästi (eli nykyistä enemmän) tietokoneita. Nämä tulokset ovat aivan samoja kuin Vaasassakin. Pihl kirjoittaa, että huolimatta siitä, että nuorilla ja kirjastoilla monesti on samanlaiset tavoitteet ja unelmat, voi kirjastojen ja nuorten välillä käytännössä olla suuri kuilu. Kirjastot eivät ole auki silloin, kun nuorilla olisi aikaa tulla sinne. Nuoret haluaisivat myös joustavuutta aikataulujen suhteen niin, ettei aina tarvitsisi suunnitella tarkasti etukäteen tuloaan. Kirjastoissa on usein myös paljon sääntöjä. Niistä ehkä inhotuin on hiljaisuuden vaatimus. Nuoret tottuvat nykyään koulussa ryhmätyöskentelyyn, joka jatkuisi kirjastossa, jos siellä olisi tila, jossa saisi puhua ilman mulkoilua. Nuoret myös kokivat, etteivät löydä helposti etsimäänsä materiaalia, mutta heitä ei myöskään mielellään auteta etsinnöissä, toisin kuin vanhempia ihmisiä. Pihl kirjoittaa, ettei se välttämättä ole koko totuus, mutta tärkeintä onkin se, miten nuori tilanteen kokee. Jos nuorelle jää mielikuva ikäsyrijintää harjoittavasta kirjastohenkilökunnasta, kynnyks pyytää apua, tai edes tulla enää kirjastoon, kasvaa. Kaikki edellä kuvattu koski myös vaasalaisia nuoria ja heidän mielipiteitään kaupunkinsa kirjastosta.

Seuraava kysymys (17) ei eronnut vastaustensa puolesta paljoa edellisistä. Siinä nuoret saivat ideoida tulevaisuuden kirjaston. Tälle kysymykselle olin asettanut

kovasti toiveita, koska ajattelin, että viimeistään tässä kysymyksessä tulisivat esille villitkin ideat, jotka antaisivat osviittaa nuorten toivomasta suunnasta ja jotka eivät ehkä ole ”mahtuneet” aiempien kysymysten alle. Ehkä nuoret eivät enää kyselyn näin loppuvaiheessa jaksaneet miettiä tarkemmin tai he eivät osanneet irtautua riittävästi ”kirjasto” -käsitteen ulkopuolelle, sillä vastaukset olivat hyvin tavanomaisia. Tai sitten heidän mielestään tulevaisuuden kirjaston ei tarvitse erota radikaalisti nykyisestä. Vastaukset olivat joka tapauksessa huomattavasti vähemmän lennokkaita mitä olin etukäteen toivonut. Osa toiveista liittyi enemmänkin kirjaston teknisiin uudistuksiin sekä materiaalin saamisongelman poistamiseen:

Iso tietoverkko, johon kirjoittamalla kirjan nimen kone kertoisi kerroksen ja hyllyn mistä kyseinen kirja löytyy.

Tulevaisuuden kirjastossa voisi olla mahdollista soittaa kirjastoon niin, että kirja voitaisiin lähettää postissa, tämä voisi olla hyvä asia esim. vanhoja ihmisiä ajatellessa, niin heidän ei tarvitsisi lähteä kaupunkiin kirjan lainaamista varten.

Kirjastossa voisi olla kiertelevä neuvoja, jolta voisi kysyä tarvittaessa neuvoa kirjojen etsinnässä, lukutila tai lukunurkkauksia voisi lisätä.

Etsimäänsä olisi helppo löytää. Enemmän suosittuja kirjoja, ettei aina tarvitsisi varata ja palauttaa kauheella kiireellä.

Enemmän kirjoja ja jollain tavalla pitäisi olla helpompi löytää kirjoja.

Paljon tulevaisuuden teknologiaa.

Modernia tekniikkaa, kirjoja lajittelevat robotit, ym ym.

Syöte piste, johonka kirjoittaa hakusanan ja automaatti antaa sen käteen patentoitu.

Snabbare boksökning.

Man kan sriva in et sökord på en dator och sen kan man välja en bok och läsa om den, om man vill låna den, så kommer den på ett rullband automatiskt.

Suosittua oli kommentoida jälleen myös aineistovalikoimaa:

Uudempia kirjoja eläimistä. Kaikki on joltain vuodelta 1500 melkein...

Uusimpien konsolipelien lainausmahdollisuus.

Siellä olisi samaa mitä nytte ja sit ehkä jotain pelejä.

Seurata aikaansa, hankkia nopeasti ja riittävästi uusimpia teoksia.

Pelkästään musiikkia.

Kaikenlaisia nykyajan villityksiä, esim. enemmän musiikkia, pelejä, elokuvia, yms.

Pelejä ((PS3, xbox 360, pc,...), musiikki-DVD:t (George Kolliaksen ja Jojo Mayerin DVD:t), kirjoja (tietokirjat, fantasia, sci-fi, kauhu, yms.), elokuvat (toiminta, jännitys), vapaa netin käyttö.

Hyvin suuri osa vastaajista halusi kirjaston yhteyteen syömismahdollisuuden, mutta myös muita toiveita yhdistettyyn ajanviettoon ja sisustukseenkin oli tarjolla:

Noo siel vois kai olla joku parempi ravintola eikä vaa kahvilaa ja sellane pikaruokaravintola myös.

Juoma-/syömisautomaatti olisi kiva ja halvemmat/paremmat muovipussit (maksaa 25 snt ja hajoo kirjojen painosta). Paremmat turvapalvelut & häirikköjen poisto!

Kahvitarjoilua, uusia tietokoneita, ym.

Puffetpöytä, joka on ilmainen. Pelikoneita. Minifutiskenttä. Vesipuisto.

Makkaraa ja tuplis bilispöytä uima-allas sauna baari

McDonalds, uima-allas, pallomeri, karkkikauppa, tietokonepelikauppa, pelikoneita, veikkaus, koriskenttä, liikuntasali, futiskenttä, kuntosali, biljardi/pingispöytä, minigolf, nyrkkeilysäkkejä, vesipuisto, kartingautorata.

Ray-pelejä, bilis, uima-allas, poreallas, baari.

Kahviloita, lukunurkkia enemmän, pienoiselokuvasaleja.

Paljon kirjoja, kuten nytkin. Paremmat tilat lukemista varten. Kunnan elokuva- ja musiikkiosastot.

Ei tarviisi olla niin hiljaista että saisi kokeilla/kuunnella musiikkia/konsolipelejä.

PS3 + uusimmat pelit, xbox + uusimmat pelit, koneita, musiikkinurkka, kuntosali, bändihuone, jne.

Tv:itä vois vapaasti katsella.

KASINO! (K-15)

Kirjoja, oma huone musiikeille, lehdille ja nuorille oma tila jossa voi jutella ystävien kanssa.

Siellä olisi jonakin tiettyinä viikonpäivänä dokumenttiesitys jostakin aiheesta. Siellä olisi erikseen tyttöjen & poikien puoli, että olisi helpompi etsiä kirjoja, ym. Enemmän leffoja ja tietokoneita. Saisi lainata myös läppäreitä pidemmäksi aikaa, vaikka vuodeksi! :D:D:D

Nykyaikaisia levyjä olisi paljon. Olisi myös oma musiikkinurkkaus, jossa voisi kuulokkeilla kuunnella musaa. Paljon isoja sohvia... Jokaisella "kirja-alalla" olisi oma huone. Tietokirjahuone, romaanihuone, runo- huone... Voisi olla myös limsa- ja ruoka-automaatteja. Hienoja ja suuria taideteoksia voisi olla seinillä.

Voisi olla ostoskeskusmaista xD

Mycket ljus int nå fult trägolv! osv. Gratis dryck och mat! ☺

STORT, mycker böcker, vackert och med mycket konst :D

Samma som 16. Ge en fin telefon till dom som är mycket och låner mycket och är flera timmar där (ex. NOKIA 5800, LG ku 990) och andra fina och bra telefoner.

Kotoisa tunnelma.

Nykyisenkaltaisen kirjaston puolustajiakin joukkoon mahtui useita.

Mun mielestä se on hyvä sellaisena kuin se on nyt.

Nykyiset palvelut riittävät.

Det kan fortsätta likadant bara.

I stort sett samma som idag, men ännu modernare. Lättare att söka böcker!!!

Kirjaston pitää olla kirjasto. Äänikirjoja, kirjoja, sarjakuvia, yms. Ei konsolipelejä tai muuta outoa.

Ehkä Vaasankaan nuoret eivät halua ”de luxe” -kirjastoa, vaan parannuksia jo olemassa oleviin palveluihin ja heidän huomioimistaan.

Viimeinen kysymys oli täysin vapaa sana ja siihen sai kommentoida, jos oli vielä jotakin sanottavaa. Useat olivatkin jättäneet sen tyhjäksi. Paljon toistettiin myös aivan samoja teemoja, joita olen käsitellyt jo aiempien kysymysten kohdalla, esimerkiksi aukioloaikoja ja haluttua materiaalia. Muutamat olivat myös halunneet kertoa, mitä kirjastoa käyttävät enimmäkseen. Osa toivotti kyselyn laatijalle hyvää jatkoa ja osa kirjoitti asiattomuuksia. Muuta merkittävää uutta vastaukset eivät tarjonneet.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Suurimmalla osalla nuorista oli positiivinen käsitys kirjastosta ja sen palveluista. Asiakaspalvelua yleensäkin pidettiin melko ystävällisenä ja asiantuntevana. Henkilökunta muutenkin sai pääasiassa ruusuja. Sen sijaan kirjastolle annettiin runsaasti risuja vanhentuneesta materiaalista. Useissa vastauksissa toistuivat niin kirjojen, musiikin kuin elokuvienkin suhteen joko toive uudemmasta materiaalista tai maininta nykyisen materiaalin korkeasta iästä ja huonosta kunnosta. Tämä ei mielestäni ole liian vaikea vaatimus täyttää: hankitaan riittävästi uutuuksia, jolloin aineisto kehittyy parempaan, siis nuoria kiinnostavampaan suuntaan. Yksi suurimmista nuoria harmittaneista asioista oli (vanhentuneen materiaalin lisäksi) se, että uutuuksia joutuu odottamaan liian kauan. Luonnollisesti kirjan päätyminen kirjaston hyllyyn on pitkä prosessi, jonka nopeuteen tavallinen työntekijä ei aina välttämättä voi paljoa vaikuttaa, mutta kaikkia sellaisia toimintoja, jotka aina materiaalin tilaamisesta luettelointiin ja muovitukseen voidaan tehostaa, kannattaa tehostaa. Tästä hyötyy lopulta kirjasto itsekin asiakkailta saadun positiivisen palautteen ja kohonneen imagon muodossa. Myös useampien kappaleiden hankkiminen helpottaisi jonotuksesta johtuvaa hidasta saantia.

Nuoret eivät keksineet kovin lennokkaita ideoita tulevaisuuden kirjastoon, vaikka heillä olisi ollut mahdollisuus kehittää kirjastosta juuri mieleisenä ja osallistua luutuneiden käsitysten tuulettamiseen. Kirjastoa ei ilmeisesti osata nähdä juuri muuna kuin kirjojen lainauspaikkana eikä siltä näin ollen osata odottaa kuin korkeintaan ystävällisempää asiakaspalvelua, löhöilysohvaa ja ehkä kahvilaa sen yhteyteen. Kirjaston imagonkohotus on mielestäni avainasemassa tulevaisuutta ajatellen. Suurin osa vastaajista kuitenkin piti kirjastoa tärkeänä, joskin samalla se nähtiin tylsänä. Kommenteista päätellen nuorten käsityksiä muokkasivat ilmeisesti sekä omat että muilta kuullut kokemukset kirjastosta vuosien varrella. Joistakin vastauksista huomasin, että jopa yksittäinen negatiivinen tapaus saattoi herättää vahvoja tunteita koko laitosta vastaan. Ikätovereiden kokemukset vaikuttavatkin juuri teini-ikäisiin usein suuresti. Vakiintuneita käsityksiä on ainakin tiedostamattaan melko hankala myöhemmin muuttaa. Ikään liittyvä normaali rajojen kokeilu saattaa koetella kirjastohenkilökunnan kärsivällisyyttä, mutta turhan terhakalla komentelulla ja

hyssyttelyllä henkilökunta saattaa samalla pitää yllä ihmisten mieliin pesiytynyttä vanhahtavaa linjaa, josta olisi jo aika pyrkiä eroon. Useat vastaajat olivat sitä mieltä, että kirjastoon kaivataan lisää ääntä: taustamusiikkia ja rentoa jutustelua ikätovereiden kanssa. Jos ajanviettoa kavereiden kanssa liiaksi rajoitetaan, kokevat nuoret kirjaston helposti tylsäksi, ja tällainen mielikuva jää elämään pitkäksi aikaa. Nuoret kaipasivat - aiheellisesti - omaa tilaa kirjastoon. Oma tila lisäisi nuorten kokemista tervetulleeksi.

Näiden kohtien lisäksi kirjaston tulisi myös muistaa ihmisten rajallinen vapaa-aika ja lukuisten vapaa-ajanviettomahdollisuuksien kilpailu ja joustaa aukioloajoistaan. Jopa nykyisin monet kiinnostuneet voivat joutua kääntymään ovelta pois, koska kirjasto ei palvele heitä silloin kuin asiakkaalla olisi aikaa. Vaarana on helposti myös se, että kirjastonkäyttö ikään kuin unohtuu, koska erilaista tarjontaa vapaa-ajan viettoon on runsaasti tarjolla, eikä kirjasto liiemmin näy eikä kuulu arkielämässä. Kirjasto tarvitsisi jonkinlaisen uuden markkinointi- ja tiedotusstrategian. Sen tulisi yksinkertaisesti keksiä väylä tiedottaa toiminnastaan aktiivisesti ja tulla osaksi ihmisten jokapäiväistä elämää.

Nykyaikana kirjaston käyttö edes tiedonlähteenä ei ole enää itsestäänselvyys entiseen tapaan, koska sähköisesti on tarjolla runsaasti luotettavaakin materiaalia. Uuden sukupolven nuoret ovat myös tottuneita etsimään ja käyttämään verkkolähteitä. Kirjastoon tuleminen ei siis ole automaattista. Tämä olisi henkilökunnan hyvä pitää mielessä, ettei se kasvata kirjastoa vieroksuvaan sukupolvea. Jo nyt useissa vastauksissa paistoi läpi asenne, joka kertoi, ettei kirjasto vain kiinnosta. Uuden ajan kirjastoilla on imagon kohotuksen kanssa tekemistä saadakseen kiinnostumattomat ei-käyttäjätkin kääntymään puoleensa. Kirjastojen olisi löydettävä itsestään myös uusi puoli tarjottavaksi iän ikuisen tiedon vartijan lisäksi. Pelkkänä kirjojen hankinta- ja lukupaikkana kirjasto ei vaikuta kovin mielenkiintoiselta, varsinkin, kun läheskään kaikki nykynuoret eivät harrasta lukemista. Nuorten kaipaamana ”oleilun” salliminen olisi yksi hyvä keino positiivisen ja nuorekkaan mielikuvan luomiseen nuorten keskuudessa. Ei tule unohtaa, että näistä nuorista kasvaa aikuisia, joiden myöhempään käyttötottumukseen voi olennaisesti vaikuttaa nuoruuden kokemukset asioinnista. Nuoret kaipasivat vastauksien perusteella oleilutilan lisäksi

muutakin uutta kirjastoilta: toiminnallista otetta. Muutakin tekemistä kuin lainaamista.

LÄHTEET

- Alameri Sajama, R. 2007. Tervetuloa sitten aikuisina! Teoksessa: R. Alameri-Sajama (toim.) Helsinki: BTJ, 12 – 20.
- Boij, L. Päivitetty 26.8.2008. Vaasan kaupunginkirjasto – Suomen ensimmäinen yleinen kirjasto! [Verkkosivu]. Vaasa: Vaasan kaupunginkirjasto - maakuntakirjasto. [Viitattu 24.11.2009]. Saatavana: <http://www.vaasa.fi/WebRoot/380444/Vaasa2009SubpageWithBanner.aspx?id=383754>
- Boij, L. Päivitetty 21.10.2009a. Aukioloajat ja yhteystiedot. [Verkkosivu]. Vaasa: Vaasan kaupunginkirjasto - maakuntakirjasto. [Viitattu 24.11.2009]. Saatavana: http://www.vaasa.fi/Suomeksi/Etusivu/Kirjastopalvelut/Aukioloajat_ia_yhteystiedot
- Boij, L. Päivitetty 24.6.2009b. Kotiseutukokoelma Vasaensis. [Verkkosivu]. Vaasa: Vaasan kaupunginkirjasto - maakuntakirjasto. [Viitattu: 24.11.2009]. Saatavana <http://www.vaasa.fi/WebRoot/380444/Vaasa2009SubpageWithBanner.aspx?id=385666>
- Boij, L. Päivitetty 25.6.2009c. Pääkirjasto. [Verkkosivu]. Vaasa: Vaasan kaupunginkirjasto - maakuntakirjasto. [Viitattu 24.11.2009]. Saatavana: <http://www.vaasa.fi/WebRoot/380444/Vaasa2009SubpageWithBanner.aspx?id=1049711>
- Boij, L. 2009d. Tiedottaja. Vaasan kaupunginkirjasto – maakuntakirjasto. <xxx.xxx@xxx.fi> 4.12.2009. Vs: Lähikirjastojen valmistamisvuodet. [Henkilökohtainen sähköpostiviesti]. Vastaanottaja: Marjo Laakkonen. [Viitattu 11.12.2009].
- Dahl, R. 2007. Peleillä pojat kirjastoon. Kirjastolehti (1), 20.
- Frederiksen, M. M. & Jensen, R. R. 2007. ”The Corner” at Randers Library. Scandinavian Public Library Quarterly (1), 18.
- Grönroos, M. 2003. Johdatus tilastotieteeseen. Helsinki: Finn Lectura.
- Heikkinen, R. & Leeve-Taanila, I. 2001. Lastenkirjastoista pelihelvettejä? Kirjastolehti 94 (7), 16 - 17.
- Heinonen, U. 2008. Sähköinen yhteisöllisyys: kokemuksia vapaa-ajan, työn ja koulutuksen yhteisöistä verkossa. Helsinki: Gummerus. Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen laitoksen julkaisuja XIV.

- Helén, M. 15.12.2008. Kuka maksaa sunnuntain aukiolon - työntekijätkö? [Keskusteluryhmän viesti]. [Viitattu 25.11.2009]. Saatavana <http://www.kirjastot.fi/keskustelut/aiheet.aspx?messageID=080b2a24-b613-4f7a-ba6b-c71f89e04e55&sortOrder=1>
- Hietikko, A. 2008. Vaasan kaupunginkirjaston logistiikkaselvitys. [Verkkojulkaisu]. Vaasa: Vaasan kaupunginkirjasto-maakuntakirjasto. [Viitattu: 8.11.2009]. Saatavana: <http://www.vaasa.fi/Link.aspx?id=1076582>
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uud. p. Helsinki: Tammi.
- Hokka-Ahti, R. 2003. Aikuistuva nuori ei ehdi kirjastoon. Kirjastolehti 96 (4), 6 - 7.
- Hujanen, E. 2000. Nuoret lukevat sanomalehtiä aikaisempaa vähemmän. Kirjastolehti 92 (4), 10 - 11.
- Inkinen, T. 2005. Johdettava polku lasten tietoyhteiskuntaan. Teoksessa: A. R. Lahikainen, ym. (toim.) Lapsuus mediamaailmassa: näkökulmia lasten tietoyhteiskuntaan. Helsinki: Gaudeamus, 9 – 18.
- Internetin käytön yleistymisen pysähtyi. 28.11.2008. [Verkkosivu]. Helsinki: Tilastokeskus. [Viitattu 13.9.2009]. Saatavana: <http://www.stat.fi/til/sutivi/index.html>
- Iso muutos kauppojen aukioloon – katso taulukko! 2009. Uusi Suomi 18.11.2009. [Viitattu 25.11.2009]. Saatavana <http://www.uusisuomi.fi/kotimaa/77304-iso-muutos-kauppojen-aukioloon-%E2%80%93-katso-tilaus>
- Kannala, K. 2009. Lapsilukko sulkee tietokoneita. Seinäjoen sanomat 23.9.2009, 4.
- Kasvio, A. 2005. Alkusanat. Teoksessa: Lahikainen, A. R., ym. (toim.) Lapsuus mediamaailmassa: näkökulmia lasten tietoyhteiskuntaan. Helsinki: Gaudeamus, 5–6.
- Kirjastot auki myös sunnuntaisin? 2008. Uusi Suomi 14.12.2008. [Viitattu 25.11.2009]. Saatavana <http://www.uusisuomi.fi/kotimaa/44151-kirjastot-auki-myos-sunnuntaisin>
- Kovanen, P. 2007. Kuopion nuoret valitsevat nettiin Top10 -listat. Kirjastolehti (6), 12 - 13.
- Kuusava, S. 1990. Yökirjasto rauhoitti nuorison. Kotiliesi (19), 99 - 101.

- Lehtinen, T. 1997. ”Joka kirjaan tarttuu, ei koskaan huku.” Kirjastolehti 90 (12), 386 - 387.
- Lovio, M. 2003. Huoli nuorisosta. Kirjastolehti 96 (4), 4.
- Läksy-Help. 2007. Kirjastolehti (1), 10.
- Mattila, M. Päivitetty 2.9.2003. Otos ja otantamenetelmät. [Verkkosivu]. Tampere: Tampereen yliopisto. [Viitattu: 8.11.2009]. Saatavana: <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/otos/otantamenetelmat.html>
- Myllylä, R. 1996. Nuoret ja media - onko syytä paniikkiin? Kirjastolehti 89 (11), 324 - 325.
- Myllymäki, O. 2008. Jämähätäminen vaanii kirjastoja. Ilkka 5.7.2008, 5.
- Mäkinen, O. 2007. Kombikirjasto. Kirjastolehti (2), 35.
- Nieminen, J. 2007. Kirjasto ulos! Teoksessa: R. Alameri-Sajama (toim.) Nuorten kirjastotyön käsikirja. Helsinki: BTJ, 46 – 52.
- Nuoret koukkuun. 2007. Kirjastolehti (1), 12.
- Paavonheimo, J. 1996. Mediavalmiuksia tarvitaan. Kirjastolehti 89 (11), 320 - 321.
- Paavonheimo, J. 2009. Hurmaava joukkoitsemurha. Kirjastolehti (4), 20 - 21.
- Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004. Päivitetty 25.11.2005. [Verkkosivu]. Helsinki: Opetushallitus. [Viitattu: 16.12.2009]. Saatavana: <http://www.edu.fi/pageLast.asp?path=498,1329,1393,21822,27330>
- Pihl, T. 2007. Young people’s dream library. Scandinavian Public Library Quarterly (1), 10 - 11.
- Rinta-Valkama, M. Lapset ja nuoret -osaston johtaja. Vaasan kaupunki. <xxx.xxx@xxx.fi> 18.11.2009. RE: Opinnäyte: tarkistus. [Henkilökohtainen sähköpostiviesti]. Vastaanottaja: Marjo Laakkonen. [Viitattu: 28.12.2009].
- Saanilahti, M. 1999. Lasten ja nuorten muuttuva mediakulttuuri. Tampere: Tampereen yliopisto. Tiedotusopin laitos. Julkaisuja B. Tutkimusraportti 1.
- Sjöberg, U. 1999. To live in Cyberspace – A study of how young Swedish teenagers use and perceive Internet. [Verkkójulkaisu]. Lund University. Media and Communication Studies. Department

- of sociology. [Viitattu: 13.9.2009]. Saatavana:
<http://74.125.77.132/search?q=cache:gif--n1YkaUJ:www.aber.ac.uk/~jmcwww/ldentact/Papers/paper76.doc+%22The+changing+media+environment+for+children+and+young+people%22&cd=5&hl=fi&ct=clnk&gl=fi>
- Söderlund, A. 2008. Rölli. [Verkkosivusto]. Helsinki: Helsingin kaupunginkirjasto - yleisten kirjastojen keskuskirjasto. [Viitattu 24.11.2009]. Saatavana: http://www.kirjastot.fi/fi-FI/kirjastoautot/uusia_kirjastoautoja_2008/vaasa/
- Toimintakertomus 2008. [Verkojulkaisu]. Vaasa: Vaasan kaupunginkirjasto – maakuntakirjasto. [Viitattu 24.11.2009]. Saatavana: <http://www.vaasa.fi/Link.aspx?id=1129923>
- Turun kirjastojen aukioloajat. Päivitetty 17.11.2009. Kirjastot, aukioloajat ja yhteystiedot. [Verkkosivu]. Turku: Turun kaupunginkirjasto – maakuntakirjasto. [Viitattu 25.11.2009]. Saatavana <http://www.turku.fi/Public/download.aspx?ID=89200&GUID={2C7A2490-7A89-4A5B-866F-C4E057B75147}>
- Valkonen, S., Pennonen, M. & Lahikainen, A. R. 2005. Televisio pienten lasten arjessa. Teoksessa: A. R. Lahikainen, ym. (toim.) Lapsuus mediamaailmassa: näkökulmia lasten tietoyhteiskuntaan. Helsinki: Gaudeamus, 54 – 91.
- Vapaa-ajan merkitys lisääntynyt. 26.1.2005. [Verkkosivu]. Helsinki: Tilastokeskus. [Viitattu 13.9.2009]. Saatavana: http://www.stat.fi/til/vpa/2002/vpa_2002_2005-01-26_tie_001.html
- Verho, S. 1998. Miksi en lue? Kirjastolehti 91 (1), 10.
- Verho, S. 2007. Kirjastot nuorten suosiossa Pohjanmaalla. Kirjastolehti (6), 15.
- Uusikylä, C. Laskentapäällikkö. Vaasan kaupunki. <xxx.xxx@xxx.fi> 23.11.2009. VL: Vaasan 8. luokkalaisten lkm v. 2009 keväällä. [Henkilökohtainen sähköpostiviesti]. Vastaanottaja: Marjo Laakkonen. [Viitattu: 24.11.2009].
- Ylönen, J. 2003. Kirjasto nuorten mielestä paras palvelu. Kuntalehti (7), 34 - 35.

LIITTEET

LIITE 1. Suomenkielinen kysymyslomake

Minkälainen tulevaisuuden kirjasto vastaisi sinun odotuksiasi?

Olen Marjo Laakkonen ja opiskelen Seinäjoen ammattikorkeakoulussa kirjasto- ja tietopalvelua. Teen opintoihini kuuluvaa opinnäytetyötä Vaasan kaupunginkirjasto- maakuntakirjastolle nuorten kirjastonkäytöstä. Tarkoitukseni on selvittää millaisia kirjastopalveluja nuoret ovat tottuneet käyttämään ja erityisesti mitä he toivovat kirjastoilta tulevaisuudessa. Pääpaino on sinun mielipiteilläsi siitä, mitä tulevaisuuden kirjaston pitäisi tarjota sinulle, jotta se olisi kiinnostava ja haluaisit asioida siellä jatkossa. Vastausten avulla pyritään kehittämään kirjaston toimintaa. Pyydän ystävällisesti vastaamaan alla oleviin kysymyksiin huolellisesti. Vastauksiasi käsitellään luottamuksellisesti. Lisätietoja kyselystä voit tiedustella sähköpostin kautta: marjo.laakkonen@seamk.fi

1. Sukupuolesi

- Tyttö
- Poika

2. Koulusi

- Merenkurkun koulu
- Vöyrinkaupungin koulu
- Borgaregatans skola

3. Kuinka usein käyt Vaasan kaupunginkirjastossa? (tarkoittaa myös lähikirjastoa-si.)

- Päivittäin
- Muutaman kerran viikossa
- Muutaman kerran kuukaudessa
- Noin kerran kuukaudessa
- Harvemmin

4. Mihin tarkoitukseen käytät Vaasan kaupunginkirjaston nykyisiä palveluita?

Voit valita useita vaihtoehtoja.

- Lainaan kirjoja
- Lainaan lehtiä
- Lainaan elokuvia
- Lainaan musiikkia
- Kuuntelen musiikkia
- Luen lehtiä
- Opiskelen
- Etsin tietoa tietystä aiheesta
- Surffailen internetissä
- Pelaan
- Tapaan kavereita
- Muuta, mitä?

5. Minkä kouluarvosanan (4 - 10) annat kirjaston nykyisille palveluille? Miksi?

(4 = huonoin, 10 = paras.)

6. Mikäli kirjastonpalvelut säilyvät nykyisellään, millaiseksi arvioit kirjastonkäyttösi tulevaisuudessa?

- Pysyy ennallaan
- Käyt useammin kirjastossa
- Käyt harvemmin kirjastossa

7. Miten etsit kiinnostavaa aineistoa tai tarvitsemaasi tietoa?

Voit valita useita vaihtoehtoja.

- Etsin itse suoraan hyllystä
- Katselen esillä olevia kirjoja (esim. kirjanäyttelyt, uutuushyllyt)
- Seuraan palautushyllyjä
- Käytän Venny-verkkokirjastoa
- Teen hakuja tietokannoista
  - Mistä?
- Käytän internetin hakupalveluja (esim. Google)
- Etsin muualta internetistä
- Kysyn henkilökunnalta heti

- Kysyn henkilökunnalta tarvittaessa
- Katselen ja etsin sieltä täältä
- En löydä etsimääni aineistoa

8. Onko sinulle opetettu tiedonhaku?

- Kyllä, koulussa
- Kyllä, kirjastossa
- Ei

9. Jos kirjastossa järjestettäisiin Nuorten Raati, jossa sinulla olisi mahdollisuus ottaa kantaa kirjaston toimintaan ja pyrkiä kehittämään sitä, olisitko kiinnostunut osallistumaan?

- Kyllä
- En

10. Kokemukset kirjastossa asioinnista.

Rastita mielestäsi paikkansapitävin vaihtoehto.

Vastausvaihtoehdot 1=täysin samaa mieltä, 2=jokseenkin samaa mieltä, 3=jokseenkin eri mieltä, 4=täysin eri mieltä.

a) Kirjastossa asiointi on yleensä miellyttävää.

1   2   3   4

b) Kirjastossa saamani palvelu on yleensä hyvää.

1   2   3   4

c) Kirjaston henkilökunta on yleensä kohteliasta.

1   2   3   4

d) Kirjastossa asiointi on yleensä nopeaa.

1   2   3   4

e) Kirjastossa saan palvelua haluamallani kielellä (suomi tai ruotsi).

1   2   3   4

f) Kirjaston tilat ovat viihtyisät.

1   2   3   4

g) Kirjasto on avoinna silloin, kun tarvitsen sitä.

1   2   3   4

h) Kirjasto tiedottaa nuorille tarkoitetuista palveluista riittävästi.

1   2   3   4

i) Toivoisin kirjaston internet-sivuille oman osion nuorille.

1   2   3   4

j) Kirjaston toiminta kokonaisuutena on onnistunutta.

1   2   3   4

11. Kirjaston ilmapiiri.

Rastita mielestäsi paikkansapitävin vaihtoehto.

Vastausvaihtoehdot 1=täysin samaa mieltä, 2=jokseenkin samaa mieltä, 3=jokseenkin eri mieltä, 4=täysin eri mieltä.

a) Tunnen itseni tervetulleeksi kirjastoon.

1   2   3   4

b) Tunnen itseni ulkopuoliseksi kirjastossa.

1   2   3   4

c) Tunnen oloni kotoisaksi kirjastossa.

1   2   3   4

d) Tunnen oloni turvalliseksi kirjastossa.

1   2   3   4

e) Henkilökuntaa on helppo lähestyä.

1   2   3   4

f) Tarvitessani apua henkilökunta auttaa mielellään.

1   2   3   4

g) Kirjasto on nykyaikainen.

1   2   3   4

h) Kirjasto on tylsä.

1   2   3   4

i) Kirjasto on tärkeä.

1   2   3   4

12. Aineiston kiinnostavuus.

Ympyröi mielestäsi paikkansapitävin vaihtoehto.

Vastausvaihtoehdot 1=täysin samaa mieltä, 2=jokseenkin samaa mieltä, 3=jokseenkin eri mieltä, 4=täysin eri mieltä.

a) Minua kiinnostaa tietokirjallisuus.

1   2   3   4

b) Minua kiinnostavat romaanit.

1   2   3   4

c) Minua kiinnostavat sanomalehdet.

1   2   3   4

d) Minua kiinnostavat aikakauslehdet.

1   2   3   4

e) Minua kiinnostavat äänikirjat.

1   2   3   4

f) Minua kiinnostavat elokuvat.

1   2   3   4

g) Minua kiinnostaa musiikki.

1   2   3   4

h) Minua kiinnostavat kielikurssit.

1   2   3   4

i) Minua kiinnostavat tietokonepelit.

1   2   3   4

j) Minua kiinnostavat sarjakuvat.

1   2   3   4

k) Minua kiinnostavat runot.

1   2   3   4

l) Minua kiinnostavat dekkarit.

1   2   3   4

m) Minua kiinnostaa kauhukirjallisuus.

1   2   3   4

n) Minua kiinnostaa fantasiakirjallisuus.

1   2   3   4

o) Minua kiinnostaa tieteiskirjallisuus (scifi).

1   2   3   4

p) Minua kiinnostaa vieraskielinen kirjallisuus (muu kuin suomi tai ruotsi).

1   2   3   4

q) Haluaisin pelata konsolipelejä kirjastossa.

1   2   3   4

r) Haluaisin lainata konsolipelejä kirjastosta.

1   2   3   4

s) Haluaisin osallistua lukupiiriin kirjastossa.

1   2   3   4

13. Kaipaako jotain aineistoa lisää kirjastoon? Mitä?

14. Kuinka kirjaston henkilökunta suhtautuu mielestäsi nuoriin?

15. Millaisia tapahtumia toivoisit olevan kirjastossa?

16. Miten mielestäsi nuoria voisi innostaa tulemaan kirjastoon?

17. Jos ajatellaan tulevaisuuden kirjastoa, mitä siellä olisi tarjolla? Ideoi vapaasti!

18. Muita kommentteja kirjastolle:

Kiitos!

LIITE 2. Ruotsinkielinen kysymyslomake

Hurdant bibliotek motsvarar dina förväntningar i framtiden?

Jag heter Marjo Laakkonen och jag studerar biblioteks- och informationstjänst vid Seinäjoki Yrkes-
högskola. Jag gör mitt slutarbete för Vasa stadsbibliotek–landskapsbibliotek om ungdomars biblio-
teksanvändning. Mitt syfte är att ta reda på vilka bibliotekstjänster de unga är vana vid att använda
och speciellt vad de unga önskar sig av biblioteken i framtiden. Huvudvikten läggs på dina åsikter
om vad framtidens bibliotek borde erbjuda så att det vore intressant och du skulle besöka det i
fortsättningen. Med hjälp av svaren strävar vi efter att utveckla bibliotekets verksamhet. Dina svar
behandlas konfidentiellt. Om du har frågor eller vill ha mera information gällande enkäten, kan du
kontakta mig via e-post: marjo.laakkonen@seamk.fi

1. Kön

- Flicka
- Pojke

2. Skola

- Merenkurkun koulu
- Vöyrinkaupungin koulu
- Borgaregatans skola

3. Hur ofta besöker du Vasa stadsbibliotek?

(huvudbibliotek, närbibliotek eller bokbuss)

- Dagligen
- Några gånger per vecka
- Några gånger per månad
- En gång i månaden
- Mera sällan

4. Till vilket ändamål använder du Vasa stadsbiblioteks nuvarande service?

Du kan välja flera alternativ.

- Lånar böcker
- Lånar tidningar
- Lånar filmer
- Lånar musik
- Lyssnar på musik
- Läser tidningar
- Studerar

- Söker information om ett visst tema
- Surfar på nätet
- Spelar
- Träffar kompisar
- Annat, vad?

5. Vilket skolbetyg (4 - 10) ger du bibliotekets nuvarande service? Varför?
(4 är det lägsta och 10 är det högsta betyget)

6. Om de tjänster biblioteket erbjuder förblir desamma som i dag, hur inverkar det på din användning av bibliotek i framtiden?

- Jag besöker biblioteket lika ofta som i dag
- Jag besöker biblioteket oftare
- Jag besöker biblioteket mera sällan

7. Hur söker du intressant material eller information som du behöver?

Du kan välja flera alternativ.

- Jag söker själv bland hyllorna
- Jag tittar på böcker som har ställts fram (till exempel bokutställningar, nyhetshyllor)
- Jag letar efter material på återlämningshyllor
- Jag använder Venny-nätbiblioteket
- Jag gör sökningar i databaser
  - I vilka databaser?

- Jag använder sökmaskiner på nätet (t. ex. Google)
- Jag söker annanstans på nätet
- Jag frågar personalen genast
- Jag frågar personalen om jag behöver hjälp
- Jag går omkring och söker här och där
- Jag hittar inte det som jag behöver

8. Har du fått undervisning i informationssökning?

- Ja, i skolan
- Ja, i biblioteket
- Nej

9. Om biblioteket ordnade ett sk. Ungdomarnas Råd, där du kunde ta ställning till bibliotekets verksamhet och försöka utveckla den, vore du intresserad av att ta del i det?

- Ja
- Nej

10. Erfarenheter av att uträtta ärenden i biblioteket.

Markera det alternativ som du tycker är mest korrekt.

Svarsalternativen 1 = helt av samma åsikt, 2 = för det mesta av samma åsikt, 3= för det mesta av annan åsikt, 4= helt av annan åsikt

a) Att uträtta ärenden i biblioteket är i allmänhet angenämt.

1   2   3   4

b) Bibliotekets service är i allmänhet god.

1   2   3   4

c) Bibliotekets personal är i allmänhet artig.

1   2   3   4

d) Att uträtta ärenden i biblioteket går i allmänhet snabbt.

1   2   3   4

e) I biblioteket får jag service på det språk som jag vill (finska eller svenska).

1   2   3   4

f) Bibliotekets utrymmen är trivsamma.

1   2   3   4

g) Biblioteket är öppet när jag behöver det.

1   2   3   4

h) Biblioteket informerar tillräckligt om servicen avsedd för de unga.

1   2   3   4

i) Jag önskar egna sidor för ungdomar på bibliotekets hemsida.

1   2   3   4

j) Bibliotekets verksamhet som helhet är lyckad.

1   2   3   4

11. Bibliotekets atmosfär.

Markera det alternativ som du tycker är mest korrekt.

Svarsalternativen 1 = helt av samma åsikt, 2 = för det mesta av samma åsikt, 3= för det mesta av annan åsikt, 4= helt av annan åsikt

a) Jag känner mig välkommen i biblioteket.

1   2   3   4

b) Jag känner mig bortkommen i biblioteket.

1   2   3   4

c) Jag känner mig hemma i biblioteket.

1   2   3   4

d) Jag känner mig trygg i biblioteket.

1   2   3   4

e) Det är lätt att närma sig personalen.

1   2   3   4

f) När jag behöver hjälp, hjälper personalen gärna.

1   2   3   4

g) Biblioteket är modernt.

1   2   3   4

h) Biblioteket är tråkigt.

1   2   3   4

i) Biblioteket är viktigt.

1   2   3   4

12. Intresse för material.

Markera det alternativ som du tycker är mest korrekt.

Svarsalternativen 1 = helt av samma åsikt, 2 = för det mesta av samma åsikt, 3= för det mesta av annan åsikt, 4= helt av annan åsikt

a) Jag är intresserad av facklitteratur.

1   2   3   4

b) Jag är intresserad av romaner.

1   2   3   4

c) Jag är intresserad av dagstidningar.

1   2   3   4

d) Jag är intresserad av tidskrifter.

1   2   3   4

e) Jag är intresserad av talböcker.

1   2   3   4

f) Jag är intresserad av filmer.

1   2   3   4

g) Jag är intresserad av musik.

1   2   3   4

h) Jag är intresserad av språkkurser.

1   2   3   4

i) Jag är intresserad av dataspel.

1   2   3   4

j) Jag är intresserad av tecknade serier.

1   2   3   4

k) Jag är intresserad av dikter.

1   2   3   4

l) Jag är intresserad av deckare.

1   2   3   4

m) Jag är intresserad av skräcklitteratur.

1   2   3   4

n) Jag är intresserad av fantasylitteratur.

1   2   3   4

o) Jag är intresserad av scifilitteratur.

1   2   3   4

p) Jag är intresserad av litteratur på främmande språk (annat än finska eller svenska).

1   2   3   4

q) Jag skulle vilja spela konsolspel i biblioteket.

1   2   3   4

r) Jag skulle vilja låna konsolspel från biblioteket.

1   2   3   4

s) Jag skulle vilja delta i en läsecirkel i biblioteket.

1   2   3   4

13. Vill du ha mera av någon typ av material? Vad?

14. Hur förhåller sig bibliotekets personal till ungdomar?

15. Hurdana evenemang önskar du att biblioteket skulle ordna?

16. Hur kunde unga inspireras till att besöka biblioteket?

17. Tänk dig framtidens bibliotek. Vad kunde framtidens bibliotek erbjuda?

Kläck idéer fritt!

18. Andra kommentarer till biblioteket:

Tack!

LIITE 3:Sukupuolten välinen vertailu kirjastossa käynnin tiheydestä

			Sukupuoli		Yhteensä
			tyttö	poika	
Kirjastossa käynnin useus	Päivittäin	Lukumäärä	3	6	9
		Prosenttimäärä	2,0%	4,0%	3,0%
	Muutaman kerran viikossa	Lukumäärä	10	2	12
		Prosenttimäärä	6,8%	1,3%	4,0%
	Muutaman kerran kuukaudessa	Lukumäärä	28	11	39
		Prosenttimäärä	18,9%	7,3%	13,1%
	Noin kerran kuukaudessa	Lukumäärä	21	10	31
		Prosenttimäärä	14,2%	6,7%	10,4%
	Harvemmin	Lukumäärä	86	121	207
		Prosenttimäärä	58,1%	80,7%	69,5%
	Yhteensä	Lukumäärä	148	150	298
		Prosenttimäärä	100,0%	100,0%	100,0%

LIITE 4: Koulujen välinen vertailu kirjastossa käynnin tiheydestä

			Koulu			Yhteensä
			Merenkurkun koulu	Vöyrinkaupungin koulu	Borgaregatans skola	
Kirjastossa käynnin useus	Päivittäin	Lukumäärä	3	6	0	9
		Prosenttimäärä	3,0%	4,6%	,0%	3,0%
	Muutaman kerran viikossa	Lukumäärä	4	6	2	12
		Prosenttimäärä	4,0%	4,6%	2,8%	4,0%
	Muutaman kerran kuukaudessa	Lukumäärä	14	23	2	39
		Prosenttimäärä	14,0%	17,7%	2,8%	12,9%
	Noin kerran kuukaudessa	Lukumäärä	8	17	7	32
		Prosenttimäärä	8,0%	13,1%	9,7%	10,6%
	Harvemmin	Lukumäärä	71	78	61	210
		Prosenttimäärä	71,0%	60,0%	84,7%	69,5%
	Yhteensä	Lukumäärä	100	130	72	302
		Prosenttimäärä	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

LIITE 5: Halutun aineiston etsiminen

		Vastaukset		% vastaajista
		Lkm	% vastauksista	
Aineiston etsiminen	Etsin haluamaani aineistoa itse suoraan hyllystä	216	26,7%	72,7%
	Etsin haluamaani aineistoa katselemalla esillä olevia kirjoja	43	5,3%	14,5%
	Etsin haluamaani aineistoa seuraamalla palautushyllyä	12	1,5%	4,0%
	Etsin haluamaani aineistoa käyttämällä Venny-verkkokirjastoa	49	6,1%	16,5%
	Etsin haluamaani aineistoa tekemällä hakuja tietokannoista	34	4,2%	11,4%
	Etsin haluamaani aineistoa käyttämällä internetin hakupalveluja	124	15,3%	41,8%
	Etsin haluamaani aineistoa muualta internetistä	50	6,2%	16,8%
	Etsin haluamaani aineistoa kysymällä henkilökunnalta heti	23	2,8%	7,7%
	Etsin haluamaani aineistoa kysymällä henkilökunnalta tarvittaessa	151	18,7%	50,8%
	Etsin haluamaani aineistoa katselemalla sieltä täältä	93	11,5%	31,3%
	Etsin haluamaani aineistoa mutta en löydä sitä	14	1,7%	4,7%
Yhteensä	809	100,0%	272,4%	